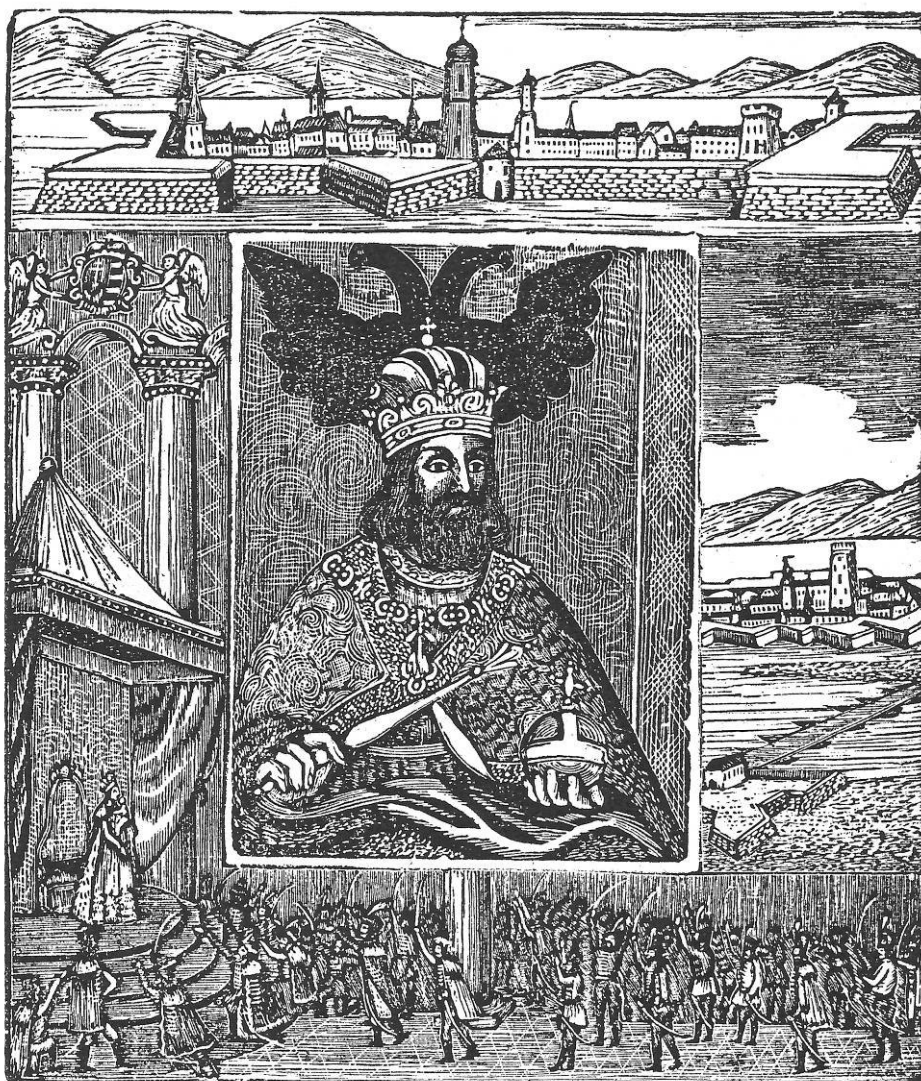

MIHÁLYI ANTAL

TITOK, HŰSÉG, HITSZEGÉS

MIHÁLYI ANTAL

TITOK, HŰSÉG, HITSZEGÉS

© BARNAFÖLD KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST
2010

Copyright © Mihályi Antal
Barnaföldi Kiadó, Budapest

ISBN 978 963 7377 48 8

Tartalomjegyzék

A szerző előszava

1. Rossz hírek
2. Taljánok Budán
3. Baljós koronázás
4. Merénylet
5. Követségben
6. Véres bosszú
7. A szöktetés
8. Újra Budán
9. Váratlan fogadtatás
10. Új feladatok
11. Király és királynő
12. Sikertelen leánykérés
13. A megghiúsult esküvő
14. Esküvő után
15. Harminckét nemes
16. Szolgálat és szerelem
17. A király beszélget
18. Az esküvő és utána
19. Végelszámolás
20. A királynő halála
21. A végzetes „keresztes háború”
22. A nikápolyi csata után
23. A király fogságban
24. Szabadulás
25. Belháború
26. Az utak szétválnak

Források

A szerző előszava

TISZTELT OLVASÓ!

A könyvben leírt történet Zsigmond magyar király trónra kerülése és uralkodásának első évei idején játszódik. Zsigmond király szerepéről Magyarország és Európa történetében méltánytalanul keveset hallhatunk a történelem órákon. A király személyének megítélése sem egyértelműen pozitív, pedig életműve mind hazánk, mind Európa vonatkozásában igen jelentős. Hosszú, ötven éves uralkodása vége felé Európa legnagyobb birodalmának uralkodója volt, amely birodalom fővárosa a maga korában megcsodált pompájú építészeti remekmű, Buda volt.

Nem lévén történész, nem merészeltem Zsigmond király szerepét értékelni, de igyekeztem a történet háttérét hűen bemutatni. A könyvben szereplő történelmi események, a rendelkezésemre álló hiteles források alapján leírt módon játszódtak le és a szereplő történelmi személyek valóban léteztek.

Zsigmond király trónra jutása és uralmának zavaros első éveiben játszódó események mutatják az ország főurainak megosztottságát és az ország érdekeinek önző elhanyagolását, a pártütések, cselszövések és hitszegések sorát, ami a későbbi tragikus történelmi eseményeknél is jellemző volt.

Úgy érzem, itt az ideje, hogy a tanulságokat levonva, legalább időnként helyezzük a közérdeket saját érdekeink elé.

Budapest, 2010.08.05.

Tisztelettel a szerző

1. Rossz hírek

Bálvándi Gergely a budai várpalota nyugati oldalán állt és a folyosó kilátó fala peremének támaszkodva bámulta a budai hegyeket, amelyek tetején és egyikének-másikának oldalán már jól látszottak a hófoltok. Az idő már erősen télire fordult és Gergely szorosan összehúzta magán a mentéjét, amit amúgy is kissé kinőtt már, mert tizennégy éves lévén az elmúlt évben, amióta azt kapta, hirtelen nagyot nőtt.

Már vagy fél órája ácsorgott itt, várva, hogy visszakísérhesse gazdáját, Garai Miklós urat, Magyarország nádorispánját, aki fontos híreket hozott a királynéknak. Pontosabban azt kellett volna mondanom, a királynőnek és a királynénak, ugyanis az ország nagytekintélyű királyának, Lajosnak halála után lánya Mária került ugyan a trónra, de még igen fiatal lévén az uralkodás terhét megosztotta anyjával Erzsébet királynéval, Lajos király özvegyével.

Gergely apja, Bálvándi Tamás, nemesemberként, amolyan familiárisként, Garai Miklós úr szolgálatában állott. A nádor teljesen megbízott benne, legfontosabb ügyeinek intézését bízta rá, amit hűségesen és pontosan el is végzett. Ezért természetes volt, hogy apja korai halála után (édesanyja már korábban meghalt) tizenkettedik évének betöltése után egyetlen fiát Garai maga mellé vette apródnak. Gergely is tisztában volt ennek megtisztelő voltával és minden rábízott munkát hűségesen elvégzett. Ami nem mindig volt könnyű, mert az apródok társadalmában is volt hierarchia és ha néha egyes alantas szolgál feladatok hárultak rájuk, mint az udvarsöprés, vagy vízfordás a konyhába, az természetesen a legfiatalabbaknak jutott. Azóta persze már feljebb jutott a ranglétrán és jelenleg inkább belső feladatokat végzett.

Gergely aznap étkefogói feladatot látott el. A nádor éppen ebédjét fogyasztotta, amikor az ajtónálló jelentette, hogy futár érkezett, aki fontos híreket hozott Dalmáciából. Garai gyorsan bekanalazta a tányérjában levő utolsó csepp levest, majd felállt az asztaltól és kisietett a tágas ebédlőteremből a szobába, ahol bizalmas ügyeit szokta intézni.

Alig telt el negyedóra, ahogy visszatért a táskával a kezében, amelyben írományait szokta hordozni.

– Átmegyek a királynékhoz, sürgősen beszélnem kell velük, rossz hírek érkeztek – mondta feleségének, Júlia asszonynak. – Igyekszem vissza, az evést majd az estebédnél bepótolom.

Sietve elindult kifelé, de az ajtónál visszafordult.

– Gergely fiam, gyere te is velem. A felszolgálat János egyedül is ellátja – mutatott a másik étkefogóra.

Azzal a táskát Gergely kezébe nyomta és olyan sietve indult kifelé, hogy az alig ért nyomába. A külső ajtónál azonban megtorpant és a fiú felé fordult.

– Ugorj be a mentédért, mert igencsak hideg van odakint. De szaporán! – tette hozzá.

Gergely villámgyorsan visszaroht a szobába, ahol a többi apróddal lakott, lekapta a fogasról a kabátját és máris a külső ajtónál volt, ahol gazdája türelmetlenül várta.

Garai nádor háza a királyi várpalotától nem messze, a Boldogasszony temploma közelében volt. Viszonylag kisméretű főúri palota volt lényegesen szerényebb, mint ami gazdájának magas méltóságához illett, de a nádor eredetileg a budai házat csak ideiglenes tartózkodásra szánta, nem számítva rá, hogy az utóbbi éveknek nagy részét itt fogja tölteni a királynő közelében.

Rövidesen el is értek a palotába és Garai egyenesen nekivágott a lépcsőnek a királyné szállása felé. Az előszoba bejáratí ajtaja előtt kivette a táskát a fiú kezéből.

– Itt várjál rám – mondta és az ajtónállót csaknem félrelökve belépett.

Azóta eltelt félóra és Gergely nagyon unta már a budai hegyek látványát, annál inkább, mert kezdett nagyon fájni. Ahogy ott toporászott, egyszer csak megjelent Erzsébet királyné egyik szolgálója, akit jól ismert, mert többször is hozott a királynénak üzenetet a nádortól.

– Hát te mit ácsorogsz itt ebben a hidegben, Gergely? – kérdezte mosolyogva. – Hiszen már kékre vagy fagyva – folytatta, ahogy a közelébe ért.

– Garai uram azt mondta, itt várjak, – válaszolta a gyerek, miközben fagyott kezeit próbálta összedörzsölve melengetni.

– Nahát, micsoda kegyetlenség – sajnálta meg az öregasszony. – Na várjál csak, mindjárt segíték rajtad.

Azzal besietett a királyi lakosztályba, majd kisvártatva újra visszajött.

– Nagy beszédben vannak, de én szoltam a királyné asszonynak – mondta büszkén, jelezve, hogy ő még azt is megteheti, hogy félbeszakítja úrnőjét. – Azt mondta, nyugodtan menj be az előszobába és ülj le egy székre, mert még soká kell várakoznod.

Gergely megköszönte az asszony jóságát, bement utána az előterembe és leült az első székre, ami az útjába került. A szoba üres volt, a királynő lakosztálya ajtaját azonban résnyire nyitva felejtették, így Gergely akarva akaratlanul hallotta, amit odabent beszélnek.

– Károly az országban uralkodó zűrzavarra hivatkozva jön, mint mondja, azzal a szándékkal, hogy felségednek segítsen ebből kilábolni – mondta egy férfihang, amelyben Gergely gazdájának Garai Miklósnak hangjára ismert.

– Arra a zűrzavarra gondol nádorispán uram, amelyet a maga tanácsainak megfogadásával okoztam? – hallotta a fiú egy fiatal nő hangját. – Alig két esztendeje ülök ennek az országnak a trónján, de azalatt több magas állást betöltő személyt cseréltem le, több tekintélyes főurat tettem ellenségemé, mint apám húsz év alatt.

– Mindezek a változások elkerülhetetlenek voltak – mondta a nádor ingerülten. – De ha felséged hibásnak ítélte ezeket, miért nem másként cselekedett?

– Azért, mert egy tizenöt éves nőnek még nincs annyi tapasztalata, hogy apja bizalmas hívének tanácsait ne fogadja meg – mondta egy másik nő, aki nem lehetett más, mint Erzsébet királyné. – Nagy hiba volt tanácsára hallgatnom, amikor drága uram, Lajos király akarata és rendelkezése ellenében Mária lányomat az ő jelöltje, Luxemburgi Zsigmond helyett Lajos orleansi herceghez akartam férjhez adni. Emiatt tört ki ez az áldatlan polgárháború az országban. De hagyjuk abba a vitát, mert megérkezett Zsigmond is. Kérem nádor uram ismétlje el a legújabb híreket.

– Igaza van felségednek, mint mindig – mondta sietve Garai, aki örült, hogy abbahagyhatták a kellemetlen vitát. – Kár olyan dolgokról beszélni, amelyeken már nem változtathatunk – mondta és a közben belépett Luxemburgi Zsigmondhoz fordult.

– Már régen tudtuk.... (itt egy pillanatra megakadt, mert hirtelenében nem tudta, hogy szólítsa Mária királynő férjét, aki csak örgróf volt, de a német-római császár fia, akit rövidesen királlyá koronáznak), ... szóval már régen tudjuk Nagyuram, hogy egyes főurak nem akarják, hogy asszony uralkodjon rajtuk és elhatározták, mást kérnek fel királynak.. Több pártütő csoport is alakult, de a legveszedelmesebb az, amelynek vezetői a Horváti család tagjai: Elsősorban Horváti János, a horvát bán és Horváti Pál zágrábi püspök. De csatlakoztak hozzájuk mások is, ugyancsak nagyhatalmú főúri családok.

Itt egy pillanatra elhallgatott, figyelve hallgatója megdöbbenését, majd folytatta:

– Ma újabb híreket kaptam bizalmas híveimtől Dalmáciából, illetve Horvátországból, amelyek segítségével sikerült végre világos képet kapni arról, ami történt. Augusztusban Horváti Pál, a zágrábi püspök ezeknek a nagyhatalmú főuraknak nevében elutazott Apuliába és nevükben felkérte Lajos király rokonát, amolyan unokaöccse-félét, a Kis Károlynak nevezett nápolyi királyt, jöjjön Magyarországra és koronáztassa magát az ország királyává. Károly eleinte habozott, de amikor biztosították róla, hogy az egész ország támogatni fogja, elfogadta az ajánlatot, átkelt a tengeren és Zengg-nél partra szállt. Decemberben Zágrábba érkezett horvát és olasz kísérettel, ahol csatlakoztak hozzá hazai támogatói, Horváti János bán úr vezetésével.

– És mi a terve az ország megkoronázott királynőjével? – kérdezte egy más férfihang, amelyet Gergely eddig nem hallott és amely nyilvánvalóan a királyné férjéé volt. (Luxemburgi Zsigmond tökéletes magyarsággal beszélt. Kilenc éves korától Nagy Lajos király udvarában élt és nevelkedett, mint Mária jegyese, tizenegy éves korától)

– Ahogy bizalmas hívem elmondta: Horvátiék meggyőzték, senki sem akarja, hogy asszony legyen a király. De amikor Zágrábba érkezett, jutott csak tudomására, hogy nagyuram feleségül vette a királynőt és ettől kissé elbizonytalanodott. De a legújabb hírek szerint mégis folytatja az útját és rövidesen Budára érkezik.

– Lehet, hogy azért mégis lemond arról, hogy megkoronáztassa magát, ha tudja: a királynő már férjhez ment – mondta Erzsébet királynő kissé bizonytalanul. – Hiszen őt is férjem, Lajos király tette nápolyi királlyá és ő is ismerte azt a tervét, hogy Hedvig kerüljön a lengyel trónra és Mária legyen a magyar királynő, aki férjével uralkodik Magyarországon.

– Akár hogyan is lesz, most nem volnánk képesek fegyveresen szembe szállni Kis Károllyal és híveivel, ha arra kerülne a sor – mondta elgondolkozva a nádor. – Az ellenpárt főurain kívül köznemesség nagy része is őt támogatja. A legokosabb, amit tehetünk, hogy kívádjuk, mi történik és azután döntünk.

– Egy dologban viszont én már döntöttem – mondta határozottan Mária királynő. – Zsigmondnak el kell mennie innen. Legjobb lenne, ha Csehországba mennél – fordult a férjéhez. – Nem hinném, hogy Károly bántani merné királyi személyünket, de lehet, hogy a férjemnek, aki a tervek legfőbb akadálya, élete veszélyben forog.

– A királynő bölcs tervével magam is egyetértek – helyeselt Garai nádor. – Úgysem tehetünk mást. Én igyekszem az újabb híreket összeszedni és továbbítom felségeteknek. És ha megengedik távoznék, hogy befejezzem félbehagyott ebédemet.

Ezt nyilván mosolyogva mondta a nádor, mert még akkor is mosoly ült az arcán, amikor kilépett a királynék lakosztályából.

Az előteremben meglepve vette észre apródját.

– Hát te hogy kerültél ide Gergely fiam? – kérdezte, miközben a mosoly lehervadt arcáról. – Csak nem hallgatóztál – nézett a fiúra szigorúan.

– Dehogy, uram! – tiltakozott Gergely. – Julcsa néni, Erzsébet királyné szolgálója hozott be ide őfelsége engedelmével.

– És nem hallottál semmit? – faggatta bizalmatlanul a gazdája.

– Az az igazság – hajtotta le a fejét a fiú elvörösödve – hogy sok mindent hallottam, bár a felét sem értettem.

– Ne is akard érteni! – mondta Garai bosszúsan, de azután megenyhülten folytatta. – Egyébként bármit is hallottál, tudom nem a te hibád, de felejts el mindent.

Azzal sarkon fordult és elindult kifelé. Gergely utána sietett és halotta, amint magában morogja:

– Bár én is elfelejthetném!

2. Taljánok Budán

Eltelt néhány hét a királyi palotában tett látogatás óta és Gergely már teljesen elfeledkezett mindenről, amit egyébként amúgy is köteles volt elfelejteni. Élte tovább az apródok megszokott életét, ellátta a szokásos szolgálatot, részt vett a fegyverforgatási gyakorlatokon, tanulta társaival Albert perjel úrtól a latin nyelvet és egyéb tudományokat, szabad idejében barátaival Buda utcáin csellengett és próbálkozott az arra járó lánykákkal incselkedni, (ami kora miatt nemigen sikerült) és egyáltalában nem volt tudatában, hogy milyen jelentős nagy-politikai eseményben vett részt. Ismét urának személye körül teljesített szolgálatot, előkészítendő annak ebéd utáni megszokott szunyókálását. Éppen a nádor bal lábáról segítette le a csizmát, amikor az ajtónálló jelentette, hogy futár érkezett a palotából és a nádorispán úr sürgősen kéretik átfáradni öfelségeikhez.

Garai bosszúsan lekászálódott a heverőről, majd még dühösebben visszaült és a már lemeztelenített ballábát a fiú felé nyújtotta.

– Na, mire vársz? – mordult Gergelyre. – Nem hallottad az üzenetet? Méltóztatnál végre visszahúzni a csizmámat?

Gergely ijedten ugrott ura csizmájáért és idegességében elsőre nem is sikerült felhúznia gazdája lábára. A nádor előbb újra rá akart förmedni, de látván a másik nagy igyekezetét, hirtelen elmosolyodott.

– Na, nehogy ijedtedben elszakítsd a csizma szárát! Nem rád haragszom.

Gergely megnyugodott és így végül a nádorispán bal lábára is felkerült a csizma.

– Szólj a szállásmesternek, hogy küldjön valakit, aki elkísér az udvarhoz! – mondta Garai, miután végre talpára állva beleigazította a lábát a csizmába. – Ne, várj csak! – szólt hirtelen a fiú után, aki elindult, hogy teljesítse a parancsot. – Te gyere velem, te már úgymint belekóstoltál, illetve belehallgatóztál az országos politikába.

A palotába érven a nádor most nem hagyta kint apródját a palota nyugati könyöklőjén, mint a múlt alkalommal, hanem meghagyta, hogy a királyi lakosztály előszobájában várjon rá. Az előterem most nem volt üres, Forgács Balázs a királyi főpohárnok fogadta Garait. Ő kísérte be a nádort a királynőhöz, de kijövetkor az ajtót résnyire nyitva felejtette, (talán nem is véletlenül, mert ő is kíváncsi volt, miért rendelte magához öfelsége olyan sürgősen a nádort) így a szoba sarkában meghúzódó Gergely ismét fültanúja lett a bent folyó bizalmas beszélgetésnek.

– Mint jól tudja, nádorispán uram – kezdte a beszélgetést a kötelező udvari üdvözlések után Mária királynő, – visszaérkezett követünk Diakovárból a nápolyi király válaszával, (aki már elindult Zágrábból és útban van Buda felé) arra a kérdésünkre, hogy vendégként, vagy ellenségként jött-e Magyarországra?

Károly azt válaszolta, hogy jövetelének célja csupán az országban dúló zavaros állapotok és ellentétek lecsendesítése.

– Azt hiszem, felséges asszonyom is jól tudja, – mondta hosszas gondolkodás után Garai – nincs erőnk megállítani Károlyt, akár mint vendég, akár, mint trónkövetelő érkezik Budára. Nagyon népszerű a köznemesség körében is. Azt javaslom, ha ő barátságot színlel, színleljünk mi is. Küldjünk követet elé és biztosítsuk arról, válaszában megnyugodva nagy örömmel várjuk látogatását. Hogy azután mit tegyünk, később döntsük el.

Az utóbbi, kissé fenyegető hangú mondat volt az utolsó amit Gergely hallott, mert valaki odabent észrevehette, hogy az ajtó nyitva van és becsukta. A megbeszélés jó félóráig tartott még és a fiúnak volt ideje elgondolkozni a hallottakon. Csak most kezdte megérteni, hogy amiket eddig hallott, országos jelentőségűek és szinte beleremegett az izgalomba.

Szótlanul követte gazdáját hazafelé, egyre a hallottakon gondolkodva. A nádor is hallgatag volt, nyilván már azon törte a fejét, mit is tegyen, ha bebizonyosodik, hogy Károly valóban a magyar trón megszerzésére törekszik.

*

A további napok eseménytelenül teltek és Gergely már szinte elfeledkezett a napi teendők közben arról, hogy Buda rövidesen királyi látogatás színhelye lesz. Egyik reggel azonban Garai nádor maga elé rendelte háza kardforgató férfinépét, köztük az apródokat is.

– Holnap Budára érkezik Károly nápolyi király – kezdte, mikor látta, hogy a háznép összegyűlt. – A királyné öfelsége úgy döntött, hogy édesanyjával, Erzsébet királynéval és persze megfelelő kísérettel a magas vendég elé megy, hogy méltóan fogadhassa. Mi is ott leszünk a királynő kíséretében, ezért mindenki hozza magát megfelelően rendbe és holnap kora reggel az udvaron gyülekeztek, várjátok további parancsaimat.

Gergely másnap, már kora reggel nagy ricsajra ébredt. Gyorsan feltápáskodott és némi mosakodás után ő is csatlakozott társaihoz, akik már csaknem teljes létszámban ott tibláboltak a Garai-palota belső udvarán. Rövidesen megérkezett uruk is és vezetésével kitódultak a kapun a város főutcájára, ahol már innen is, onnan is egyenként vagy csoportosan jöttek a város polgárai, hogy tanúi legyenek a nagy eseménynek – a nápolyi király érkezésének.

A nádor, ahogy tudta, rendbe szedte népét, éppen jókor, mert a sarkon akkor fordult be Mária királynő és anyja, Erzsébet királyé aranyozott díshintója. A királyi hintó előtt és mellett díszbe öltözött csatlósok lovagoltak, míg mögötte a királyi udvartartás legelőkelőbb tagjai kísérték kocsikon vagy lovon uralkodójukat.

Amikor a királyi kíséret elhaladt mellettük, Garai intett és ők is elindultak utána a fehérvári-kapu felé, ahonnan Kis Károly érkezését várták. Nem kellett sokáig várniuk, hiszen a királynő és kísérete a vendég közeledtét jelentő futár érkezése után indult csak el. Alig telt el negyed óra, és a várdomb alján lévő út-

kanyarban, az út szélén tolongó nép hangos éljenzése közepette, feltűnt a király és kíséretének csapata.

Elöl egy díszesen felnyergelt fekete ménen Károly király lovagolt. (Termete a ló hátán nem is tűnt olyan kicsinek) Közvetlenül mögötte lovagolt János úr a horvát bán és mellette a Horváti család többi tagja, közöttük Horváti Pál, a zágrábi püspök. Őket követték a Kis Károlyhoz csatlakozott többi főúri család képviselői, majd Károly király olasz udvartartása következett. A csapatot a kíséret kocsin érkező tagjai és az utazáshoz szükséges holmikat szállító társzekerek zárták be. Nem közvetlenül a kísérethez csatlakozva, de mögötte alig lemaradva nagyszámú fegyveres lovagolt, olaszok, de főleg Horváti János horvátjai, vegyesen, nem hadirendben, de csapatot alkotva.

Áthaladva a város kapuján, a király, megpillantván a királynő hintóját, leszállt lováról és elindult a királyi hölgyek irányába. Ugyanakkor Máriát és anyját is lesegítették a hintóról. Kis Károly előbb Mária királynőt üdvözölte testvéri öleléssel, majd Erzsébet királynőhöz lépett, őt is előbb átölelte, majd lehajolva megcsókolta a kezét. A jelenlevők ezután látták, hogy hosszasan, barátságosan beszélgetnek, miközben a Horvátiak és a többi főnemes, valamint a királynő udvartartásának néhány tagja körülveszi őket és csatlakozik a megbeszéléshez.

Hogy mit beszéltek, akkor sem hallhatták volna mások, ha a közelükben vannak, a nagy zaj miatt, amelyet a vendégek, az őket fogadók és a kíváncsi köznép csapott. Így azután csak azt látták, hogy mindenki szedelőzködik, és elindulnak a vendégek szállása, Horváti János bán budai palotája felé, ott elbúcsúznak és a többiek szétszéledve ugyancsak hazaindulnak.

Garai uram azonban hazafelé elmesélte saját embereinek, hogy a királynő és anyja hiába invitálta, Károly király nem volt hajlandó a királyi palotában megszállni. Ez a hír láthatólag jókedvre hangolta a nádort. Feléledt benne a remény, hogy Kis Károly, aki mindent, (nápolyi királyságát is) Lajos királynak köszönhetett, nem akar hálátlannak mutatkozni és talán mégsem akarja megszerezni magának Lajos király lányától Magyarország trónját. Öröme azonban korainak bizonyult.

*

Károly királynak és kíséretének látogatása gyökeresen megváltoztatta a város életét és természetesen kihatott a királyi udvartartáshoz tartozók életére, a főnemesek háznépének életére nem kevésbé.

De felpeszdtette az egész város életét is. Annak ellenére, hogy december lévén már hó fődte az utcákat, az ott lakó polgárok mindennapi elfoglaltságai: vásárlása és szórakozása okozta nyüzsgés eltörpült az egész nap ráérő olaszoké mellett, akiket láthatólag nem zavart a náluk szokatlan téli hideg.

Esténként és vasárnaponként szokás volt, hogy a városi polgárok fiai és lányai sötétedésig kint sétálgassanak az utcákon, ugyanúgy, mint a nemesi udvartartások apródjai, az ifjabb udvarhölgyek, és (mindig a tisztesség keretein

belül) kicsit évődjenek, enyelegjenek egymással. De most, a várost ellepő fegyveresek megtöltötték a kocsmákat, a folyton összevissza sétálgató olaszok pedig gyakran túl sokat engedtek meg maguknak a nőkkel szemben. Horváti János uram ügynökei pedig egész nap járták a várost és a köztereken, piacokon, kocsmákban az asszonyuralom és a királynő ellen lázítottak.

Egyik vasárnap délután Gergely két apród társával sétálgatott a város főutcáján. Már kezdett alkonyodni, amikor nem messze Boldogasszony templomától szembetalálkoztak két szemrevaló fiatal lánykával, akiket már többször láttak (és megnézegettek) vasárnaponként a szentmise alatt. Nem ismerték őket, de tudták, hogy az udvarból valók. A fiúk udvariasan köszöntötték két lányt és beszédbe elegyedtek. Kiderült, hogy a királynő két igencsak fiatal udvarhölgyével van dolguk, illetve (mivel mindkettő alig volt idősebb tizenkét-tizenhárom évesnél) inkább leendő udvarhölgyével, vagy udvarhölgy jelöltével.

Beszélgetés közben szétváltak, a két fiú tovább sétált az egyikkel, míg Gergely a másikkal, Sávodi Zsuzsannával, a Sávodi vár urának lányával továbbra is az utca sarkán álldogálva beszélgetett. Nagyon tetszett neki a lány és láthatólag az is jól érezte magát a társaságában. Az utcán ebben az órában is nagy volt a jövés-menés. Ez a sarok amolyan gyülekező hely volt, erre jártak akik a királyi palotából jöttek a város felé, itt volt a legtöbb főnemesi palota és a kocsmák felé tartók útja is leginkább errefelé vezetett.

A két fiatal éppen a kocsmák felé irányuló forgalom útjában álldogált, nem csoda hát, hogy egyszerre ott termett mellettük egy olasz katona Károly király őrségéből. Ez nem a kocsmához indult, hanem onnan valahonnan jött és jócskán fogyasztott a nehéz magyar borból. Miután pedig odahaza a könnyű olasz borokhoz szokott, ez erősen látszott rajta. Megállt Zsuzsanna mellett, előbb csak az arcába bámult, majd mondott valamit olaszul, megcsipkedte az ijedt kislány arcát és rácsapott a hátsó felére.

A kis udvarhölgyet még soha életében ilyen inzultus nem érte. El akart futni, de megbotlott és elesett volna, ha a fiú el nem kapja. A talján meglepődött, majd részeg röhögéssel a lány után indult, de Gergely útját állta és hátralökte. A másik, aki amúgy sem valami biztosan állt a lábán, a nem túl erős lökéstől hanyatt vágódott. Bambán nézte a közben körötte gyülekező népet, majd feltápáskodva jobbnak látta odébbállni.

A népség nagy nevetgélés közepette feloszlott, Zsuzsanna pedig, aki megütötte a lábát, szipogva a fiú karjába kapaszkodott, aki azután boldogan, meg sem próbálva elrejtetni büszke mosolyát, egészen a palotáig támogatta. A palota kapujában azután illendően meghajtotta magát, a kislány pedig még mindig könnyes szemmel, de mosolyogva mondott búcsúzóul köszönetet.

A palota kapujának közelében azonban állt valaki, akit a jelenet felbőszített: a lány bátyja, Sávodi Miklós, Erzsébet királyné egyik apródja. Ismerték egymást Gergellyel, de nemigen barátkoztak, mert a királyi apródok lenézték a bárók apródjait, Miklós pedig különben is idősebb volt Gergelynél.

– Hogy merészelsz a húgommal, egy udvarhölgygel, bizalmaskodni, karonfogva sétálni? – förmedt rá Gergelyre, hozzá lépve. – Tudod, ki ennek a lánynak az apja és ő tudja-e, hogy te ki vagy?

– Tudom ki ez a lány és én is elmondtam neki, hogy én ki vagyok. Csak azt nem tudtam, hogy a te húgod – mondta Gergely önérzetesen. – De félreérted a helyzetet Miklós – próbálta engesztelni az idősebb fiút. – Nem sétáltam vele karonfogva, csak hazatámogattam, mert megsérült a lába. Rátámadt egy talján katona. Én védtem meg – tette hozzá, nem kis büszkeséggel. – És az én apám is nemesember – mondta csendesen.

A királyi apród, bár már látta, hogy túllőtt a célon, úgy érezte, meg kell védenie a tekintélyét.

– Egy udvarhölgynek te a közelébe sem mehetsz, még akkor sem, ha csak egy ilyen gyerek is! – mondta olyan fennhangon, hogy mindenki odanézett. – Te csak szolga vagy és még ha nemesember is, az apád is szolga volt, Garai nádor szolgálja.

– Mindannyian valakinek a szolgálói vagyunk – szólalt meg egy hang mellettük.

A két fiú felnézett. Forgács Balázs úr, a főpohárnok állt mellettük.

– Te is szolga vagy Miklós fiam és én is szolga vagyok, a királynő szolgálja – mondta mosolyogva, majd elkomolyodott. – Ne becsüld le a köz-nemeseket, minden család valamikor alul kezdte és csak később lett, ami lett. Ami pedig Gergelyt illeti, inkább köszönetet érdemel, amiért kiállt a húgodért.

Miklóson látszott, hogy elszégyellte magát. Elvörösödött és lehajtotta a fejét, de aztán dacosan újra felkapta:

– Jól van, tényleg meg kell köszönnöm, hogy megvédted a húgomat, bár ilyet tenni minden nemesembernek kötelessége. De azt nem fogom túrni, hogy bizalmaskodj vele. Akkor velem gyűlik meg a bajod – mondta fenyegetően.

Forgács Balázs bosszúsan csóválta a fejét.

– Ne egymásra acsarkodjatok, van itt más, akire haragudhattok. Bizonyára nem hallottátok a hírt: – nézett a fiúkra komoran. – Kis Károly ma, Horváti János bán tanácsára, felvette az Ország Kormányzója címet és beköltözik a királyi Palotába.

3. Baljós koronázás

Kis Károly valóban bevonult a királyi palotába. Előbb azonban párthívei, elsősorban legfőbb támogatója és tanácsadója, Horváti János horvát bán, a többi párttűtő főnemessel egyetértve gyűlésbe hívta a köznemeseket, majd javasolta, hogy az ország állapotának helyreállítása céljából válasszák meg Károlyt az ország kormányzójának.

A jelenlévők nagy részét már az előző napokban meggyőzték arról, hogy a gyengekező Mária királynő nem tudja visszaállítani a rendet és az asszonyuralom helyett keménykező vezetőt kell választani. Arról is meggyőzték őket, hogy erre legalkalmasabb Károly, aki Lajos király udvarában nevelkedett, így félig magyar és jól ismeri a magyarországi állapotokat. Ezeket az állításokat itt újra megismételték a Horvátiak pártjának szószólói.

Noha a gyűlés résztvevőinek egy része nem értett egyet ezzel, miután a többség nagyhangon támogatta a szónokok által elmondottakat, nem mertek ellentmondani és így a tömeg egyhangúlag, ellenvetés nélkül, támogatta Kis Károly kormányzóvá választását.

A megválasztott kormányzó ezek után hívei kíséretében, a tömeg éljenzése közepette, bevonult a palotába. Vele együtt beköltözve megszállták a palotát az olaszok, valamint Horváti János horvátországi fegyveresei. A palotaőrséget olaszokkal „erősítették meg”, azaz tulajdonképpen a királynőhöz hű őrség nagy részét leváltották.

Károly azonnal kezébe vette az ország fontosabb ügyeinek intézését, mialatt hívei tovább lázították a népet. A lázongók végül követet küldtek a királynőhöz követelve, hogy adja át a hatalmat Károlynak. Mária királynő önként nem akart lemondani a trónról, de Erzsébet királyné, aki attól félt, hogy a fellázított nép még az életüket is fenyegetheti, átment Kis Károly lakosztályába és felajánlotta neki, vegye át hatalmat, mert belátja, az nem asszonyok kezébe való. Természetesen ezt nem őszintén mondta, ő sem nyugodott bele a hatalom elvesztésébe.

Így elterjedt annak híre, hogy a királynő lemondott és Károly ezután már nyugodtan készülhetett arra, hogy megkoronázzák. Kis Károlynak, de talán inkább a Horvátiak pártjának, sürgős volt a koronázás, nyilván azért, hogy helyzetüket biztosítsák. Alig telt el két hét és a koronázás napját az úr ezerháromszáz-nyolcvanötödik évének utolsó napjára, december harmincegyedikére ki is tűzték.

A koronázás színhelyül Székesfehérvárt jelölték ki. Az eddigi magyar királyokat is (általában) itt koronázták és valójában azt a koronázást tartották érvényesnek, amely a szentkoronával ebben a városban történt. (Példa erre I. Károly király, aki 1301-ben lépett trónra. Még abban az évben megkoronázták Esztergomban, de nem a szentkoronával, amely a trónkövetelők birtokában volt.

Miután végre a hatalom birtokába jutott 1307-ben, újra megkoronázták Budán egy másik koronával és végül a szentkorona visszaszerzése után 1309-ben azzal Székesfehérváron)

Az egész udvar nagy pompával levonult Székesfehérvárra. Károly ragaszkodott hozzá, hogy Mária és Erzsébet királyné is jelen legyen, amit, saját biztonságuk érdekében ők is szükségesnek tartottak. Természetesen a leendő királyt híveinek teljes táborra elkísérte, de nem maradhattak távol a királynőhöz hű főurak sem. Miután pedig az ország bárói mindenhová saját kíséretükkel mentek, Gergelynek és apródtársainak szintén Fehérvárra kellett utazniuk, ha utazásnak tekintjük a jó ötven mérföldet lovon (nem úgy, mint kocsin utazó gazdáiknak), ami tél közepe lévén nem volt szórakoztató kirándulásnak tekinthető. De senki sem jutott volna eszébe, hogy lemaradjon ilyen látványos és jelentős ünnepségről.

Az összegyűltek az elkerülhetetlen várakozás idejét igyekeztek arra használni, hogy rég nem látott ismerőseikkel összeháldkozzanak. A főúri dámák arra is felhasználták az alkalmat, hogy legújabbban beszerzett ruháikat vagy ékszereiket bemutassák egymásnak. Természetesen a várakozás arra is alkalmat adott, hogy a Horvátiakkal ellentétben álló politikai csoportok fejüket összedugva megtárgyalhassák mi várható és mit tehetnek ellene.

Gergely izgatottan várta, hogy a városban ismét találkozhasson Zsuzsannával. A királynék ugyanis udvarhölgyeiket is magukkal vitték, természetesen nem kellett lovagolniuk, hanem ők is kocsikon tették meg az utat. A vendégek jóval a szertartás előtt a katedrális előtt gyülekeztek és kis csoportokba verődve sétálgattak, ami a hideg miatt is szükséges volt. A fiú tehát János nevű barátjával és két másik társukkal elindult, látszólag mintegy céltalanul, de azzal a határozott szándékkal, hogy a lányt viszontlássa. Noha nem felejtette el a lány bátyjának határozott tilalmát, azzal nyugtatta magát, hogy egy véletlen találkozás nem tekinthető bizalmaskodásnak.

Szerencséje volt. Miután Erzsébet királyné bizalmas tárgyalásba kezdett Garai nádorral és Lackfi István erdélyi vajdával, engedélyt adott udvarhölgyeinek, hogy szétoszoljanak. Természetesen a legfiatalabbak és a már felnőtt korú udvarhölgyek külön csoportokat alkotva indultak felfedező útra. Így Gergely és barátja rövid járkálás után egyszerre csak belebotlott a fiatalabb udvarhölgyek (azaz inkább udvarhölgy jelölt kislányok) kisebb csoportjába, amelyben nagy örömmel fedezte fel, akit keresett.

A fiúk illően üdvözölték a kislányokat és a két tábor rövidesen kissé szétszóródva egyetlen csoportot képezett. Gergő örömmel látta, hogy a kislány is szívesen beszélget vele és jól érzi magát a társaságában. Bár közben feltűnt a közelükben néhány összeverődött királyi apród között Zsuzsanna bátyja, az látszólag ügyet sem vetett rájuk.

Beszélgetésük azonban nem tartott soká, mert rövidesen megjött a szertartásmester, a megjelenteket bevezette és rangjuk szerint elhelyezte katedrálisban.

Az előtt, hogy a koronázási szertartás megkezdődött, Erzsébet királyné és Mária királynő, mielőtt elfoglalták volna helyüket, körüljárva a templomot meglátogatták Lajos király sírkápolnáját és a király márványszobrát átölelve zokogva leborultak. Ez a jelenet nagy hatást tett a jelenlevőkre és sokakban váltott ki őszinte sajnálatot irántuk. Egyre többen kezdték Mária királynő trónfosztását igazságtalannak és jogtalannak tekinteni.

Nem tett jó benyomást Károly bevonulása sem, aki az eddigi gyakorlattól eltérően erős fegyveres kísérettel vonult be a katedrálisba. Ezért azután, amikor Demeter érsek a koronát Károly fejére tette, a tömeg a vártnál sokkal kisebb üdvözléssel válaszolt.

Ahogy a szertartás után Kis Károly, mint II. Károly király, hívei kíséretében elhagyta a katedrális, Szent István lobogója, amelyet minden koronázási szertartásnál körbevittek, beleakadt a templomajtó sarokborításába és darabokra szakadt. Ezt látva tömeg felhőrdült, mert a szent zászló tönkremenetelét rossz jelnek vélték.

Ezek után természetesen újabb eseményeket is a rossz jelek közé soroltak, így a három napon keresztül dühöngő zivatart, vagy a palota födelére telepedő hollósereg megjelenését. Károly király azonban gyanútlanul viselte új méltóságát, nem sejtve, hogy Erzsébet királyné, Garai Miklós nádorral együtt, már elveszejtésének tervén munkálkodik.

Károly megkoronázása után az ellentétek lecsendesedtek. Úgy tűnt, a királynő és legodaadóbb hívei belenyugodtak a változtathatatlanba, a királynőt támogatók közül pedig többen megkíséreltek utat keresni az új hatalom gyakorlóihoz. Nem annyira magához az új királyhoz, mint közvetlen környezetéhez, elsősorban Horváti Jánoshoz, Horvátország bánjához.

A nyugalom azonban csak látszólagos volt. Erzsébet királynét nagyon elkeserítette és büszkeségét mélyen sértette a királyi hatalom elvesztése. Emellett úgy érezte, halott férjének emlékét sértette meg a hálátlan Kis Károly, aki mindent, olaszországi trónját is, Lajos királynak köszönhetett. Megkoronázása után Károly minden intézkedése újabb olaj volt a tűzre és végül a királyné cselekvésre szánta el magát. Tudta, hogy a helyzeten csak erőszakkal lehet változtatni.

Lányára, Máriára nemigen számíthatott. (Nem mintha a királynőt nem bántotta, hogy megfosztották trónjától, de elkeseredésébe, anyjával ellentétben, nem keveredett bosszúszomj.) Erzsébet királyné gondjait leginkább Garai Miklós nádorral osztotta meg, így Gergely gyakori vendég volt a királyi palotában. Károly beköltözése óta ugyan a nádor nagyobb kísérettel látogatott át a palotába, a fiú azonban minden alkalommal részt vett abban. Gazdája valószínűleg úgy gondolta, már úgy is belecsöppent véletlenül a politikába.

Miután nem egyetlen kísérője volt urának, annak látogatása során ő is szabadabban mozoghatott a palotában és eleinte néhanapján, de később egyre gyakoribban „mintegy véletlenül” találkozott Zsuzsannával. Látszott, hogy a lány is keresi az alkalmat, és ha a fiú véletlenül előre tudta a látogatás idejét,

meg is beszéltek a találkozót, természetesen a palota egyik eldugott folyosóján. Egyik találkozásukra a kislány nagyon elkeseredetten érkezett. Bevallotta a fiúnak, hogy nagyon magányosnak érzi magát a királyi udvarban.

– Tudod, – mondta csaknem sírva – nagyon szerettem odahaza lenni. Én voltam apám kedvence, mindenki kényeztetett. Sokat lovagoltam, vívtam apám apródjaival és még az öreg István perjel tanítását is élveztem. De ide kellett jönnöm, azt mondták nagy megtiszteltetés. Ám itt én vagyok a legfiatalabb az „udvarhölgyek” között és a többi mind, még ha fél évvel idősebb is nálam, kiszolgáltatja magát velem. Velem csináltatnak mindent, engem küldöztetnek mindenért és mindenféle rossz tréfát űznek velem. Nincs egy barátom sem, csak te!

Attól kezdve, noha megmaradt a beszélgetés szintjén, kapcsolatuk még szorosabb lett.

4. Merénylet

Gergelyt és néhány társát minden nap kiküldte a nádor néhány órára, hogy figyelje, mit csinálnak az olaszok és horvátok. A fiú sokszor beszédbe is elegyedett velük, főleg az olaszokkal, a horvátok elutasítóbbak voltak. Ennek folytán egyébként elég jó olasz nyelvtudásra is szert tett, aminek a későbbiekben nagy hasznát vette.

Eltelt egy hónap és annak ellenére, hogy hetenként néha többször is találkoztak, a lány bátyja ezekről a találkozásokról nem szerzett tudomást, vagy nem akart tudomást szerezni. De január utolsó napján, amikor a nádort átkísérve Gergely a megbeszélt találkozóra sietett, a szokott helyen nem Zsuzsanna várta, hanem Sávodi Miklós. Ahogy megpillantotta, Gergely egy pillanatra megtorpant, de azután jobbnak látta az egyenes utat választani és (bár belül kissé remegve) odament hozzá.

– Azt vártam, hogy amikor meglátsz, elfutsz – kezdte az idősebb fiú. – Örülök, hogy ide mertél jönni, ez becsületedre válik. De nem változtat azon a tényen, – folytatta emelt hangon, – hogy nem tartod magad távol a húgomtól, ahogy már egyszer megtiltottam.

– Megtiltottad, hogy ne bizalmaskodjak vele – szedte össze bátorságát Gergely. – De mi csak beszélgettük, még a kezét sem fogtam meg.

– Tudom és elhiszem – mondta komolyan Miklós. – Ha nem hinném, már összeszabdaltalak volna. De nem bizalmas viselkedés-e, ha titokban rendszeresen találkoztok egymással?

Erre már nem tudott mit válaszolni a fiú, csak lehajtotta a fejét.

– Nézd, én kedvellek téged – mondta Miklós és látszott, hogy őszintén mondja. – Derék, becsületes fiú vagy. Már egy ideje tudok rólatok és apámnak is elmondtam. De apámnak más szándékai vannak Zsuzsannával. Én az ő parancsát teljesítem, amikor eltíltalak tőle. Apám kemény ember, ha tudomást szerez arról, hogy továbbra is találkoztok, nagyon ráfizetsz. És ráfizet Zsuzsanna is, ő is tudja. Ezért megtiltom, hogy találkozzatok, neki is megtiltottam.

Gergely lehajtotta a fejét megfordult és szó nélkül visszament oda, ahol a kíséret többi tagját hagyta. Többet nem találkozott Zsuzsannával, csak messziről látta.

*

Február elején egyik délután Erzsébet királyné ismét magához hívatta a nádort, ő pedig a fiúért küldött. Gergely érezte, hogy ez a találkozás nem olyan lesz, mint az eddigiek. Garai nagyon ideges volt és amikor megkérdezte tőle a kapuban, kiket hívjon a kísérethez ráfordult.

– Most csak te jössz, egyedül! Miért, félsz? – kérdezte azután gúnyosan és gyors léptekkel elindult a palota felé. Odaérve egyenesen Erzsébet királyné lakosztálya felé vette útját és kopogás nélkül benyitott a királyné előszobájába.

– Itt várj, amíg nem szólítlak – mondta a fiúnak, majd kopogott és belépett a trónterembe, gondosan becsukva maga mögött az ajtót.

Gergely leült és várakozott. Jó félóra telt el addig, amikor a nádor kidugta fejét az ajtón.

– Menj és keresd meg Forgács Balázs urat! A királyné hívatja – mondta idegesen.

Gergely felugrott és elindult, de Garai utána szólt:

– Siess és közben ne állj szóba senkivel!

Gergely hiába sietett, tűvé kellett tennie a palotát, amire a borospincékben megtalálta a főpohárnok mestert.

– Jöjjön hamar Balázs bátyám, a nádor úr, illetve a királyné őfelsége sürgősen hívatja – kiáltott köszönés nélkül a rámosolygó Forgácsra. – Azt mondta Garai uram, hogy nagyon siessünk.

Forgács Balázs mosolygós arca elkomorult. Nem válaszolt, hanem szó nélkül megfordult és sietve elindult felfelé a lépcsőn. Gergely alig tudta utolérni. Lihegve meg is jegyezte mentegetőzésképpen.

– Én sem tudom, miért olyan sietős ma.

– Sajnos én tudom – morgott Forgács, inkább szomorúan, mint bosszúsan.

Végig a fiú előtt sietett, szinte rohant, mintha üldözné valaki. Berontott a királyné lakosztályába és bevágta maga mögött az ajtót. Gergely, aki kint maradt az előtérben, belülről hangos szóváltást hallott, de nem értett belőle semmit. Végül kicsapódott a széles tölgyfaajtó és kilépett a nádor, Forgáccsal együtt. Mindkettő vörös volt az indulattól, mintha összeverekedtek volna.

– Szóval akkor elvállalod? – kérdezte Garai, ügyet sem vetve a fiúra.

– Megteszem, mert megígértem – bólintott csendesen a pohárnok. – Bár ne tettem volna – tette hozzá halkán és lehajtott fejjel kiment az ajtón.

A nádor nem válaszolt, csak szótlanul elindult hazafelé.

Másnap reggel ismét összehívta udvari népét és bejelentette, hogy a lánya esküvőjére kíván utazni, ezért felrendelte Budára saját fegyvereseit.

(Erzsébet királynő ugyanis hajlandó volt a végsőig elmenni és Garai Miklós javaslatára végezni a királlyal. A nádor terve az volt, hogy a királyt valamilyen fontos indokkal a királyné lakosztályára kell csalni, és ott egyszerűen megölni. Arra is talált indokot, hogyan csempéssze be saját katonáit a várba: a lánya esküvőjére készül utazni a fegyveres kísérettel, de előtte el kíván köszönni Erzsébettől és Máriától. A gyilkosság végrehajtását Forgács Balázs pohárnokmesterre bízták, aki nehezen, de végül vállalta a beígért és később megkapott jutalomért, Gimes váráért és a hozzá tartozó nagy uradalmakért.)

Alig egy héttel ezután, 1386. február 7-én reggel, Garai nádor összehívta tíz leghűségesebb emberét, közöttük Gergelyt és közölte velük, még a mai napon kikergetik az olaszokat a budai várpalotából és visszaszerzik a királyságot Mária számára.

– Hogyan fog ez történni? – kérdezték egyszerre többen is.

– Nem akarok most erről beszélni – intette le őket uruk. – Nektek az a feladatotok, hogy ma délután kíséretetek engem Erzsébet királynéhoz. A többi tennivalóra ott fogok utasítást adni.

Kora délután megérkezett a nádor „kíséretét képező” katonák nagy csapata, akik szétszéledve várakoztak a palota bejáratánál és az őrtornyok környékén. Garai a külső szárnyakon lévő hűséges embereivel is közölte, hogy lázadás fog kitörni a király ellen.

Alkonyulat felé Erzsébet királyné közölte Károly királlyal, hogy fontos levele érkezett vejétől, Zsigmond örgróftól és kérte jöjjön le hozzá, mert meg szeretné mutatni. Kis Károly le is ment a királynéhoz Horváti János és néhány híve, főleg olaszok társaságában. Ugyanakkor ment be Garai Miklós is a királynéhoz tíz kísérijével „elbúcsúzni”. Forgács Balázs is velük volt.

Károly és a királyné leültek és Erzsébet királyné átadta a levelet a királynak, aki belemélyedt az olvasásba. Közben az olasz kísérők nagy része mit sem sejtve kísétált a teremből. Ekkor Garai intésére Forgács a királyhoz lépett és felemelte kétélű éles törét (az úgynevezett bicellust), hogy azzal Károly nyaka és lapockája közé sújtva megölje. Horváti János azonban észrevette és rákiáltott a királyra, aki felkapva fejét belefordult a lecsapó törbe, amely két szemöldöke között mélyen belevágott koponyájába, szinte szétvágva azt.

Forgács Balázs újra le akart sújtani, de Horváti bán kardot rántott és vívni kezdett a támadóval, akit könnyebben meg is sebesített, de az folytatva a párviadalt, a bántól üldözve átvágta magát Garai kint állomásozó csapataihoz. A nádor rákiáltott kíséretére:

– Kergessétek ki az olaszokat! – Azzal maga is elhagyta a termet, hogy csatlakozzák katonáihoz. Gergely és társai, akiket ugyancsak meglepett a király elleni merénylet, uruk kiáltására nekiestek a még a teremben levő olaszoknak és kiszorították őket.

A magára hagyott, súlyosan sebesült Károly király, aki félszemét is elvesztette, közben lassan, nehézkesen felemelkedett ültéből és ingatag léptekkel, hosszú vércsíkot hagyva maga után, felment a lépcsőn saját lakosztályába, miközben a látványtól ájult Erzsébet királynét udvarhölgyei élesztgették.

Közben a folyosókon folyt a harc az egyre inkább visszaszoruló olaszokkal és horvátokkal. Gergely két olasszal vívott egyszerre. Az egyiket megsebesítette, a másik, látva, hogy ellenfeleik egyre többen vannak, elmenekült. A harc azonban még nem dőlt el teljesen. A folyosókon itt ott egyesével vagy csoportosan fel-feltűnt egy-két olasz. Gergely elindult, hogy megkeresse barátait. Ahogy befordult a kanyarban beleütközött egy, amolyan maga korabeli olasz fiúba. Az rémülten rámeredt, majd kardot rántott és (nem annyira a vak dühtől, inkább az ijedségtől vezérelve) rárontott. A már harcedzettebb Gergely félreugrott, szerencséjére, mert a hegyes olasz kard felnyársalta volna. Így is könnyebben megsértette a bal karját. A seb csak felületes volt de fájt, amitől szörnyen feldühödött. Egyetlen mozdulattal kiütötte az olasz fiú kezéből a kardot, majd törét az olasz torkának szegezte.

– Meg akartál öni?! – ordított rá. Fájdalmában és haragjában talán le is szúrta volna, ha az szinte könnyes szemmel nem kezd rimázkodni.

– Én nem akart te ölni, csak fél és szúr! – mondta tört magyarsággal és olyan hevesen rázta az a fejét, hogy Gergely elfeledkezve a fájdalomról, majdnem elnevette magát. Törét azonban még erősebben nyomta az olasz gégéjének. Az újra rémülten és kétségbeesetten rimázkodni kezdett:

– Ne ölni engem! Kérlek! – könyörgött és le akart térdelni. Gergely egy darabig habozott, azután leengedte a tört és intett a fiúnak, hogy fusson.

– Tűnj el, de gyorsan! – kiáltott rá.

– Molto grazie! – mondta hálásan a fiú, majd nyomatékul hozzátette: – Köszönök! – azzal futásnak eredt a kapu felé és valóban néhány pillanat alatt úgy eltűnt, mintha ott sem lett volna.

Gergely körülnézett, de mivel senki sem volt a közelben, tovább ment, arra, ahonnan csatazajt hallott. Bekanyarodva látta, hogy a királyi testőrség és az udvartarás fegyverfogható tagjai is bekapcsolódtak a harcba. Közvetlenül mellette Sávodi Miklós viaskodott egy hatalmas termetű horváttal, aki, éppen akkor, amikor Gergely odaért, a fiút fellökve bele akarta döfni kardját. Gergely habozás nélkül Miklós segítségére sietett. A horvátot meglepte az új ellenség. Gergely felé fordult, és így a halálosnak szánt döfés félrecsúszott, azonban így is súlyos sebet ejtett a földön fekvő fiún. A nagytermetű horvát kardját az új érkező felé akarta fordítani, de elkésett: a fiú éles törével feléje szúrt és sikerült súlyos sebet ejtenie a mellén. Közben Miklós is feltápáskodott és bár sebesülten, ő is rárontott a horvatra, aki jobbnak látta két ellenfele elől hátrálva elhagyni a folyosót.

A két fiú nem követte a náluk sokkal erősebb ellenséget, hanem lihegve megálltak és egymásra bámultak. Egy darabig csak nézték egymást, azután szinte egyszerre mindketten nevetésbe törtek ki.

Miklós hagyta abba előbb a nevetést. Elkomolyodva hosszan Gergely szemébe nézett és csak annyit mondott:

– Köszönöm, nem fogom elfelejteni.

Kezét Gergely felé nyújtotta, de megingott és elesett volna, ha a másik el nem kapja. Félig támogatva, félig vonszolva sikerült eljutniuk a legközelebbi szobáig, ahol rémült szolgálólányokat talált. Mielőtt átadta volna nekik, Miklós egy pillanatra magához tért aléltságából.

– Hálás vagyok neked, de ez nem változtat azon, amit a húgommal kapcsolatban mondtam – suttogta halkán, majd újra elájult.

Gergely, a szolgálókra bízva a sebesültet, visszaindult. Addigra a nádor katonái már csaknem minden fontos pontot birtokukba vettek és a palotában lassan minden elcsendesült.

Miután a palota végleg a felkelők kezébe került, Garai nádor magához hívatta saját embereit és megköszönte nekik hűséges helytállásukat. Gergelyt külön is megdicsérte:

– Láttam, fiam, milyen derekasan küzdöttél, meg is sebesültél és hallottam, hogy egy nemes ifjú, Sávodi Miklós életét is megmentetted. Gondoskodom róla, hogy megkapd a jutalmad.

Gergelynek jól esett ura dicsérete, de azt is látta, hogy ezzel sikerült néhány apród, főleg a nála idősebbek, irigységét és féltékenységet kiváltania.

Kis Károly hívei, miután látták, hogy vereséget szenvedtek és hallottak uruk szomorú sorsáról, igyekeztek épségben kijutni a városból. Horváti János és társai is visszavonultak, a másik párt szószólói pedig szerte a városban hirdették, hogy újra Mária a királynő. Másnapra megérkezett Garaiék erősítése és a katonák betörve az olaszok és Károly más híveinek házaiba, feldúlták azokat. Horváti bán és hívei is csak úgy tudtak megmenekülni, hogy horvátjaikkal hatalmukba kerítették a Szombati-kaput.

A súlyosan sebesült Károlyt közben felvonszolták egy toronyba, ahol bezárva tartották addig, amíg átszállították Visegrádra. Ott néhány nap múlva meghalt. Bár Mária királynő hívei, amint ez a harcokban meg is mutatkozott, egyetértettek abban, hogy Károlyt, mint trónbitorlót meg kell hatalmától fosztani, az ellene, mint király ellen elkövetett gyilkos merénylet csaknem mindenkiben rossz érzést keltett. Ez volt az oka, hogy Károly halálának oka tisztázatlan maradt. Garai Miklós nádor azt mondta hívei kérdésére, hogy a király belehalt sebeibe, de azt is suttozták, hogy gégejét eltörve megfojtották.

A szerencsétlen királyt szertartás nélkül hantolták el a visegrádi bencés kolostor közelében. Erre azért került sor, mivel a pápa egy korábbi ellentét miatt kiátkozta, miután nem fizette ki a pápának járó hűbéradót. II. (Kis) Károly csak évekkel később, 1391-ben nyerhette el a végtisztességet.

5. Követségben

Károly király halála után az ellentétek nem csitultak el a két fél között. A Horváti család és párthíveik ugyan kénytelenek voltak elhagyni Buda környékét és levonultak a számukra biztonságos déli tartományokba, de eredeti tervükről nem mondtak le: apja helyett most már Lászlót, a meggyilkolt Kis Károly fiát akarták trónra ültetni. Erzsébet királyné és Garai nádor, valamint az őket támogató, ugyancsak nagy befolyással bíró Lackfi család viszont azt akarta, hogy Máriával együtt férje Zsigmond uralkodjék. A két tábor között a helyzet pattanásig feszült.

Károly halála és az azt követő zavaros állapot lecsendesedése után, Garai Miklós nádor rezidenciáján, éppúgy, mint a királyi palotában minden visszatért a régi kerékvágásba. Gergely helyzete azonban megváltozott. A nádor az eddigi, személye körüli szolgálat helyett fontosabb bizalmi feladatokat bízott rá. Ez természetesen megváltoztatta Garai udvartartásában elfoglalt helyzetét is. Személyes tekintélye megnőtt és fiatal kora ellenére neve már házon kívül, más bárók udvartartásában, sőt a királyi palotában is kezdett ismertté válni. Egy bánata volt csak: Sávodi Miklós tiltása óta, (aki egyébként lassan kezdett súlyos sebesüléséből felépülni) nem találkozott Zsuzsannával. Csak messziről láthatta, mindössze szempillantásával, és néha egy-egy rejtett kézmozdulattal tudott jelt adni a lánynak, aki, nagy öröme, ha tehette viszonzta azt.

Március eleje volt és már kezdett kitavaszkodni, amikor egyik délelőtt Garai hívatta.

– Fontos feladatot akarok rád bízni – mondta. – Majd elmagyarázom, de előbb gyere át velem a királyi palotába.

A palotába érven a nádor egyenesen Mária királynő lakosztálya felé vette útját és áthaladva az előtérmen bekopogott az ajtón, majd belépett. A fiú, aki mindeddig ura nyomában volt megtorpant a nyitva hagyott ajtó előtt. Nem értette, mi történik. Garai megállt a nyitott ajtóban.

– Ne állj már ott, mint egy sóbálvány – fordult vissza mosolyogva. – Gyere be te is.

Gergely valóban szinte kövé meredve állt az ajtó előtt. Hogy a királynővel magával találkozhat! Hiszen látta már elég közelről nem egyszer. De személyesen találkozni vele. Erre eddig gondolni sem tudott.

Végre erőt vett magán és belépett a széles tölgyfaajtón. Mária királynő egy karosszékekben ült. Egyszerű ruhában volt és nem viselt semmilyen ékszer. A nádor mélyen meghajtotta magát, ő pedig igyekezett utánozni.

– Szóval ez az a híres fiú? – kérdezte Mária mosolyogva Garaitól. (Nagyon szép ilyen közelről is – állapította meg Gergely – de alig idősebb nálam) – Hogy hívnak? – fordult a fiúhoz.

Gergely válaszolni akart, de csak állt és tátogott, egy hang sem jött ki a torkából.

– Ez a fiú nem tud beszélni! – mondta nevetve a királynő.

– Bálvándy Gergely a nevem – nyögte ki végre Gergely.

– Látja felség, mégis tud! – nevetett a nádor.

– Látom – mondta Mária, majd elkomolyodott. – Rendben van, megengedem, hogy az én levelem mellett nádorispán uram is küldjön levelet Zsigmondnak ezzel a fiúval. De mondja kegyelmed, nem túl fiatal?

– Ha felséged, alig tizenöt évesen elég idős ahhoz, hogy uralkodjék, ez a fiú is elég öreg ahhoz, hogy a felséged férjéhez intézett levelét vivő futár társaságában elvigye az én leveletem Zsigmond örgrófhhoz Csehországba – válaszolt mosolyogva Garai.

(Ugyanis Mária, örömében, hogy ismét ő lett az ország királynője, levelet kívánt küldeni férjének, Zsigmondnak, amelyben kérte, jöjjön vissza Magyarországra).

– Túl sokat megenged magának, nádorispán uram – fedte meg Garait a királynő. – Úgy látszik túl elnéző vagyok – tette hozzá mosolyogva, majd a fiúhoz fordult. – Hát akkor jó utat Gergely. Ügyes legyél. És üzenem az örgróf ökegyelmének, siessen haza! (A haza szót, különös nyomatékkal mondta)

Kilépve a palotából, Gergely hálásan fordult urához.

– Köszönöm, hogy olyan megtiszteltetésben részesített kegyelmed, hogy beléphettem a királynőhöz és azt is köszönöm, hogy ilyen feladatot bíz rám.

– Kérdemelted, Gergely fiam – mondta komolyan Garai nádor. – Nagyon vigyázz a levélre, mert a királynő levele kedves lesz Zsigmond úr számára, de az enyém fontos!

Gergely tehát felkészült a nagy útra és harmadnap hajnalban lóra ült, hogy csatlakozzék Hadai Dániel uram, a királyné futára vezette kis csapathoz. A csapat hat fegyveresből állott Gergelyen és Hadai Dánielen kívül, aki több más ország nyelve mellett jól beszélt csehül.

– Utaztál már valaha külhonba? – kérdezte Hadai a fiút, noha nem voltak kétségei a válasz felől.

– Nem, még soha, uram – válaszolt Gergely örömtől csillogó szemmel. – Ez lesz az első utam.

– Na fiam, akkor te választhatod meg, melyik úton menjünk! – mondta nevetve a futár, akinek tetszett a fiú.

– Miért, több út is van arra? – kérdezte Gergely meglepve.

– Budáról három kereskedelmi út vezet Prága városába, ahol Zsigmond úr bátyjánál, Vencel cseh és német királynál vendégeskedik – magyarázta Hadai. – Az egyik a Duna mellett Bécsen át Regensburgba visz és onnan ágazik el Csehország felé. A másik Pozsonyon és Holicson keresztül csatlakozik a Kievből Krakkón át nyugatra vezető útra Ez a leghosszabb. A harmadik a felvidék hegyein, a Kárpátokon keresztül éri el ugyanezt az utat.

– Ha választhatnék, én az utóbbin mennék – vágta rá Gergely, gondolkodás nélkül.

– Tudtam, hogy ezt fogod mondani – nevetett Dániel úr. – Én is ezt választanám, ha nem tudnám, hogy ilyenkor, márciusban ott még mindenütt hó van és kutya hideg szelek fújnak a magas hegyek között. Igaz, hogy ilyenkor a rablók is meggondolják kimenjenek-e hidegbe, de ez a farkasokat nem és néha napján a medvéket sem zavarja.

– Ha így áll a helyzet – vakarta a fejét elszontyolodva Gergely, – a Duna melletti utat választanám, miután Dániel bátyám az imént mondotta, hogy a harmadik út a leghosszabb.

– Na látod, tudtam, hogy a legjobb utat választod majd – mosolygott Hadai, aki már eleve eldöntötte, hogy Bécs felé fognak menni. – Okos gyerek vagy, látom.

Így tehát nekivágtak az útnak a Duna mentén, és Győr, majd Bécs érintésével zavartalanul elértek Regensburgba. Útközben többször is megszállva, Gergelynek alkalma volt megcsodálni Bécs, Linz és Passau városát. Regensburgból Pilsenen keresztül elértek Prágába. A prágai várba érve tisztelettel fogadták a magyar királynő futárát és érkezésük másnapján, kipihenve magukat Luxemburgi Zsigmond örgróf elé vezették őket.

Hadai Dániel könnyen megértette magát a cseh, amint Bécsben és Regensburgban a német nyelven. Zsigmondot is csehül üdvözölte.

– Engedje meg nagyságod, hogy átnyújtsam úrnöm, Mária királynő levelét – kezdte csehül, de mielőtt folytatta volna, Zsigmond félbeszakította.

– Nem szükséges csehül beszélned hozzám Hadai uram – mondta mosolyogva magyarul. – Kilenc éves korom óta élek Magyarországon, Lajos király udvarában nevelkedtem és tanultam, itt most csak vendég vagyok. Jegyezd meg, nekem magyar az anyanyelvem – tette hozzá és nyomatékkal nagyot káromkodott magyarul, ezzel is alátámasztani kívánva az elmondottakat.

Hadai fejét hajtott és átnyújtotta Mária királynő levelét. Zsigmond azonban nem bontotta fel, hanem átadta a mögötte álló udvarmesterének.

– Majd elolvasom, holnapig eldöntöm, mit válaszolok – mondta és intett, hogy elmehetnek.

Hadai Dániel zavartan állt egy darabig, azután mintegy beletörődve a helyzetbe meghajtotta magát és megfordult, hogy kimenjen. Egy pillanatra Gergely is zavarba jött. (Úgy látszik, Zsigmond nem tud arról, hogy Garai nádor is küldött neki levelet – gondolta)

Előre lépett és meghajtotta magát.

– Engedelmével uram – mondta bátran az örgróf szemébe nézve – bizonyára nem tájékoztatták nagyságodat, hogy a királynő engedelmével Garai Miklós nádorispán is küldött egy levelet.

Zsigmond meglepetten nézte a sihedernyi küldöttet.

– Hát te ki vagy és mit akarsz? – kérdezte ingerülten.

– Engedelmeivel, Bálvándi Gergely vagyok, Garai nádorispán úr apródja – válaszolta a fiú, most már kissé maga is megszeppenten saját merészségétől. – Garai úr velem küldte a levelet és azt mondta, hogy fontos.

Zsigmond nem tudta bosszankodjon-e, vagy nevéssen a fiú merészségén. Hiszen hogy jön egy ilyen siheder ahhoz, hogy őt, Luxemburg örgrófját, a német-római császár fiát figyelmeztesse: van egy másik levele is és az fontos,

Végül is nevéstetnékje kerekedett felül, de azért haragot színlelve szigorúan ráförmedt a gyerekre,

-Te fiú, tudod te, ki vagyok én?!

Gergely kezdett komolyan félni, de összeszedte magát. Lesz, ami lesz – gondolta és bár kissé remegve, de fennhangon, a kérdező szemébe nézve válaszolt:

– Hogyne tudnám! Luxemburgi Zsigmond örgróf, úrnóm, Mária királynő férje és Isten segedelmeivel, remélem rövidesen, Magyarország királya.

Zsigmondot meglepte a talpraesett válasz, ugyanakkor jólesett neki, hogy a fiú az ország leendő királyának nevezte.

-Nahát, nem tudtalak megfogni. Látom, okos gyerek vagy! – mondta nevetve. – Nosza, add akkor ide azt a levelet, aztán elmehetsz.

Gergely átadta a nádor levelét és meghajtva magát távozni készült, amikor Zsigmondnak hirtelen eszébe jutott valami.

– Mondd csak Gergely, ott voltál, amikor azt a trónbitorló Kis Károlyt... (itt egy kicsit zavarba jött, hogyan is folytassa, nem akarta azt mondani. meggyilkolták), szóval, amikor Károlyt megfosztották hatalmától?

– Ott voltam, uram, – derült fel Gergely arca – elejétől végéig ott voltam – mondta büszkén – sőt magam is részt vettem benne, persze csak a harcokban – tette hozzá gyorsan.

– Na, akkor maradj csak itt, ülj ide erre a lócára, – mutatott lábtartójára az örgróf – és meséld el, hogyan is történt, de pontosan mondd el! Ti pedig elmehettek – intett a kíséretének. – Kegyelmed is Hadai uram.

Gergely leült Zsigmond lába elé és pontosan elmondott mindent, amit látott és hallott, az örgróf pedig nagy figyelemmel hallgatta a hiteles beszámolót, időnként bele-bele kérdezve a hallottakba.

– Derék fiú vagy Gergely – mondta elégedetten, amikor a fiú befejezte elbeszélését. – Tudom, mi történt, de olyantól akartam hallani a részleteket, aki maga is jelen volt az eseményeknél. Figyeltelek és meg vagyok győződve róla, hogy te a színtiszta igazságot mondtad el nekem, persze csak arról, amit láttál és átéltél, mert a teljes igazságot csak maga az Úristen ismeri. – Itt elgondolkozott kissé, majd intett: – Elmehetsz, holnap te is gyere vissza a nádornak írt válaszevelemért.

Másnap délben Zsigmond örgróf hívatta Hadait, külön kihangsúlyozva, hogy a „gyereket” is hozza magával.

– Itt van a válaszlevelem feleségem, öfelsége Mária királynő számára – adta át a levelet Hadai Dánielnek és itt van – fordult mosolyogva Gergelyhez – a válasz Garai Miklós nádorispán úr levelére.

Az út vissza Budára ugyanolyan zavartalan volt mint idefelé. Megérkezve Hadai egyenesen a királynőhöz ment, míg Gergely a nádornál jelentkezett. Garai Miklóst Gergely rosszkedvében találta a horvátországi eseményekről érkezett hírek miatt, de Zsigmond válaszlevele jókedvre derítette.

– Mit mondtál az őrgrófnak, te fiú? – kérdezte, gyanakodva, miután végigolvasta Zsigmond levelét. – Azt írja a levélben, hogy jól választottam meg levelem kézbesítőjét.

Gergely beszámolt mindenről, ami az úton és Prágában történt. Amikor befejezte, ura elégedetten bólintott.

– Helyesen cselekedtél és okosan beszéltél, mint ahogy hasznos volt, és bölcs dolog, amit én írtam Zsigmondnak. – Elhallgatott, majd némi gondolkodás után rámosolygott a fiúra. – Nem tudom, helyes-e, de elmondok neked egy titkot (persze, ha megígéred, hogy nem fecseged ki). Károly halálhírére és a királynő kérésére Zsigmond hazatér, de az én levelemben írtakat megfogadva, bátyja, Vencel, cseh és német király seregének támogatásával vonul be az országba.

6. Véres bosszú

A cseh és német sereg bevonulásának híre megnyugtatta a királynét és Garai nádort, valamint mindazokat, akik Károly trónfosztásában részt vettek. Annál inkább, mert híre ment, hogy Zsigmondnak sikerült az északi országrész báróit maga mellé állítani. Horváti János és párthívei a biztonságot nyújtó déli országrészekbe vonultak vissza, de tervükről, hogy Károly fiát, a kiskorú Lászlót tegyék meg királynak, nem mondtak le.

Érezvén erőfölnyüket, a királynők és a nádorispán úgy döntöttek, hogy meglátogatják az ország délebbre fekvő tartományait. Miután ezeket az országrészeket biztonságosnak érezték, nem tartották szükségesnek nagyobb katonai kísérettel utazni. Ezért az Úr 1386. évének nyarán, júliusban, udvartartásukkal és az ahhoz szorosan tartozó csekély kísérettel útrakeltek a délvidék felé. Nem sejtették, hogy ellenfeleik minden lépésükről tájékozva, támadásra készülnek.

A királyi udvartartáson kívül a nádor szűkebb környezete is részt vett az utazásban, közöttük Garai személyes szolgálatára rendelt apródok és bizalmi emberei, akik közé már Gergely is tartozott. Miután nem volt előírt vonulási rend, a lovasok a királyi személyeket és hölgykíséretüket szállító kocsik előtt és körül haladtak. Gergely általában középtájon lovagolt. Igyekezett az udvarhölgyek kocsija közelében lenni, hogy néha egy-egy szót válthasson Zsuzsannával. (A lány bátyja, Miklós még nem gyógyult fel teljesen sérüléséből, ezért nem vett részt a kiránduláson)

Veszprém és Pécs városának meglátogatása után a Dráván átkelve Diakovár felé indultak. Gara közelében, egy erdős részen áthaladó útszakaszon két oldalról hirtelen nagyszámú, főleg horvátokból és néhány olaszból álló sereg támadt rájuk, Horváti János horvát bán, Palisnai János vránai perjel és párthíveik vezetésével.

Bár az első pillanatban a királyi kíséret fegyveres része megpróbált beszélgülni a támadókkal, a hatalmas túlerő láttán nagyrészüket futásnak eredve menekült a szélrőzsa minden irányába. Egy kisebb csapat azonban keményen ellenállt a rájuk támadóknak, komoly veszteséget okozva nekik. De a túlerő rövidesen ezeknek az ellenállását is megtörte.

A vitézül ellenálló csapat közepén harcolt Forgács Balázs pohárnokmester is, a Kis Károly elleni merénylet végrehajtója. Sok rátámadó horvátot megölt, de végül egy hosszú lándzsával lerántották lováról, a földre teperték és azonnal lefejezték. Fejét nagy diadallal egyenesen a horvát bánhoz vitték, az ugyancsak megölt Bánfi János ispán fejével együtt.

Garai Miklós nádorispán, látta, hogy nincs menekvés, a királynők kocsijához ugratott, leugrott lováról és ott a kocsinak támaszkodva, keményen vagdalozva, kardjával védte őket. Miután nehezen tudtak közelébe férközni, számos nyilat lőttek belé, de ő egyszerűen letörve azokat, hogy ne zavarják a kardforga-

tásban, tovább harcolt. Végül egy horvát katona a királynői kocsi alatt, ahonnan nem várt támadást, mögéje kúszott és lerántotta lábáról. Ekkor rávetették magukat, megkötözték és a királynő szeme láttára őt is lefejezték, majd az ő fejét is Horváti Jánoshoz vitték.

A nádor halála végleg megtörte az ellenállást, aki még tehetett, szétszaladt, aki nem azt irgalom nélkül leöldösték. A megvadult horvátok feldöntötték a királynők és női kíséretük kocsiját, a nőket durván kivonszolták és összetereelve őket fogságba vetették.

Gergely azok között volt, akik az utolsó pillanatig harcoltak. Három társával együtt viaskodott mintegy tíz főnyi horváttal, de miután társaik közül az egyik a szemük láttára elesett, futva visszahúzódtak a felborított kocsik mögé. Sikerült nekik a kocsik alatt elbújni de ellenfelei rájöttek, hogy valahol megbújnak és keresni kezdték őket. Társát meg is találták és hárman hangos diadalordítással kirángatták a kocsi alól, míg őt a negyedik tovább kereste. Gergely kihúzta törét, hogy ha rátalálnak, védekezzen, noha tudta, nincs menekvés.

A negyedik támadó ekkor meglátta és oda is kiáltott valamit társainak, de azok nem figyeltek rá, el voltak foglalva Gergely szerencsétlen társával. A negyedik támadó kardját kihúzza rátámadt, ő pedig felemelkedve védekezni próbált, amikor meglepetésére a másik leeresztette a kardját és rávigyorgott. A fiatal olasz volt, akit annak idején Budán futni hagyott!

A fiú egész közel ment és lehajolt hozzá.

– Nem félni! – suttogta. – Te jó volt engem, én nem árul téged! Elbújjál jól!

– Molto grazie! Köszönöm – suttogta Gergely, megismételve, amit akkor az olasz fiú mondott.

Az ismét elvigyorodott, majd visszament társaihoz. Valamit kiabált feléjük, nyilván olyasmit, hogy nincs ott már senki, mire azok otthagya szerencsétlen, véres áldozatukat elszaladtak az ellenkező irányba, valószínűleg újabb áldozatokat keresve.

Gergely egy darabig várt és csak azután hagyta el búvóhelyét, miután meggyőződött róla, hogy már senki sincs a közelben. Kimászott a kocsik közül és körülnézett. Nem valami épületes látvány fogadta. Szerteszét fegyverek, lószerszámok, eldobált ruhadarabok és persze holttestek heverték. A támadók már láthatólag eltávoztak.

Leült egy fatörzsre és töprengett, mihez is fogjon. Menjen vissza és vigyen hírt a támadásról? De kinek? Mária királynő és Erzsébet királyné fogoly, Garai nádor halott, az udvartartás többi része, akik nem estek a támadás áldozatául szétszaladtak. És még ha volna is valaki, akinek hírt vihetne, úgyis megtudja azoktól, akik megmenekültek. De hová is menjen vissza, kinek vigye meg a hírt? Hiszen a nádort, aki a gazdája volt, a szeme láttára ölték meg.

Csüggedten üldögélt a fatörzsön és majdnem elsírta magát, de visszatartotta könnyeit. Egy „férfi” nem sírhat, még ha csak tizenöt éves is. És ekkor rájött mit kell tennie. Tekintetét körüljártatta a mezőn, a szétszórt ruhadarabokon.

Felállt és saját apród öltözetét levetve keresgélni kezdett olyan ruhákat, amelyekben amolyan szolgafélének látszott. Rövidesen sikerült is mindent beszereznie, már csak egy olaszos köpeny hiányzott. A levetett ruhák között nem volt, de a közelében egy halott olasz feküdt. Kissé borzongva lehúzta róla köpenyét és elindult, hogy megkeresse a horvátok táborát.

Nem kellett soká keresnie, a közeli domb mögött rátalált. Hatalmas tábor volt, sok száz katona táborozott ott. Gergely azonban nem ezt kereste. A katonák táborától nem messze előkelő sátrak jelezték, hogy ott található Horváti János horvát bán és kísérete. Senkinek nem tűnt fel, amikor nyugodtan keresztül ment a sátrak között. Egyenesen a konyha felé tartott. Szag után ment és nem tévedett. Nagy volt a forgalom, éppen akkor készült az urak vacsorája.

Beállt a sürgölődő kukták és szolgák közé, felemelt egy vödör vizet és elindult vele arra, ahol a szakácsot sejtette. Jókor ért oda. A szakács (Gergely azonnal felismerte nagy hasáról és parancsolgatásáról), ahogy meglátta, ráordított.

– Nem azt mondtam, hogy ide hozzátok azt a vizet, hanem azt, hogy vigyetek vizet a foglyoknak.

– Viszem, uram, de azok merre vannak? – kérdezte Gergely ártatlan képpel.

A szakács éppen újra ordítani készült, de az egyik kukta megelőzte.

– Ne bosszantsd, ügyis ideges, mert leégett a birkapörkölt. Menj jobbra addig, amíg meg nem látod az öröket.

Gergely bólintott és elindult a sátrak között. Már azt hitte, eltévedt, amikor meglátott a tábor szélén néhány nagyobb sátrat, amelyek körül hat-nyolc horvát fegyveres ácsorgott.

Gergely kiválasztott egyet közülük, aki egy padfélén ült és szundikált.

– Ez lehet a parancsnok – gondolta magában.

Odament az alvóhoz és jó hangosan megszólította:

– A konyháról küldtek, hogy hozzak vizet a foglyoknak – kezdte, de a katona, felriadva dühösen ráfordult.

– Mit te akarsz?! – kérdezte bosszúsan.

– A konyháról küldtek, hogy hozzak vizet a foglyoknak – ismételte meg, most már lassan és tagoltan a kérdést a fiú. – Vigyem be valamelyik sátorba, vagy hagyjam itt a vitéz úrnál?

– Itt nem hagyod, mert agyonütök téged! – dühöngött a horvát, akit bosszantott, hogy megzavarták szundikálásában.

– Akkor hová vigyem? – kérdezősködött ártatlan szemekkel Gergely. – Melyik sátorba?

A horvát látta, hogy csak akkor lesz békessége, ha rendesen válaszol.

– Oda balra – mutatott az egyik sátorra. – Ott királynő.

– De szerencsés vagyok – gondolta magában a fiú. – Bejuthatok a királynőhöz.

Fogta a vödröt és belépett a sátorba. Elég sötét volt, először alig látott, de azután lassan kitisztult előtte a látvány. Egy hosszú lócát látott, amin négy-öt nő

ült. Megdobbant a szíve, mert az egyikben ráismert Zsuzsannára. De most nem törődhetett vele, mert odébb két székfélén felfedezte a királynőt és Erzsébet királynét. Egyenesen hozzájuk lépett és fennhangon, csaknem kiáltva mondta, hogy odakinn is meghallják.

– Vizet hoztam a konyháról.

Azután közelebb lépett Mária királynőhöz.

– Garai nádorispán apródja vagyok, felséges asszonyom – mondta halkan.

A királynő előbb döbbenten nézte, de azután ráismert.

– Te voltál a futár Prágába! – kezdte hangosan, de a fiú intésére halkra fogta a szót. – Mit keresel itt?

– Beszöktem ide, hogy felségedéket megkeressem – felelte halkan Gergely. – Még nem tudom mit lehet tenni, de ahogy tudok, segítek. – Azzal hangosan hozzátette: – Ha még több víz kell, szóljanak!

Azzal megfordult, kilépett a sátorból és elindult a konyha felé.

7. A szöktetés

Még két napig maradtak, hogy kipihenjék a csata fáradalmait és megünnepeljék győzelmüket. Gergely továbbra is a konyha körül csellengett és minden munkát elvégzett, amit mondtak neki. Mindig nagy volt ott a sürgés-forgás és mivel dolgoztak ott olaszok, horvátok és magyarok egyaránt, őt pedig ezelőtt senki sem ismerte, rövid idő alatt megszokott alakja lett az ottani szolganépnek.

A foglyok kiszolgálása is az ott dolgozók feladata volt, mivel az udvari szolgálóknak azt a részét, amely a támadás során nem menekült el, szélnek eresztették. Ezt a feladatot senki sem szerette, mert a királyi udvar körülményeihez szokott udvarhölgyek még ebben a nyomorult helyzetben is különleges kívánságokkal léptek fel (amelyek persze nem teljesültek).

A naponta többször is felhangzó felszólításra: – Valaki vigye be a fogoly nőknek az ételt (vagy italt, vagy vizet)! – önként senki sem jelentkezett.

Miután már harmadszor is elhangzott a felszólítás, Gergely visszaszólt:

– Jól van, megyek már!

Így volt másodszor, így volt harmadszor is és negyedszer már egyenesen Gergelyt szólították fel:

– Ugye, te szoktad a foglyoknak bevinni az ételt? Akkor itt van, viheted az első adagokat.

Mire harmadnap elindultak, Gergelyt már úgy ismerték, mint akinek a fogoly nők ellátása a feladata. Így feltűnés nélkül ki-be járka a sátraikat, az őrök minden kérdés nélkül engedték.

Harmadnap már csak Horváti János, és kísérete maradt a táborban, a katonák elvonultak, végül a negyedik napon elindult a már kicsire zsugorodott csapat Novigrád irányába. Gergely, aki addigra már a konyhához tartozott, az elemózsiás szekéren utazott néhány társával.

A táborban és később, útközben is már az urak kíséretének tagjaként ismerték, többször is különböző feladatokkal látták el, amiket lelkiismeretesen végrehajtott.

Egyszer aztán, nagy rémületére egyik kísérő fegyveres odalovagolt hozzá és szólt, hogy a bán úr hívja.

Ijedten ugrott le a szekérről és előre szaladt Horváti bán hintájához (a szekerek ugyanis csak lépésben haladtak, a bánnak nem volt sietős dolga).

– Hivatott, uram! – kiabált be, felkapaszkodva a saroglyára, a hintóba.

– Te vagy az, aki a foglyokat ellátod? – kérdezte Horváti János, szúrós szemével végigmérve a fiút. – Mi is a neved?

(– Ha felismernek, végem – gondolta Gergely rémülten, de valahogy összeszedte magát)

– Péter – válaszolta sápadtan.

Ijedtségét Horváti is észrevette.

– Mi az, csak nem félsz tőlem? – kérdezte mosolyogva. – Nem bántok én senkit, aki engem nem bánt.

– Dehogyan uram – válaszolt Gergely. – Csak nehéz, így kapaszkodnom és attól félek, leesem.

– Hát ne is félj tőlem! – mondta a bán. – Azért hívattalak, mondd meg Mária királynőnek, tudod, a fiatalabbnak, készüljön fel, ha megállunk, oda-megyek, beszédem van vele.

(– Úgy látszik, a bán is bizalmi emberének néz – gondolta megnyugodva Gergely és visszaszaladt a királynőket szállító kocsihoz.)

Nemcsak Horváti János udvartartása, de maguk a foglyok is megszokták, hogy Gergelyre van bízva ellátásuk és lassan úgy kezelték, mintha ő is a fogvatartóikhoz tartozna. A nők (a két királynő és persze Zsuzsanna kivételével, aki az ő sátrukban volt elszállásolva), nem is próbáltak a fiúval bizalmas beszélgetést kezdeni. Nagyobb részük valószínűleg nem is tudta, hogy ő nem a Horvátiak embere. Ennek az volt az előnye, hogy nem szólták el magukat a horvátok előtt, bár azok Gergely nélkül már be sem léptek a nők sátraiba, illetve kocsijaiba.

A fiú, alighogy betette a lábát a sátorba, azután, hogy elintézte tenni-valóját a királynőekkel, azonnal Zsuzsannához ment és ameddig az ideje engedte, anélkül, hogy gyanússá vált volna, a kislánnyal beszélgetett. A lány hálás volt ezért és alig várta, hogy újra lássa. Az udvarhölgyek hangulata egyébként az utazás harmadik-negyedik napja után annyira fásult volt, hogy oda sem figyeltek a fiúnak, vagy bárki másnak, így a horvát bánnak látogatására sem.

Mária királynő nagyon örült annak, hogy Gergelynek sikerült feltűnés nélkül beilleszkednie rabtartói közé, amiben eleinte nem reménykedett és igyekezett is kihasználni azt. Így friss hírekhez jutott és helyzetük kényelmét is sikerült valamennyire javítani a fiú segítségével. Abban is reménykedett, hogy segítségével esetleg később megszökhet, vagy legalább üzenetet küldhet. Anyja, Erzsébet királyné is örült Gergely jelenlétének, de helyzetük javulására, kiszabadulásukra nem táplált reményeket. Elsősorban saját helyzetét látta reménytelennek, Károly király meggyilkoltatása súlyosan nehezedett saját lelkiismeretére is és tudta, hogy azt fogvatartói aligha fogják neki megbocsájtani.

Az utazás nagyon hosszúra nyúlt, már vagy két hete tartott, mire megérkeztek kijelölt végcéljukba, a dalmáciai Novigradba. Mielőtt a városba értek volna, Gergely felkereste Mária királynőt.

– Felséges asszonyom – mondta, miután meggyőződött róla, hogy senki sem hallja, – rövidesen Novigrádba érünk. Felségedet a palotában fogják elszállásolni. Itt már én nem tudok segíteni, ezért úgy vélem, hasznosabb, ha hazaszököm és hírt viszek. Bízom benne, hogy felségedet és Erzsébet királynét nem merik bántani. Ha felséged esetleg néhány sort, küldene velem, elviszem.

– Okosan gondoltad, Gergely – mondta könnyekkel a szemében a királynő, – bár nehéz szívvel válok meg tőled, aki ezekben a napokban egyetlen támaszunk voltál. Gyere vissza két óra múlva, átadom neked a levelet.

Amikor Gergely két órával később visszament, a királynő átadott neki egy levelet.

– Ezt a levelet vidd el férjemnek, Zsigmond örgrófnak, ő majd kiszabadít innen. Pénzt is adok hozzá az útra. Nyomatéku! fogd a gyűrűmet, – tette hozzá lehúzva egyik gyűrűt az ujjáról – ezzel bizonyíthatod, hogy én küldtelek. És köszönöm a hűségedet.

Kezét nyújtotta a fiú felé, aki, körülnézve, hogy nem látja-e valaki, megcsókolta, majd kiment.

Novigrádban Palisnai János perjel már otthon volt és Horváti János, aki Horvátország bánja volt, ugyancsak itthon érezte magát. A kíséret is eloszlott, egy részük a bán palotájába ment, mások saját házaikba.

A királynőket is a palotába vitték, udvarhölgyeiket azonban máshol szállásolták el. Gergelyt, akit már mindenki a bán kíséretéhez tartozónak tartott, ugyancsak az udvarhölgyek őrzéséhez vezényelték. Nagy sokaság gyűlt össze, amikor a nőket, szálláshelyükre érkezve még a régi őrség szállította ki a kocsiból. A ház őrzését már nem a régi fegyveresekre bízta. Az új őrség hangos ovációban tört ki a kocsiból kikaszálódó sok csinos nő láttára, amit Gergely egyáltalán nem tartott biztatónak.

A beköltöztetés nagy összeviesszással járt. A nőket a régi őrség tagjai kísérték be az épületbe, ugyanakkor azok holmiját az ott lévő szolgák és szolgáló nők hordták be. Az épület őrői, azaz az új őrség, közben arra vigyázott, hogy a foglyok közül senki se szökhessen meg, bár erre itt Dalmácia közepén nem nagy esély volt.

Gergely rájött, hogy itt az idő és alkalom a szökésre. Mielőtt befejeződött a nők leszállítása a kocsikról, a régi őrség parancsnokával és néhány tagjával együtt odament az épület őrjeinek ott várakozó csoportjához. Mint szolgaféle, nem mutatkozhatott be, de arra számított, hogy a többiek megmondják, ki ő.

Így is történt. Az örök örömmel üdvözölték egymást, és (persze horvátul) nagy beszélgetésbe kezdtek, nyilván a csata részleteiről. Egy nagybajuszú katona, láthatólag az itteniek parancsnoka, egyszerre csak Gergelyre mutatott. A régebbi őrség parancsnoka nevetve magyarázott valamit horvátul, amire a többiek is nevetésben törtek ki, majd Gergelyhez fordult.

– Azt kérdezte, te ki vagy? Mondtam te magyar, sok nőt te vigasztalsz.

Azután tovább beszélt valamit horvátul, amire a többiek is nagy nevetve elkezdtek össze-vissza beszélni. A parancsnok megint hozzá fordult.

– Mondják, te már nem kell. Már ők vigasztalnak nőket.

Valamelyik horvát megint mondott valamit, amire harsogó nevetés tört ki. A parancsnok annyira nevetett, hogy könnyei is kicsordultak.

– Azt mondja, még ma fognak nőket vigasztalni – mondta Gergelynek, könnyeit törölgetve.

A fiú is nevetett, kezét fogott a többiekkel és visszament mintegy ellenőrizni az udvarhölgyek beköltöztetését. A hallottak nagyon elkeserítették, tudta, mit értenek a katonák „vigasztaláson”. Ahogy a nőkhöz ért, meglátta Zsuzsannát

és elszorult a szíve. Eredetileg egyedül akart elszökni a királynő levelével, de meglátva a lányt, elhatározta, hogy megmenti.

Odament hozzá és ráripakodott.

– Fogd már azt a kis csomagot és indulj – mondta hangosan, majd halkán odasúgta a meglepődött kislánynak: – Mutasd, hogy haragszol rám és csinálj mindent úgy, ahogy mondom. Megszöktetlek.

Zsuzsanna először meglepődött, de azután megértette, mit akar a fiú. Mérges arcot vágott és követte Gergelyt a házba. Látva, hogy a folyosón nincs senki, Gergely befordult arra, amerre a konyhát sejtette, meglátott egy vödröt és a lány kezébe nyomta.

– Vesd le magadról ezt a szép köpenyt, – mondta, – a többi, ami még rajtad van, elég piszkos. Most pedig gyere utánam és ha tudsz, sírjál.

Zsuzsanna meglepetten engedelmeskedett és követte a peckesen előtte sétáló fiút, (aki időnként hátrafordult és gorombán sürgette a vödröt cipelő „szolgát”), miközben szeméből potyogtak a könnyek. (Nem esett nehezére a sírás.)

Így meneteltek kifelé a kapun. Ott barátságosan intett az őrnek, akivel az előbb már találkozott. Az vigyorogva visszaintett neki. (– Ez már megint a lányokat hajkurássza – gondolta nevetve.)

Kint az utcán jobbra fordultak a piac felé. A piacon elé nagy forgalom volt.

– Most tedd le a vödröt és gyere velem, mintha összetartoznánk – mosolygott a kislányra. – Nyugodtan mehetünk, te az új szálláson senkinek sem fogsz hiányozni, sajnos elég bajuk lesz ma a többieknek, senki sem fog keresni és egy darabig én sem fogok hiányozni senkinek.

Tovább mentek és rövidesen a városkapunál voltak.

– A városon kívül nem hazafelé indulunk, hanem Zára felé fordulunk. Van nálam pénz, valahol szerzünk lovat, Zárából hazajutunk.

A lány hálásan rámosolygott és belekarolt, úgy mentek ki Novigrád városának kapuján.

8. Újra Budán

Ahogy Gergely tervezte, nem Diakovár irányában indultak haza, hanem Zára felé, noha, amint feltételezte, jó darabig senkinek sem tűnt fel távollétük. A konyhán kuktálkodó szolgálégény a városba érve már senkinek sem hiányzott, az udvarhölgyeket pedig a rájuk szabadított katonák nem számolták meg. Csak maguknak a nőknek tűnhetett fel, hogy a kislány nincs sehol, azoknak pedig az elszenvedett megaláztatás és bántalmazások után kisebb gondjuk is nagyobb volt annál, hogy azzal törődjenek. Mégis biztonságosabbnak látszott nem azon az úton menekülni, amelyen Novigrádra jöttek.

Volt ugyan pénzük, amit Mária királynő adott az útra, de nem akarták felhívni magukra a figyelmet azzal, hogy lovat vásárolnak, így gyalog indultak neki az útnak. Zára nem volt messze, estére el is értek odáig, de nem mentek be a városba, hanem, kellemes nyári éjszaka lévén, egy szénakazalban kerestek szálláshelyet maguknak.

Hajnaltájban hűvösödni kezdett, és a fiú arra ébredt, hogy Zsuzsanna közelebb húzódott, majd hozzábújt. Gondolta, biztosan fázik és levetvén köpenyét, a lányra terítette. El akart fordulni, de Zsuzsanna hirtelen mindkét karjával átkulcsolta a nyakát. Hirtelen úgy érezte, hogy egész testét elönti a forróság. Ő is átkarolta a lányt, de azután erőt véve magán eltolta magától.

Ekkor Zsuzsanna kinyitotta szemeit és rámosolygott.

– Szeretlek – mondta és megcsókolta. – Azóta szeretlek, amióta Budán megvédtél attól az olasztól.

– Én is szeretlek – válaszolta a fiú, viszonzva a csókot. – Azóta szeretlek, amióta először megláttalak ott Budán. De ezt most nem lehet – folytatta szomorúan, miközben lefejtette magáról a kislány karjait. – Nem azért mentettelek meg a katonáktól, hogy most én.....

Nem folytatta, magához szorította a lányt, megcsókolta, de azután újra eltolta magától és kimászott a szénából.

Zsuzsanna szemei megteltek könnyel. Egy darabig csendesen sírt, végül lassan ő is kikeveredett fekvőhelyéről és felállt.

– Nekem akkor is kellesz – mondta könnyes szemmel. – Csak te kellesz!

– Nekem is csak te kellesz – válaszolta komolyan Gergely. – Értsd meg, úgy akarlak hazavinni, ahogy eljöttél onnan. De esküszöm – fordult hevesen a lány felé, – azután az enyém leszel, ha addig élek is.

Most már Zsuzsanna is megnyugodott. Megtörölte könnyes szemeit és elmosolyodott.

– Én pedig várok rád, ameddig élek – mondta határozottan.

Mielőtt tovább mentek volna, Gergely levágta a lány haját.

– Nem jöhetsz lányruhában – magyarázta, – csak úgy tudlak megvédeni. Szerzünk valahol fiúöltözetet.

Zárába érve sikerült is megfelelő fiúruhát venni, amit a lány egy félreeső helyen fel is vett. Egészen jól állt neki, úgy nézett ki, mint egy kis kölyök.

– Mostantól te leszel a kisöcsém – tréfálkozott Gergely, kedvtelve nézegetvén „új útitársát”.

– De én nem a kisöcséd akarok lenni – tiltakozott Zsuzsanna mosolyogva, de aztán elszontyolodott. – Persze, mert rövid a hajam – tette hozzá szomorúan. – Hosszú hajjal szebb voltam.

– Nem baj, – vigasztalta a másik. – Majd megnő. Nekem így is tetszel.

A forgalmas tengeri kikötőváros nyüzsgő élete mindkettőjüket lenyűgözte, hiszen még egyikük sem látott tengert sem, nemhogy kereskedelmi kikötőt. Álmélkodva nézték, ahogy a nagy tengeri hajók szorosan egymás mellett ki-be jönnek mennek a város falai és a szárazföld közötti keskeny csatornán. Megcsodálták a halpiacot, ahol a halak mellett különféle, sosem látott tengeri állatok tömegét kínálták az arra járóknak és kissé megszeppenve szemlélték a matrókocsmákat, amelyeket az éppen beérkező hajókról kiszálló tengerészek egy pillanat alatt elárasztottak.

Szívesen maradtak volna a városban, de nem lehetett. Gergelynek mielőbb át kellett adnia a királynő levelét Zsigmond úrnak és nem is volt tanácsos sokáig Dalmáciában maradniuk. A „két fiú” egy városi fogadóban szállt meg, majd másnap reggel kimentek a kikötőbe és kerestek olyan hajót, amelyik észak felé, Zengg-be indult. Találtak is egyet és másnap már onnan indultak a városban vásárolt lovakon Zágráb irányába.

Az utat visszafelé zavartalanul tették meg és rövid idő múlva épségben belovagoltak Buda városának fehérvári kapuján. Egyenesen a palotába mentek, ahol Gergely nagy örömére megtudták, Zsigmond úr éppen ott tartózkodik és éppen a királynő kiszabadításán fáradozik.

Mialatt ugyanis ezek az események történtek, mivel a Horvátiak pártja a megölt Károly kiskorú fiát, Lászlót akarta trónra segíteni, Zsigmond, bátyjának, Vencel cseh királynak segítségével elfoglalta Észak-Magyarországot és később bevonult Budára. A katonai segítségnyújtás fejében az ahhoz szükséges anyagi fedezetet úgy szerezte meg, hogy saját vagyonának felhasználása mellett a királynékkal zálogba adatta unokatestvérének, Jodok morva örgrófnak, Pozsonyt és a Vágtól nyugatra fekvő területeket.

A királynőnek és kíséretének foglyul ejtése után a Budán maradt rendek országgyűlést hívtak össze, kegyelmet ígérve a lázadóknak, ha elengedik a királynőt, a tárgyalások azonban eredménytelenek maradtak. Ezért a legbefolyásosabb bárók (így Kanizsai János egri püspök, Lackfi István az új nádor, a Losonci, a Bebek, a Garai család egyes tagjai) szövetségbe, úgynevezett ligába tömörülve megállapodtak Zsigmonddal, hogy bizonyos feltételek mellett (amelyek betartását később megkoronázásakor esküvel is megerősítette) megkapja a „Magyarország kapitánya” címet és kinevezik régensnek, amíg Mária királynőt ki nem szabadítják.

Zsigmondnak és a báróknak legfontosabb feladata volt Mária királynő kiszabadítása és amikor a szökevények megérkeztek a palotába, a régens éppen a déli országrészeknek a lázadóktól történő visszafoglalásáról tanácskozott. Gergely és a fiúnak öltözött Zsuzsanna kívül várakozott, amíg a tanácskozást be nem fejezték. Mialatt jövetelüket Zsigmondnak bejelentették Gergely meglátta a tanácskozásról távozó Garai Miklóst, a megölt nádorispán fiát, akit még nála nem sokkal idősebb gyerekként régen ismert.

– Miklós... azaz bocsánat, Miklós úr! – szólította meg a fiatal Garait. – Nem ismered meg?

A megszólított meglepve vizsgálgatta a poros, rongyos szolgaruhába öltözött fiatalembert.

– Tényleg te vagy az, Gergely? – kiáltott fel egyszerre. – Hogy kerülsz ide? Úgy hallottam, te is meghaltál, mint szegény..... – édesapám-ot akart mondani, de elharapta. – Csak nem.....! – kiáltott fel újra.

– De igen – bólintott mosolyogva a fiú. – Egyenesen Novigrádból jövünk. Sikerült megszöknünk.

– Ott voltál a támadásnál is? Láttad, hogy ölték meg apámat? És te hogyan menekültél meg? – záporoztak Gergelyre Garai Miklós kérdései.

Amíg várakoztak a bebocsátásra, a fiú töviről-hegyire elmesélte Garainak a támadást, részletesen beszámolva apja hősieks küzdelméről és haláláról. Mire befejezte az elbeszélést, éppen szólt az ajtónálló, hogy a régens hívja.

– Mennem kell, Zsigmond úrnak hoztam levelet – szabadkozott Gergely. – Ahogy lehet felkereslek Miklós.... uram, illetve hazamegyek, hozzád.

„Magyarország kapitánya” egy asztal mellett ült és egy térképet tanulmányozott, amikor a Gergely és társa belépett. Ő is meglepve szemlélte a rongyos szolgaruhát viselő „két fiút”.

– Azt jelentették, hogy egy hírvivő érkezett a déli részekről – mondta bosszúsan. – Ehelyett két rongyos szolgát látok. Kik vagytok és mit akartok?

– Örgróf uram.... illetve Kapitány úr – kezdte zavartan Gergely – én Garai nádorispán úr apródja vagyok és már egyszer volt szerencsém az ő levelét vinni nagyságodhoz Prágába. Most pedig Mária királynő levelét hoztam nagyságodnak, Novigrádból, ahol fogságban tartják és ahonnan nekünk sikerült megszöknünk.

Azzal Zsigmondhoz lépett és meghajolva átadta a levelet és Mária királynő gyűrűjét.

– Bocsánatát kérem, amiért meggyűrődött, de rejtegetnünk kellett útközben.

Zsigmond izgatottan bontotta fel a levelet és szótlanul végigolvasta, majd egy darabig elgondolkozva nézte őket, mielőtt megszólalt.

– Szóval már másodszor hozol nekem levelet te Gergely. Ugye így hívnak, ahogy a királynő is írja a levélben. Már emlékszem rád, találkoztunk Prágában, csak akkor nem ebben az öltözékben voltál. De ki ez a másik fiú? Róla nem szól a levél.

– Én Sávodi Bálint úr lánya vagyok, Zsuzsanna – felelte a lány, mielőtt Gergely válaszolhatott volna. – Gergelynek sikerült engem is megszöktetnie, hogy megmentesen a.... (itt egy kicsit habozott, majd folytatta), hogy megmentesen attól, amit a többi udvarhölgy elszenvedett.

– Én is hallottam a hölgyek meggyalázásáról – bólintott komolyan a régens. – Szerencséd van, vagy inkább azt mondom, hálás lehetsz ennek a fiúnak. Most pedig Gergely, újra mesélhetsz nekem, úgy látszik te minden véres eseménynek a szemtanúja vagy. Addig is hozatok egy kis bort, azt hiszem jól fog esni.

Azzal leültette a két fiatalat maga mellé és türelmesen végighallgatta a fiú elbeszélését.

– Bátor gyerek vagy, Gergely – mondta komolyan Zsigmond, amikor az befejezte. – És nemcsak bátor, okos is. Ezzel a két jó tulajdonsággal még sokra viszed. Amit tettél, derék dolog volt és nagyon hasznos is. Megígérem, hogy meg is lesz a jutalma. Most pedig legelőször is vidd vissza a lányát Sávodi Bálint úrnak, úgy tudom, ő is éppen itt van Budán. Holnap délelőtt pedig keress fel újra. De addigra mosakodj meg! – tette hozzá mosolyogva.

9. Váratlan fogadtatás

Sávodi Bálint úrnak is volt háza Budán, nem is túl messze a királyi palotától. Ő is, mint minden főnemes, illetve báró, akármekkora birtoka, akárhány vára is volt, azokat familiárisaira, esetleg fiai vagy rokonai igazgatására bízta, ő maga pedig a királyi székhelyen, az uralkodó közelében igyekezett tartózkodni, hogy ki ne maradjon az országos ügyek intézéséből.

– Ha már nem engedsz be, szólj Bálint úrnak – mérgelődött Zsuzsanna, miután a kaput őrző siheder hosszas unszolás után sem volt hajlandó beengedni a két rongyos vándort a házba. – Mondd meg neki, hogy hazajött Zsuzsanna, a lánya.

– És most hol van a lány? – kérdezte gyanakodva a kapuőr.

– Itt áll előtted – mondta bosszúsan a lány. – Én vagyok az!

– Én csak két rongyos csavargót látok – morgolódott az őr, de azért bement és szólt az egyik idősebb szolgálonak, aki éppen az előtérben tartózkodott.

– Micsoda, egy csavargó azt mondja, hogy Zsuzsanna kisasszony! – hallották a nő dühös hangját. – A kisasszonyt elrabolták, vagy talán meg is ölték. Ez csak valami rossz tréfa lehet, de majd adok én nekik!

Azzal kirohant a kapuhoz és rájuk ordított:

– Mit akartok, piszkos koldusok? Azt hiszitek, kaptok valamit? Majd megmutatom nektek.....- Ekkor hirtelen megakadt, mert az egyik csavargóra pillantva, arcát felismerni vélte. – Boldogságos Szűz Mária! – sikoltott fel. – Csak nem te vagy az, drága kis virágom?

– De bizony, én vagyok Sára néném! – kiáltott a lány és sírva fakadt.

Az öregasszony szintén sírni kezdett, azután két karját kitarva elindult a kislány felé, aki ugyancsak nekiindult és az öreg szolgáló karjaiba szaladt. Így sírdogáltak egymást átölelve, míg végül elindultak befelé a házba. Gergely, akivel senki sem törődött, egy kicsit várt, majd bement utánuk.

Mire beért az előtérbe, már az egész háznép (köztük Sávodi Miklós is, aki időközben felgyógyult sebesüléséből) összecsiszódott Zsuzsanna körül. Mindenki meg akarta csókolni, vagy legalább megsimogatni, az egyik kérdezett tőle valamit, a másik valami kedveset mondott neki, úgy, hogy olyan zaj támadt, hogy a halottak is felébredtek volna tőle. Akkor zaj volt, hogy arra még maga Sávodi Bálint úr is felébredt ebéd utáni álmából, pedig előtte éppen elegendő bort fogyasztott ahhoz, hogy szépeket álmodjék.

– Mi van itt!?! – dörrent az összegyűltekre morcosan, miközben álomittasan dörzsölgette szemeit.

– Hazajött Zsuzsanna! – kiabálták legalább egyszerre tízen.

– Miféle Zsuzsanna? – kérdezte Bálint úr értetlenül.

– Zsuzsanna, a kegyelmed lánya! – emelte fel hangját Sára asszony.

De addigra szétvált a tömeg és kivált közülük egy fiú külsejű rongyos, megtépett alak, akiben Sávodi Bálint, ha nehezen is, de felismerte saját lányát.

– Édesapám! – kiáltotta sírva a kislány és kitárt karokkal rohant apjához.

Sávodi is elérzékenyülve ölelte át Zsuzsannát, de aztán hirtelen eltolta magától.

– Mi történt veled és hogyan jutottál vissza? – kérdezte gyanakodva. – Hallottam a királynő foglyul ejtéséről és azt is hallottam, hogy az udvarhölgyeket átengedték a katonák kénye-kedvére.

Egy darabig habozott, mielőtt kimondta:

– Téged is meggyaláztak? – kérdezte, szinte félve.

– Nem, édesapám! – válaszolt boldogan Zsuzsanna. – Hála Gergelynek, aki megmentett, – mutatott a fiúra, aki az egyik sarokba húzódva figyelte, mi történik.

Sávodi Bálint azonban nem nyugodott meg.

– Ki ez a fiú és hogyan mentett meg? – kérdezte, miközben gyanakodva méregette a nem éppen kifogástalan külsejű megmentőt.

– Nevem Bálvándi Gergely, Garai nádor úr apródja vagyok, illetve voltam szomorú haláláig – mutatkozott be. – A harcok után úgy döntöttem, követem a királynő őfelségét és kíséretét, hátha segíteni tudok valamiben. A támadók közé vettem és szolgaként sikerült is bejutnom Mária királynőhöz. Amikor pedig Novigrádba érkeztünk és az udvarhölgyeket elválasztották őfelségéektől, haza-indultam a királynő levelével. Megtudva, mit szándékoznak tenni a hölgyekkel, sikerült Zsuzsannát észrevétlenül kihoznom közülük és együtt szöktünk haza.

Elhallgatott, de legnagyobb meglepetésére ahelyett, hogy elismerő vagy köszönő szavakkal jutalmazták volna tettét, Sávodi Bálint úr haragosan rámondult:

– Hogy mered, te kölyök, a lányomat egyszerűen Zsuzsannának nevezni – mordult rá haragosan. – Már tudom, ki vagy te, Miklós fiam beszélt nekem rólad. Talán azért szöktetted meg a lányt, hogy te tehess vele útközben saját kedved szerint akármit?

Gergelyt annyira megdöbbenette a nem várt, igazságtalan és méltatlan támadás, hogy egy darabig szóhoz sem tudott jutni. Végül erőt vett magán és felháborodástól remegő hangon, de visszautasította a dühöngő Sávodi Bálint vádaskodását.

– De Bálint úr, Sávodi uram, hogyan gondolhat rólam ilyesmit? Magam is nemes ember vagyok és a lányára úgy vigyáztam, mint a szemem fényére. Nem tettem vele semmit és úgy hoztam haza, ahogyan elhagyta az apai házat.

Egy kicsit hallgatott, majd felemelte a fejét és egyenesen a dühös apa szemébe nézett:

– Ami pedig a megszólítást illeti, az együtt megtett hosszú és veszélyes utazás után úgy gondolom, hogy lányát nyugodtan nevezhetem Zsuzsannának.

– De édesapám! – szólalt meg most Zsuzsanna is, aki a megdöbbenéstől eddig maga sem tudott megszólalni. – Gergely igazat mond. Egy ujjal sem nyúlt hozzám egész úton és csak neki köszönhetem, hogy itthon vagyok!

– Te pedig hallgass! – dörrent rá az apja. – Egy ilyen senkiházi koldus, még ha nemesnek mondja is magát, soha nem kerülhet Sávodi Bálint lányához olyan közel, hogy egyszerűen Zsuzsannának szólíthassa.

– Már pedig tudd meg, hogy szeretem! – sikoltott a lány, azután keserves zokogásban tört ki.

Ezt hallva Sávodi még dühösebb lett.

– Micsoda? Hogy te szereted?! – üvöltött szinte őrjöngve. – Jól sejtettem, hogy te mégsem vagy már érintetlen! Már majdnem elhittem, hogy ez a fickó hozzád sem ért. Most már tudom, hogy igen. – Egy pillanatra megállt, hogy kifújja magát, azután kissé nyugodtabban folytatta: – De ha én el is hinném, más úgysem fogja. Most már senkinek sem kellesz!

– Tisztelt Sávodi uram – vágott közbe Gergely – ez nem így van. – Én is szeretem Zsuzsannát és engedje meg, hogy ezúton megkérjem a kezét.

Bálint úr azonban ettől még haragosabb lett.

– Hogy a lányomat neked adjam?! – dühöngött. – Egy ilyen koldusnak? Soha! Akkor inkább menjen kolostorba, vagy maradjon vénlány! Te pedig takarodj innen, mert megöllek!

– De apám, – szólt közbe Miklós is. – Megmentette a gyalázattól és hazahozta a húgomat. És ne felejtse el, Gergely volt az, aki megmentette az életemet. Te is tudsz erről.

– Ennek köszönheti, hogy eddig nem szúrtam át a kardommal – mondta most már teljesen lehiggadva Sávodi. – De, Istenemre, megteszem, ha azonnal nem takarodik el innen.

Aztán Gergelyhez fordult:

– Zsuzsannát mostantól bezárom a váramba és őriztetni fogom. Téged pedig megöllek, ha a lány közelébe mész!

A fiú egy darabig szinte bénultan hallgatta Sávodi Bálint szavait, azután megfordult és elindult kifelé. Az ajtónál megállt.

– Ne félj Zsuzsanna, – fordult a zokogó lány felé – visszajövök érted.

Azzal köszönés nélkül kilépett a házból.

10. Új feladatok

Gergely szinte kábultan tette meg az utat Sávodi Bálint házatól a Garaiak rezidenciájáig. Zsuzsanna apjának durva visszautasítása és sértései készületlenül érték. Mélyen megbántva érezte magát. Arra ugyan nem számított, hogy Bálint úr azonnal neki ígéri lánya kezét, de hálát, vagy legalább barátságos fogadtatást és köszönetet várt azért, amit tett.

Garai Miklós úr, a megölt nádor fia, alig volt idősebb Gergelynél, gyerekként jó barátságban voltak. Hazaérve a fiú azonnal jelentkezett nála és amikor az látta, milyen letört, megkérdezte, mi bántja. Gergely, noha nem volt kenyere a panaszkodás, nem tudta megállni, hogy ne mondjon el őszintén mindent.

– Bármennyire sajnálom – mondta Garai együttérzően, – ebben nem tudok segíteni. Sávodi Bálint gögös, ostoba ember, akiből gyakran a bor beszél, de gazdagsága miatt nagybefolyású és sajnos családi ügyekbe senkinek nem lehet különben sem beleszólása. Ami viszont téged illet, – igyekezett vigasztalni, – te már régen kinőttél az apródságból. Tudok róla, hogy már apámnak is terveit voltak veled. Gondolkodom róla, hogy komolyabb, hozzád méltó feladatot kapjál a Garaiak birtokain.

Garai Miklós szavai jól estek, Gergelynek, de nem vigasztalták meg, így másnap, amikor Zsigmond úrnál jelentkezett, az is azonnal észrevette, hogy valami nincs rendben. Gergely kis ideig habozott ugyan, de az örgróf unszolására végül neki is őszintén beszámolt a történetekről.

Zsigmond fejcsóválva hallgatta a beszámolót, de amikor Gergely elpanaszolta, Sávodi azzal gyanúsította, hogy elvette lányának ártatlanságát, nagyot nevetett.

– Ezen nem csodálkozom – mondta vigyorogva. – Én sem hinném el, ha nem tudnám, hogy te igazat beszélsz (Én mindég tudom, ki mond igazat, ki nem.) Lehet, hogy te azt hiszed, erényességed tiszteletet érdemel, de – már meg ne sértődj – én ostobaságnak tartom. A férfinek nem kell a nők erényét tiszteletben tartani, ők maguk sem tartják. De folytasd – fordította komolyra a szót. – Sávodi Bálint igaztalan durvasága engem is felháborít.

Amikor a fiú befejezte, egy darabig hallgatott, azután intett a körülötte szolgálatot teljesítő két apródnak, hogy hagyják el a szobát.

– Tudom, hogy mit érzel – mondta komolyan. – Ezek a dölyfös nagyurak, gazdag bárók, azt hiszik, mindent megengedhetnek maguknak. Magam is az ő kezükben vagyok, ismerem a megalázást, amit te érezhettél tegnap. Kénytelen voltam kiegyezni velük, hogy végül király legyek (mert rövidesen az leszek), megadtam nekik mindent, amit kértek és kénytelen leszek még egy ideig mindenhez, amit teszek megszerezni a beleegyezésüket.

Felállt és fel-alá járkált a szobában, majd újra leült és folytatta:

– Igen, még egy ideig. De nemsokára megkoronáznak és azután lassan, nem egyszerre, vége lesz a megalázó kiszolgáltatottságnak és enyém lesz a hatalom.

Újra hallgatott egy darabig, majd folytatta.

– Hogy miért mondom ezt el neked? – nézett a fiúra és elmosolyodott. – Nos, nemcsak azért, mert megsajnálalak (mert hiszen megsajnálalak), hanem azért, mert szükségem van rád. Rád és hozzád hasonló köznemesi származású fiatalokra, akik majd felváltják szép lassan ezeket a felfuvalkodott főurakat a különféle tisztségekben.

– Amit most mondtam, még senkinek sem mondtam eddig. Titok és ha elmondod valakinek, lefejeztetlek – mosolygott Gergelyre, de tekintetében volt valami, amitől az megborzongott. – De tudom, te nem fogod ezt továbbadni. Mi is voltál eddig a Garai házban? Apród? Familiáris? Ennek vége. Majd elintézem Garai Miklóssal. Mostantól az én szolgálatomban vagy, egyelőre apródként, de ha jól dolgoztál, megkapod a kellő jutalmat.

Nem várta meg, hogy Gergely mit válaszol, megint felállt és járkált egy kicsit, azután tovább beszélt.

– Máris kapsz egy fontos munkát. A legfőbb dolog most, hogy a királynőt minél előbb kiszabadítsuk. A napokban sereget indítunk a Horvátiak ellen a délvidékre. A te feladatod az, hogy álruhában visszamenj Novigrádba és tudd meg, mi van a királynővel és mit tervez Horváti János és Palisnai János. Te vagy az egyetlen, aki ismerős arrafelé. Tudom, hogy ez veszélyes, meg is teheted, hogy visszautasítod, de tudom, hogy nem teszed, mert ismerlek és mert te is ismersz már és tudod, hogy engem nem ajánlatos visszautasítani. Most pedig menj vissza a Garai házba, mondd meg Miklós úrnak, aki mellesleg hűséges emberem, hogy magamhoz vettelek. Holnap reggel jelentkezz újra, addigra gondoskodom az elhelyezésedről és megkapod a részletes utasításokat is.

Intett a fiúnak, hogy elmehet, majd hátat fordított neki, leült az asztalhoz és elkezdte tanulmányozni az egyik térképet.

Gergely is felállt. Habozott, elköszönjön-e, végül szótlánul kiment a szobából.

Garai Miklós örült a hírnek, részben azért, mert szerette Gergelyt és számára az új feladat előmenetelt jelentett, részben azért is, mert nehezen talált volna a fiú számára megfelelő és méltó munkát.

Gergely következő három napja azzal telt el, hogy beilleszkedett új környezetébe, közelebbről megismerkedett azokkal, akikkel az örgróf szolgálatában együtt kell működnie, de elsősorban azzal, hogy felkészült az útra. Zsigmond lelkére kötötte, senkinek se árulja el hová megy, mert gyanította, a palotában is van kémje a lázadóknak. Az új feladat annyira lekötötte, hogy alig maradt ideje Zsuzsanna miatt bánkódni.

Ugyanazon az úton, Zágrábon és Zárán keresztül ment vissza, ahogy Budára érkezett. Ez volt a legegyszerűsebb és legbiztosabb út Novigrád felé, de nem volt olyan kellemes, mert az időjárás már hidegre fordult. Ennek ellenére

minden fennakadás nélkül jutott el a városba. Bár arca többeknek ismerős lehetett, miután akkor már ott is télies volt az idő, akik esetleg felismerték, azok számára sem volt feltűnő, a nyáritól elűtő ruházata. Ezért legcélszerűbbnek látta, hogy a nyári szolga ruha helyett inkább katona öltözetet viseljen.

A hírek gyűjtését a városban járkálva kezdte, majd megkísérelte a bejutást a palotába. Ez sikerült is neki, mert a palota kapuján ki-be járkáltak a fegyveresek, de a királynő közelébe már nem sikerült férkőznie, őt és Erzsébet királynét szigorúan őrizték. Mégis hasznosnak bizonyult, hogy bejutott, mert ott hallotta meg, hogy erős sereg indult Budáról a királynő kiszabadítására. Bebizonyosodott, Zsigmond jól sejtette, hogy a lázadóknak kémjei vannak Budán is.

Noha több ismerős arcot látott, maga is csodálkozott, hogy őt senki sem ismerte fel. Újabb híreket egyenlőre nem hallott, mégis úgy vélte, érdemes még egy ideig a városban maradni. Elhatározása hasznosnak bizonyult, mert az is tudomására jutott, hogy Horváti János Nápolyba utazott, hogy a nápolyi királytól, Kis Károly fiától, aki a lázadók jelöltje volt a magyar trónra, katonai segítséget szerezzen.

Úgy gondolta ezzel a hírrel már érdemes visszatérnie, miután már alaposan felmérte az ottani helyzetet. Már éppen hazaindulni készült, amikor a városban futótűzként elterjedt a hír: Palisnai János vránai perjel, a lázadás egyik vezetője, Erzsébet királynét lánya, Mária királynő szeme láttára megfojtatta, őt magát azonban megkímélte.

Ezek a hírek, különösen, hogy Horváti Jánosnak sikerült megfelelő támogatást kapnia, elég fontosak voltak ahhoz, hogy visszainduljon Zsigmondhoz. Miután ismerte a magyar sereg útját, a szlovéniai Gornec vára előtt találkozott a sereg vezetőivel és közölhette Zsigmonddal, amit megbízatásának végrehajtása során megtudott.

– Derék munkát végeztél – dicsérte meg az. – Ne félj, meg lesz a jutalma, de egyelőre várnod kell még, más dolgom akadt, megkoronáztatom magamat.

Erzsébet királyné meggyilkolása nagy felháborodást nem keltett, viszont a nápolyiaktól kapott segítség hírére Zsigmond és a sereg többi vezetője úgy határozott, hogy nem mennek tovább előre. Az ország nagyjai visszatértek Budára és felkészültek hogy királlyá koronázzák Zsigmondot, akinek kíséretében már ott volt Gergely is.

11. Király és királynő

Visszatérve Budára tavasz kezdetén, március 31-én, Benedek veszprémi püspök Székesfehérváron Luxemburgi Zsigmond örgrófot, „Magyarország Kapitányát és Gyámját” a szentkoronával királlyá koronázta. Demeter esztergomi érsek ugyanis nem sokkal azelőtt meghalt és az érseki szék még nem volt betöltve. Felkérhették volna a kalocsai érseket, ő viszont a Horvátiak lázadó csoportjába tartozott. Így esett a választás a veszprémi püspökre, akinek az Árpádok kora óta feladata volt a királynék koronázása.

Zsigmond megkoronázásának feltétele a főurakkal, bárókkal való meg egyezés volt. A koronázás előtt esküvel fogadta, hogy megtartja az ország ősi szabadságjogait, mindenkit megerősít jogaiban, általános közkegyelmet gyakorol, idegeneknek nem adományoz birtokot és nem helyezi őket tisztségekbe. Ezen túlmenően szövetségre kellett lépnie a főrendekkel, akik őt királlyá választották és felhatalmazni őket, ha nem teljesíti ígéretét, akkor azoknak joguk van rákényszeríteni.

Ez a feltétel nagyon megkötötte a király kezét, éveknek kellett eltelnie amíg sikerült átlépnie az így magára vett korlátokat. A legfontosabb tisztségeket a már eddig is nagy hatalommal rendelkező családok tagjai kapták, így a délvidéki bánságokat a Losonciak, valamint Garai Miklós, a megölt nádor fia. Csak egyetlen idegen kapott tisztséget a lengyelországi Stibor.

Az új király legfontosabb feladata feleségének, Mária királynőnek kiszabadítása volt. Ugyanakkor sürgősen rendeznie kellett a felvidék elzálogosított részének kérdését unokafivéreivel, Jodok és Prokop örgrófokkal. Ezt csak maga Zsigmond király intézhette el, a délvidéki lázadókkal való leszámolást hűséges embereire, Garai Miklós macsói és Losonci István szörényi bánra bízta.

A két bán erős sereggel támadt a Horváti János vezette felkelőkre, akik a tavaszi, Gomnecnél elakadt támadás után betörték a magyar területekre és fel dúlták Pécsét is. A megtorlás nem sokáig váratott magára, a bánok vezette seregek a Szerémségben szétverték a lázadókat és visszaszorították őket a Száván túlra, Boszniába.

Garai és Loconci seregével egy időben a Frangepán János vezette sereg a királynő kiszabadítására indult, akit anyja meggyilkolása után továbbra is Novi grádban tartott fogságban a vránai perjel, Palisnai János. Ebben a seregben harcolt Gergely is, mint már az élcsapat kapitánya.

Zsigmond király megkoronázásakor Gergely, noha alig volt tizenhét éves, már a király közvetlen környezetéhez tartozott. Rangja persze nem volt összehasonlítható a királyt körülvevő főrangú urakéval, de mivel az uralkodó szinte minden nap igénybe vette szolgálatait, mindenki, még a bárók is nem elhanyagolható tényezőnek tekintették és fiatal kora ellenére gyakran kikérték véleményét. Persze nem a nagypolitikáról, hanem arról, mit szólna a király, ha vala-

milyen tisztséget vagy, adományt kérnének tőle, ő pedig azonnal tájékoztatta Zsigmondot. Ezt a király (aki maga sem volt még húsz éves) nagyra értékelte, hűségében teljesen megbízott és soha nem is csalatkozott.

A koronázás utáni napon Zsigmond király hívatta.

– Szerettem volna magam vezetni a királynő kiszabadítására indított sereget, ám a felső-magyarországi elzálogosított területek visszaszerzése, de legalább a közigazgatás rendezése nem tűr halasztást. Ezt pedig csak én rendezhetem Jodok örgróffal és fivérével.

Felállt és szokása szerint fel-alá sétált, majd megállt Gergely előtt és mustárgatta, mintha azt vizsgálná, rábízhatja-e a dolgot, azután egyszerre elnevette magát.

– A királynő már megszokta, hogy te intézed a levelezését – mondta hangosan nevetve. – Talán meg is sértődne, ha magával Frangepán János úrral küldeném a leveleket. Te fogod neki átadni, ha szerencsésen kiszabadult a fogságból. De, hogy addig is hasznosan töltsd az időt, Frangepán János egy csapat vezetését fogja rád bízni. Egy elővéd, vagy ha tetszik felderítő csapatot. Ebben már nagy gyakorlatod van.

Elfordult a fiútól, aki már tudta, ez azt jelenti, hogy távozhat. Ő is felállt és szó nélkül elindult kifelé, de amikor az ajtóig ért, a király utána szólt:

– Nem feledkeztem meg az ígéretemről. Meg foglak méltó módon jutalmazni, de csak azután, ha visszajöttetek. – Újra elkezdett nevetni. – Hátha elesel a csatában, akkor meg nincs rá szükség.

Novigrád ostroma több, mint egy hónapig tartott. A felkelők szilárdan tartották magukat, de nem tudtak ellenállni a túlerőnek. Segítségre nem számíthattak, Horváti János seregét addigra Garai és Losonci István szétverték és visszaszorították. Időközben a velenceiek flottája, akikkel Zsigmond király szövetséget kötött, blokád alá vette a várost. Végül Palisnai Jánosnak nem volt más választása, június negyedikén feladta a várat.

Frangepánnak első dolga volt, hogy megkeresse Mária királynőt. Zsigmond utasítására a kíséret tagjaként Gergely is vele ment. A királynőt meglehetősen rossz állapotban találták, nyilván a félelemtől is, hiszen rettegve gondolt arra, hogy ő is anyja Erzsébet királyné sorsára jut. Amikor Frangepánt és kíséretét meglátta, zokogni kezdett. Ahogy egy kissé megnyugodott, Gergely odalépett hozzá és átadta férje levelét. Mária meglepve nézett rá:

– Csak nem te vagy az megint – mosolygott a fiúra, könnyei között. – Amikor ideérkeztünk és eltűntél, azt gondoltuk, felismertek és téged is megölték.

– Nem olyan könnyű engem megölni – nevetett Gergely is. – Nekem hét életem van. És látja felséged, megmondtam, hogy rövidesen kiszabadítjuk.

– Na, nem volt az olyan nagyon rövidesen! – nevetett, most már felszabadultabban Mária. – De az a fontos, hogy már szabad vagyok.

A sereg többi része folytatta a harcot a lázadókkal, a királynő pedig, bár szüksége lett volna egy kis pihenésre, már másnap elindult egy megfelelően erős kísérettel, hogy minél előbb Zágrábba érjenek. A kíséretnek Gergely is tagja

volt, de most a királynő kifejezett kívánságára, aki szökésének minden részletéről beszámoltatta. Nem akarta ugyan, de unszolására a fiú beszélt sérelméről, amit Zsuzsanna hazakísérése során szenvedett. Mária, férjével ellentétben, mély együttérzést mutatott a fiatalokkal.

A királynő Zágrábban maradt, itt várta, hogy férje, Zsigmond király csatlakozzék hozzá. Erre azonban csak néhány hét után kerülhetett sor, mert a felvidék elzálogosított területéről unokatestvéreivel folytatott megbeszélés, amelyet a Nyitra megyei Semptén folytattak, elhúzódott. A pénzbeli visszaváltásról ekkor még nem lehetett szó, de megállapodtak a terület igazgatásának kérdéseiben. A megállapodás után a király visszatért Budára és onnan nagy sereggel indult feleségéhez.

Mária királynő kiszabadulása után kerek egy hónappal. Július negyedikén találkozott Zágrábban a királyi pár. A nyár nagy részét itt, Szlavóniában töltötték. Itt szereztek tudomást az újabb támadásról. Tvrtko István bosnyák király a Horvátiak pártjához csatlakozva, de elsősorban saját országa megerősítése céljából kapcsolódott be a háborúba és tört be az országba. A déli területeken levő királyi seregek azonnal felvették vele a harcot.

Ezalatt a király és a királynő kíséretével, amelybe Gergely is tartozott, körbejárta az országot, végül a királynő kedvenc tartózkodási helyén, az ózdi várban megállapodtak. Itt került sor az elmúlt hónapok eseményei során magukat kitüntető egy részének megjutalmazására.

Egyik napon Gergelyt is értesítették, hogy őfelsége hívhatja. Amikor belépett a királyi lakosztályba, meglepve látta, hogy nemcsak Zsigmond király van jelen, hanem Mária királynő is ott ül mellette. Tiszteletteljes jelentkezése után a király intett neki, hogy jöjjön közelebb.

– Megígértem, hogy szolgálataidért és hűségedért megjutalmazlak – kezdte Zsigmond, amikor előtte állt, – ígéreteimet pedig be is tartom – itt kissé gúnyosan elmosolyodott – ha nem is mindig. Szolgálataid nagyon hasznosak voltak, de még értékesebb volt hűséged hozzám és a királynőhöz. Mert a hűség manapság nagyon ritka és ezért felettébb értékes.

Elhallgatott és a királynőre nézett, mintha azt várná, hogy az is szóljon, de mivel ő hallgatott, folytatta.

– Tehát kinevezlek a ságvári királyi vár várnagyának. Emellett mostantól az én és a királynő udvartartásához tartozol, egyúttal kinevezünk a személyem és a királynő közötti zavartalan kapcsolat biztosítását szolgáló ispánnak, mivel mostantól társuralkodóként kívánjuk kormányozni az országot. Emellett tőlem kapsz időnként titkos feladatokat, például üzenetet vinni szövetségeseimhez. Ezért és nem utolsósorban hűségedért megkapod „honorként” a balánti birtokot is.

Mielőtt Gergely köszönetet mondhatott volna megszólalt Mária is.

– Mindez természetesen nemcsak királyi férjem, de az én adományom is. És, bár még nem tudom hogyan – nézett a fiúra mosolyogva, – megpróbálok segíteni abban is, hogy Sávodi Zsuzsanna, ha ő is akarja, a feleséged legyen.

12. Sikertelen leánykérés

A királynő ígérete megnyugtatta és boldoggá tette a fiút, aki a következő napon már meg is kezdte a királynő személye körüli munkát. Ez elsősorban apró-cseprő megbízatásokkal járt, de időközönként a király is magához rendelte és beszámoltatta a Mária királynő udvartartásában történekekről. Zsigmond király ugyanis gondosan vigyázott arra, hogy minden intézkedése összhangban legyen azzal, amit a királynő tesz.

Ezek a beszámoltatások természetesen Mária tudtával történtek, aki nem-hogy nem bánta, inkább örült neki, mivel ő sem akart olyat tenni, ami ellentétben állt Zsigmond intézkedéseivel, illetve terveivel. Ez elsősorban híveik megjutalmazására vonatkozott, ami a királyi hatalom megerősödése után egyre gyakrabban történt.

A királyi pár híveinek jutalmazása főleg várak és a hozzájuk tartozó uradalmak osztogatását jelentette. Ugyanakkor ez nem lehetett ellentétben a király és a „liga” tagjai közötti megállapodással. Zsigmondnak ügyelnie kellett a főurak érdekei között fennálló egyensúlyra is. Bálvándi Gergely feladatához tartozott, hogy figyelemmel kísérje az egyes főúri – például a Bebek, Lackfi, Garai, Losonci – családok véleményét és hangulatát a királyi pár intézkedéseivel kapcsolatban. Ez nem kémkedés volt, maguk a bárók is tudtak Gergely feladatáról és fel is használták arra, hogy véleményüket közvetve eljuttassák a királyhoz, anélkül, hogy azzal öfelségét megsértenék.

A királynő környezetében végzett feladatok annyira lefoglalták, hogy még a rábízott várat sem tudta meglátogatni, nemhogy a Zsuzsannával kapcsolatos terveivel foglalkozhatott volna. Ez egyébként sem rajta múlt, apja magával vitte lányát a birtokára és szigorú ellenőrzés alatt tartotta, ezért meg kellett várnia, amíg Mária királynő beszél Sávodi Bálinttal. Erre azonban csak Budán kerülhetett sor, mivel az – ellentétben a többi főnemessel, akik a királyi pár diósgyőri tartózkodása alatt legalább egyszer, tiszteletüket tették az udvarban – vagy Budán, vagy saját birtokán tartózkodott egész idő alatt. (Mint később kiderült Bálint úr ahhoz csoporthoz tartozott, akik elégedetlenek lévén Zsigmond megkoronázásával, újfent csatlakoztak a Horváti vezette felkelőkhöz.)

Végül október végén Zsigmond király úgy döntött, itt az ideje visszamenni Budára, annál is inkább, mert Frangepán János és Garai Miklós csatározásai a felkelőkkel csak annyi eredményt értek el, hogy a lázadókat a Száván túlra szorították. Gergely ekkor engedélyt kért Mária királynőtől, hogy meglátogathassa új birtokait. Emlékeztette egyúttal a királynőt ígéretére, közbenjár Sávodi Bálintnál, hogy lányát, Zsuzsannát elvehesse.

– Utazz csak szépen a ságvári várba és pihend ki magadat – nyugtatta meg Mária a fiút – rászolgáltál. A leánykérést pedig bízd csak rám. Karácsony előtt térj vissza Budára az udvarhoz, akkor személyesen fogom Sávodi Bálinttól

megkérni számodra Zsuzsanna lánya kezét. Nem tehet mást, nem utasíthatja el kérésemet, áldását kell rá adnia.

Gergely tehát elutazott a Somogyban lévő várba, ahol távollétében barátja familiárisa Bogárdi János irányította helyette a várat és a körülötte fekvő uradalmat. Bogárdi János vele együtt szolgált, mint apród Garai Miklós nádor udvartartásában és miután Gergely a király bizalmasa lett, aki a ságvári várat rábízta és honorként a balánti birtokkal megajándékozta, kérésére a nádor fia átengedte neki.

Miután nem tudta pontosan, mikor fog megérkezni, csak arról értesítette tisztartóját, Jánost, hogy rövidesen hazalátogat. Mégis, amikor belovagolt a vár kapuján, nagy meglepetésére a vár népe felsorakozva várta, Bogárdival az élen. A várnép hangos viváttal üdvözölte új urát, Bogárdi János pedig elindult felé, hogy lesegítse a lóról. Gergely ezt már végképpen nem akarta, leugrott lováról és átölelte barátját.

– Szép tőled, hogy ilyen fogadtatásban részesítettél, de már nehogy te is szolgálni akarjál, hiszen a barátom vagy – mondta mosolyogva.

– Köszönöm, hogy így megtisztelsz – mondta könnyektől elhomályosuló szemmel Bogárdi, viszonzva az ölelést – de mégiscsak te vagy a várnagy és én téged szolgállok. Te vagy a várnagy, tiéd az egész hozzá tartozó uradalom. Ostobaság volna úgy tenni, mintha nekem ugyanannyi jogom volna hozzá, mint neked.

– Lehet, hogy igazad van, – bólintott Gergely, miután kibontakoztak az ölelésből – de én téged mindig a barátomnak foglak tekinteni és mivel nekem másutt van dolgom, neked kell itt mindent igazgatnod, mégpedig úgy, mintha a tiéd volna.

– Rendben van. Én pedig ígérem, hogy itt mindenre, ami a tiéd, úgy fogok vigyázni, mintha a sajátomra – mosolygott János, miközben még egyszer kezét ráztak.

– Még egyet magyarázz meg – kíváncsiskodott az új várúr. – Honnan tudtátok, mikor érkezem, amikor nem írtam meg?

– Egyszerűen – nevetett János. – Amióta azt írtad, hogy haza látogatsz, minden nap őrt állítottam a legfelső toronyba, aki az utat figyelte.

Bálvádi Gergely nem felejtette el, milyen fontos, hogy azok, akik szolgálják, bizalommal legyenek iránta a kellő tisztelet mellett. Nem felejtette el hogyan viselkedett vele és a többiekkel Garai Miklós nádor és azt sem, ő maga milyen meghatott tisztelettel fogadta gazdája barátságos és emberséges szavait. Ezért azután, amikor helyettese szétoszlatta az urukat üdvözlőket és mindenkit dolgára küldött, Bogárdi János kíséretében végigjárta az egész kastélyt és mindenütt elbeszélgetett a szolgálókkal, szolgálakkal és az őrség tagjaival.

A várnépre már az is nagy hatással volt, ahogy Bogárdival viselkedett és még inkább az, hogy a várnagy mindegyikükkel elbeszélgetett és meghallgatta ügyes-bajos gondjaikat. Így aztán, miután végigjárta az egész birtokot, amikor néhány napos ott tartózkodás után visszaindult Budára, bizonyos volt benne,

hogy az öt szolgálók – legalább is a döntő többségük – hűségesen végre fogják hajtani utasításait.

Már lehullott az első hó, amire Budára érkezett és szolgálatra jelentkezett előbb a királynőnél, azután Zsigmond királynál. Nem akart mindjárt saját dolgával előhozakodni, ezért várt egy hetet, mielőtt felkereste Mária királynőt, hogy ígéretére emlékeztesse.

– Bocsásson meg felséged, hogy saját ügyeimmel zavarom – kezdte kissé bizonytalanul, attól félve, hogy Máriát magára haragítja – de felséged még Diósgyőrben azt ígérte, közbenjár érdekemben Sávodi Bálint úrnál.

– Nem feledkeztem meg róla, Gergely ispán – mondta mosolyogva a királynő, megnyomva az ispán szót. (Mondhatott volna ispán urat is, de sehogy sem állt rá a szája.) – Tudom, milyen fontosak a szívügyek. Különben is ígéretet tettem és én mindig megtartom, amit ígértem. Úgy gondoltam Krisztus Urunk születésének ünnepét fogom felhasználni, hogy Sávodi Bálint úrtól megkérjem számodra a lánya kezét.

Már december vége felé volt. Gergely számolta a napokat, mikor lesz már karácsony. Végre elérkezett a szent ünnep. A karácsonyi ünnepi szentmisét az esztergomi érsek celebrálta és részt vett a szertartáson valamennyi Budán tartózkodó főnemes, egész háznépével, udvartartásával.

Amikor a misének vége volt, Mária királynő fogadta a bárók és nemesek tisztelgését. Ahogy Sávodi Bálintra került sor, a királynő megkérte, félóra múlva keresse fel lakosztályában. Ugyanerre az időre Gergelyt is odarendelte.

Sávodi Bálint idegesen érkezett a palotába. Nem tudta mire vélni, hogy az uralkodónő személyes megbeszélésre rendelte magához. Arra gondolt, hogy talán a királyi pár fülébe jutott, titkos tárgyalásokat folytat az elégedetlenkedő nemesek vezetőjével, Hédervári Kont Istvánnal és esetleg azt is megtudták, hogy megállapodtak a Horváti János vezette felkelőkkel és rövidesen Bosznia irányából rátámadnak Zsigmond király délen harcoló seregeire. Ha ezt tudja a király, nem sok jóra számíthat. Talán Zsigmond előbb a királynő révén akarja megismerni a terveit, mielőtt ő maga veszi kezébe a sorsát?

Kicsit remegett a térde, amikor az ajtónálló bejelentése után belépett a terembe és körülpillantva ott látta a nádort és több más főnemest, de megnyugodott, ahogy a szokásos főhajtás után, fejét felemelve szeme Mária királynő mosolygó arcával találkozott.

– Azért kérttem ide Sávodi uram – kezdte a királynő – mert lánya, Zsuzsanna hogylétéről szeretnék érdeklődni.

– Nincs semmi baja, felséges asszonyom – mondta Bálint úr megnyugodva. (Úgy látszik semmit sem sejtene – gondolta.) – Azóta, hogy hazajött a fogságból, teljesen rendbejött.

– Hogyan is került vissza Zsuzsanna Novigrádból? – kérdezte Mária, mintha nem emlékezne pontosan.

– Ha hihetek a lányomnak, egy fickó segítségével – válaszolt bosszúsan Sávodi a kellemetlen kérdésre. – Azzal a senkiházzal szöktek meg, aki aztán olyan orcátlan volt velem, hogy kikergettem a házamból.

– Nos, az a senkiházi itt áll a trónom mögött – mutatott a királynő Gergelyre, – Bálvándi Gergely úr, személyem körüli ispán, a ságvári vár ura, udvartartásomnak tagja és királyi férjem bizalmát is élvezi.

Sávodi Bálint csak most ismerte fel a királynő háta mögött álló udvari öltözékben díszelgő fiatalemberben azt a rongyos, piszkos csavargót, aki hazahozta lányát és akit részegségében durván kidobott. Nagyot nyelt, mert ezután bocsánatot kellett volna kérnie, de sehogy sem akaródzott ezt megtennie.

– Hát most mindenesetre sokkal szebb az öltözeke – mondta végül, majd hozzátette – hála felségeitek kegyességének.

– Ez a fiatalember többszörösen kiérdemelte „kegyességünket” bátor tetteivel és hűségével – mondta Mária, már kevésbé barátságosan, de még mindig mosolyogva. – Hát tudja meg Sávodi uram, azért kérttem ma ide, hogy ígéremhez híven megkérjem Bálvándi Gergely úr számára Zsuzsanna leánya kezét.

Sávodi Bálint elvörösödött, arcát szinte eltorzította a harag. Hogy ő ennek a szemtelen kölyöknek adja a lánya kezét, aki a füle hallatára azt ígérte Zsuzsannának, hogy visszajön érte? A lányáét, aki szembe mert szállni apjával, aki szégyentelenül az arcába merte vágni, hogy szereti ezt a fickót? Csak azért, mert ez a lányánál alig idősebb királynő kéri, szinte utasítja? A királynő, aki hozzám ahhoz a jöttment örgrófhhoz, akit az első pillanattól gyűlölt és aki ellen éppen most készül fordulni?

Egy darabig hallgatott, mint aki nem tudja mit válaszoljon, de aztán hirtelen gonosz gúny váltotta fel arcán a haragot.

– Boldogan tennék eleget felséged óhajának – mondta gúnyos mosollyal, – de lányomat Helvéci uram kisebbik fiának, Pálnak, ígértem. Helvéci úrral már meg is írtuk a házassági szerződést és az esküvőt mához három hétre ki is tűztük.

(Ez nem volt igaz. Sávodi Bálint tárgyalt ugyan az esküvőről Helvéci Jánossal a szomszéd nagybirtokossal, de a hozomány vonatkozásában még semmilyen megegyezés nem történt. Sávodi az esküvő kitűzését csak most találta ki, el volt szánva, hogy Helvéci minden kívánságát teljesíti, csak hogy ne kelljen Zsuzsannát ehhez a Gergelyhez adnia)

A bejelentés mindenkit annyira meglepett, hogy csend lett a teremben. Sávodi, sikerén felbuzdulva, továbbfolytatta a nyilvánvaló gúnyolódást.

– Igazán sajnálom, hogy felséged kérését nem teljesíthetem. De engedje meg egyúttal felséged, hogy az esküvőre meghívjam az összes jelenlévőket – mondta, majd el sem próbálva rejtteni gúnyos vigyorát, Gergely felé fordult: – És remélem Bálvándi Gergely ugyancsak eljön az esküvőre.

Gergely arca, amely a hír hallatára elsápadt, most elvörösödött. Egyenesen Sávodi Bálint szemébe nézett és csak annyit mondott:

– Ott leszek!

13. A meghiusult esküvő

Sávodi válasza a királynő kérésére mindenkit megdöbrentett a teremben. Az uralkodó kérését még ilyen esetben sem volt szokásos nyíltan elutasítani. Ilyenkor az volt a szokás, hogy az érintett fél vagy felek a kitüntető megtiszteltetést megköszönve ismertetik a nehézségeket és ígéretet tesznek, hogy megpróbálják azokat elhárítani. Sávodi Bálint meglepő bejelentését a királynő, sértő volta ellenére mégis kénytelen volt tudomásul venni.

Sávodi maga is tisztában volt ezzel, ezért a meglepő és sértő elutasítás után meghajtva magát sietve elhagyta a termet. Csak odakint tudatosodott benne, hogy sértő magatartásával és a királyi óhajjal szembeni nyílt ellenszegüléssel nemcsak Mária királynőt, de Zsigmond királyt is magára haragította. Hogy a látszatot valamennyire megőrizze, az esküvőt a bejelentett napon feltétlenül meg kell tartani és még így is csak ügyel-bajjal tud kikerülni a saját maga felállította kelepceből a Helvéci fiúval történő sürgős esküvő segítségével. Ezért a palotából saját házába sietett és felkészült, hogy azonnal visszautazzék birtokára, a Sávodiak várába.

Kérésének elutasítása után a királynő azonnal férjéhez sietett és elmondta, mi történt.

– Látszott Sávodin, hogy először nem tudta, mit tegyen. Biztos vagyok benne, hogy a már kitűzött esküvőt akkor találta ki. Amellett, hogy királynői tekintélyemet is megsértette Sávodi Bálint, még ennek a szegény Bálvándi Gergelynek tett ígéretemet sem tudom betartani – fejezte be elbeszélését Mária.

– Sajnálom szegényt, de ez a kisebb gond – ráncolta össze homlokát bosszúsan Zsigmond. – Nagyobb baj, hogy mások előtt megsértette a királynőt. Ezt nem tűrhetjük, de ebben az esetben nem tehetünk semmit, Sávodinak, ha nem is illendően járt el, joga van a lányát ahhoz adni, akihez akarja.

– Akkor is, ha a lány mást szeret? – kérdezte Mária.

– Hogy kit szeret, senkit sem érdekel. Az apa csak erőszakkal kényszerítheti lányát, hogy férjhez menjen, de a lány nem mehet ahhoz, akihez akar, ha az apja nem akarja.

– Nem változtathatunk ezeken az igazságtalan törvényeken, amelyek a nőket teljesen kiszolgáltatják? – kérdezte Mária. – A nagyapám és az apám például változtatott a leányági öröklés egyes szabályain.

– Sajnos nem vagyunk abban a helyzetben, hogy a kialakult hagyományokon változtassunk – válaszolt a férje. – Még a téged ért sérelmet sem torolhatjuk meg anélkül, hogy egy nagybefolyású főurat magunkra haragítanánk, mert a többiek úgy éreznék, legközelebb az ő jogaikhoz is hozzányúlunk. Persze nem azért, mintha ez a Sávodi Bálint olyan tekintélyes vagy népszerű lenne.

– Valamilyen támogatásra csak számíthat, ha a királynő kérését ilyen durva módon nyíltan el merte utasítani? – töprengett Mária királynő.

– Igen, ez már nekem is az eszembe jutott – bólintott Zsigmond. – Bizonyos híreket kaptam egy újabb elégedetlenkedő nemesi csoportról, akik Horváti János vezette felkelőkhöz csatlakozva a fiatal nápolyi király trónra emelését támogatnák. Valószínűleg Sávodi Bálint is közéjük tartozik, ezért olyan merész.

– Mit tehetünk ennek a Gergelynek az érdekében? – kérdezte Mária, akit bántott, hogy ígéretét nem tudta megtartani.

– Egyelőre semmit – mondta elgondolkozva a király – de kísérjük figyelemmel Sávodit. Mi nem veszünk részt az esküvőn, ami itt Budán lesz, de minél több hívünk legyen jelen!

*

Visszautazva a várába Bálint úr sürgősen magához kérte a szomszédos birtok urát Helvéci Kázmért, annak fia és az ő lánya között sürgősen megkötendő házasság ügyében. Kázmér urat meglepte a nagy sietség. Igaz, hogy az apa folytatott már megbeszélést gyermekeik esetleges házasságáról, de ezen még semmilyen fontos kérdésről nem esett szó, a legkevésbé az esküvő ilyen korai kitűzéséről.

– Fontolóra vettem, Sávodi uram, múltkori ajánlatodat, hogy kisebbik fiam, Pál feleségül vegye Zsuzsanna lányodat – kezdte a beszélgetést Helvéci, – de bármennyire is megtisztelő, kétségeim vannak.

– Mik azok? – kérdezte Sávodi Bálint ingerülten. – A minap még nem volt semmilyen kifogásod a házasság ellen.

– Azóta beszélgettem a dologról a barátaimmal és hallottam egyet-mást – kezdte zavartan a másik. Elhallgatott, látszott rajta, nem tudja, hogyan kezdje, azután nekivágott. – Szóval azt hallottam, hogy a lányod Novigrádban volt fogságban, ahol az udvarhölgyeket átengedték a katonák kénye-kedvére.

– Már a múltkor elmondtam neked, Kázmér uram, hogy Zsuzsannával nem történt ilyesmi, mert sikerült időben megszöknie – magyarázta Sávodi, elfojtva bosszúságát.

– Igen, elmondtad, de nem beszéltél arról, kivel szökött haza. Ezt mástól kellett megtudnom. De még akkor sem támadtak kételyeim, csak most, hogy te annyira sürgeted ezt az esküvőt, Bálint uram. Nem találtam más magyarázatot – itt megint elhallgatott, majd megemberelte magát és folytatta: – Egyszóval, nem szeretném, ha ebből a házasságból olyan gyerek születne, akinek nem az én fiam az apja. Ne értsd félre, nem vádolom Zsuzsanna lányodat, ismerem a szomorú körülményeket, de Pál fiam nagyon fiatal, fiatalabb Zsuzsannánál is, nekem kell ezt tisztáznom.

– Biztosíthatlak, Zsuzsannával nem történt semmi, ami miatt kétségbe vonhatnánk az ártatlanságát – dühöngött Sávodi. – Erre szavamat adom. De hogy jóhiszeműségemről meggyőzzelek, felajánlom a fiatal párnak a becsédi birtokot.

– Hát igen, hogy a szavadat adtad, nagyon meggyőző – bólintott beleegyezően Helvéci uram, majd ravaszkásan megvakarta a fejét. – Hát szép az a becsédi birtok, de nem sokat ér a szénási dűlő nélkül.

– Esetleg arról is beszélhetünk – szorította össze a fogát dühösen Sávodi és tovább folytatta az alkudozást, amíg mindenben meg nem egyeztek.

A lányával, aki akkor ismerte meg apja szándékát, nem alkudozott annyit Sávodi Bálint.

– Hozzá mész Helvéci Pálhoz, mert én úgy akarom, – zárta le a vitát, nem törődve a lány zokogásával. – Örülj, hogy akad valaki, aki hajlandó feleségül venni. Így is elég sokba került nekem, amíg rá tudtam venni Helvéci Kázmért, hogy belegegyezzen Pál fia házasságába ilyen kétes hírű teremtéssel, mint te.

Zsuzsanna abbahagyta a zokogást és keményen apja szemébe nézett.

– Akármennyire akarod, soha nem fogok feleségül menni Helvéci Pálhoz, ahhoz a nyálas kölyökhöz, aki két évvel fiatalabb nálam. Inkább megszököm hazulról.

A fenyegetőzés azonban nem tett nagy hatást az apjára.

– Dehogy fogsz te megszökni – mondta gúnyos mosollyal. – Bezárlak a szobádba és az esküvőig ki sem mozdulsz onnan.

– Jól van, bezárhatsz, de az esküvőre nem megyek el – mondta dacosan Zsuzsanna. – Akkor inkább kolostorba vonulok.

– Kolostorba sem fogsz menni – mordult rá haragosan Bálint úr. – Elviszlek, vagy ha kell elvitetlek, de az esküvőn ott leszel.

Azzal intett a két szolgálnak, akik tanúi voltak a jelenetnek:

– Fogjátok karon Zsuzsanna kisasszonyt és akárhogy ellenkezik, zárjátok be a szobájába. Ott lesz, amíg el nem indulunk Budára. Ha megszökik, vagy bármit tesz, ami hátráltatja az esküvőt, ti ketten fogtok megfizetni érte.

Zsuzsannát tehát bezárták a szobájába. Az első napot végig sírta, hiába próbálta megvigasztalni dajkája, Sára néni. Az első két nap egy falatot sem evett, de azután, úgy látszik, meggondolta magát, mert abbahagyta a sírást és rendesen kezdett enni. Amikor az indulásra került sor, szépen becsomagolta holmiját és nyugodtan beült a kocsiba, amelynek őrzését, annak ellenére, hogy láthatólag nyugodt volt, két szolgára bízták.

Sávodi Bálint eleinte nem tudta mire vélni a lány viselkedésének megváltozását, de azután azt gondolta, talán megjött az esze és belenyugodott a változtathatatlanba.

És tényleg, amikor az esküvői előkészületekre került sor, a lány zokszó nélkül hagyta magát öltöztetni, feltette a fejére a pártát és szomorúan, de engedelmesen követte a násznagynak, saját bátyjának utasításait.

Az esküvőt a Boldogasszony templomában tartották, az esketésre az egi püspököt kérték fel. A közönség között volt számos báró és családja, a nádorispán, az országbíró és más nemes és főnemes urak. Ott volt Bálvándi Gergely is, aki éppen olyan nyugodtan látta el feladatait, mint azelőtt, de akinek egyébként az esküvő bejelentését követő három hét óta alig lehetett szavát venni.

Mivel általában kedvelték többen is megpróbálták vigasztalni, azzal, hogy Zsuzsannát erőszakkal adják férjhez, csak a fejét rázta:

– Ne vigasztaljatok, nincs rá szükség. Ha ez a lány, akár erőszakkal is hajlandó hozzámenni máshoz, akkor nem szeretett igazán és nem érdemli meg, hogy bánkódjak utána.

De azért látszott rajta, hogy bánkódik. Amikor pedig megjelent a templomban apja karján, olyan sápadt lett, hogy a mellette álló Garai Miklós azt hitte, elájul.

Mert a lány menyasszonyi ruhájában olyan szép volt, hogy akik látták, alig tudták levenni róla a szemüket..

Megkezdődött a szertartás. Az érsek elmondta a szokásos intelmeket és végül megkezdődött az esketés.

– Pál, akarod-e feleségedül a jelenlévő Zsuzsannát? – tette fel a kérdést az érsek.

– Akarom – próbálta kinyögni Pál, de ijedségében csak valami makogás-féle hagyta el a száját.

– Hangosan, fiam – mordult rá az érsek. – Hangosan és érthetően!

– Akarom – mondta most már érthetően Helvéci Pál.

– És te, Zsuzsanna akarod-e férjedül a jelenlévő Pált – fordult az érsek a lányhoz, majd halkán hozzátette: – Hangosan és érthetően válaszolj!

Sávodi Zsuzsanna dacosan felvetette a fejét. Előbb az apjára, majd leendő férjére vetett egy pillantást, azután körülnézett. Pillantása találkozott a közelben álló Gergelyével. Rámosolygott, majd az érsek felé fordult és így szólt hangosan, érthetően:

– **Nem akarom!**

14. Esküvő után

Az esküvőn jelenlevők, ahogy az már ilyenkor szokás, csak félig-meddig figyeltek magára a szertartásra. Figyelmüket inkább a megjelent előkelőségek ruházata, viselkedése kötötte le. Ilyenkor az esküvői szertartás hangjait a násznép és a nézelődők halk beszédének és suttogásának zaja kíséri. Így Zsuzsannának a püspök kérdésére fennhangon adott válaszára először csak a közelben állók némultak el a megdöbbenéstől, de ez a néma csend pillanatok alatt szétterjedt az egész templomban és rövidesen a padok recsegésén kívül egy hangot sem lehetett hallani.

Ez a csend csak néhány percre tartott, azután itt-ott valaki megszólalt és lassan az egész templomot betöltő hangzavar alakult ki, amelynek végül a püspök hangos rendreutasítása vetett véget.

A váratlan válasz természetesen az érintetteket döbbséget okozott. A vőlegény, Helvéci Pál, tátott szájjal nézett maga elé, míg apja és anyja felháborodva meredtek egymásra. Sávodi Bálint arca céklavörösre változott, megtántorodott és elvágódott volna, ha fia, Miklós el nem kapja estében. A menyasszony, merész kijelentése után sírva fakadt. Kísérői, a koszorús lányok, a barátnői, a szolgálók, mind köré gyűltek és kérdezték, biztatták, vigasztalták. Végül a dajkája, Sára néni, észbekapott, kituszkolta a templomból és a kinn várakozó kocsiba ültetve visszahajtatott budai házukba.

Ezalatt Sávodi Miklós, néhány szolga segítségével kitámogatta apját a templomból és őt is befektetve egy kocsiba, hazaszállították, hogy mielőbb egy borbélyt kerítve eret vágjanak rajta. A megzavarodott közönség is lassan elindult kifelé, közben megtárgyalva egymás közt a történeteket.

– Nos, megkaptad a választ arra, szeret-e eléggé ez a lány – fordult Gergelyhez Garai Miklós. – Most rajtad a sor.

– Mit gondolsz, mit tegyek? – kérdezte tanácstalanul a fiú.

– Először is menj a királynőhöz. Már bizonyára ő is hallotta, mi történt, de nyilván téged is hallani akarja, mi a szándékom.

Gergely megfogadta Garai tanácsát és egyenest a királyi palotába ment, bebocsájtást kérve öfelségétől.

– Hallottam a templomi botrányról – mondta Mária királynő, nem kis elégtétellel a hangjában. – Őszintén csodálom azt a kislányt a merészségeért. Látszik, hogy szeret téged. Mit meg nem tesz valaki a szerelméért. Irigylem érte.

Hirtelen elhallgatott és Gergely tudta, saját házasságára gondol. Házassága Zsigmonddal nem volt szerelmi házasság, anyja, Erzsébet királyné inkább gyűlölte, mint szerette vejét és ez a lányára sem volt hatástalan. Az uralkodás területén azonban teljes egyetértés volt közöttük.

– Ezek után – folytatta a királynő – Zsuzsannát nem fogja senki feleségül kérni. – Újra elhallgatott, majd mosolyogva Gergelyhez fordult. – Hacsak te nem, ha még mindig akarod.

– Hogyne akarnám, felség! – kiáltott fel Gergely, majd elszégyellte magát. – Bocsánatot kérek a heveségemért.

– Nincs miért bocsánatot kéred – nyugtatta meg Mária. – De a dolog még mindig Sávodi Bálinton múlik. Én, azok után, már nem kérhetem meg számodra a lány kezét. Azt tanácsolom, holnap keresd fel a házában és ismételd meg a lánykérést.

– Köszönöm a tanácsát, felség, megkísérlem, bár attól tartok, újra el fog utasítani – mondta a fiú és meghajolva magára hagyta a királynőt, aki saját gondolataiba merült és talán már észre sem vette távozását.

Másnap Gergely magára öltötte legszebb ruháját, összeszedte bátorságát és elindult Sávodi Bálint budai palotája felé. Magában ismételte, mit fog mondani és gondolatban válaszolt Bálint úr várhatóan elutasító szavainak számos változatára.

Ahogy a házhoz közeledett, egyre jobban összeszorult a gyomra az idegességtől. Amikor azonban a házhoz ért, azonnal látta, hogy valami nincs rendjén. A külső kapu, amelyik napközben nyitva szokott állni, most be volt csukva, az ajtó zárva volt és az ablakok jó része be volt zsáuzva. A kapun még be tudott jutni, de beljebb már nem jutott, kénytelen volt a zárt ajtón dörömbölni.

Hosszas dörömbölés után megjelent egy láthatólag álmos szolga és megkérdezte, mit akar.

– Sávodi Bálint urat keresem, vele szeretnék beszélni – mondta Gergely, de már sejtette a választ.

– Bálint úr ma kora hajnalban vissza utazott a birtokára – mondta a szolga mogorván – egész éjjel csomagoltuk a sok holmit, amit magukkal vittek, – tette hozzá és nagyot ásított.

– Ki ment még el? – kérdezte Gergely szorongva.

– Mindenki, – volt a rövid válasz, – az úr, Miklós úr, Zsuzsanna kisasszony és az egész személyzet. Csak hárman maradtunk itt.

– Miért volt ez a nagy sietség? – érdeklődött tovább Gergely.

– Nem törődöm én az urak dolgával – mondta bosszúsan a szolga. – Többet nem tudok – fejezte be a beszélgetést és már fordult volna is, hogy bemerjen a házba.

– Várj egy kicsit – állította meg Gergely, előkotorászva egy ezüstöt a zsebéből. – Mondd el, amit tudsz!

– Hát az úgy történt, uram – kezdte a szolga, aki mindjárt bőbeszédű lett a pénzt látván, – hogy mi idehaza készültünk a nagy lakodalomra, amikor megérkezett a kocsi Sára asszonnyal. Vele volt Zsuzsanna kisasszony is, de csak úgy rázta a zokogás. Ahogy Sára asszony betámogatta a házba, megérkezett a másik kocsi, benne feküdt Bálint úr, akit azután Miklós úr és még ketten bevittek a házba, ahol aztán egy borbély eret vágott rajta. Azt mondták, időben, mert

csaknem megütötte a guta. Később hallottuk, hogy mi történt a templomban. A kisasszony ugyanis.....

– Jól van, én is tudom mi volt a templomban – szakította félbe Gergely. – Csak azt mondd, ami idehaza történt!

– Értem, uram – bólintott a szolga. – Az érvágás után Bálint úr jobban érezte magát és elaludt. Nemsokára azonban újabb vendég érkezett, az úr egyik régi barátja Kont István úr, aki az utóbbi időben gyakran járt a házukban. Nem maradt sokáig, majd ahogy eltávozott, Bálint úr parancsot adott, annak ellenére, hogy még nagyon rosszul volt, hogy csomagoljunk és mindenki készüljön az útra. Annyi mindent összecsomagoltak, mintha soha nem akarnának többé visszajönni.

– Zsuzsanna kisasszony az úrral utazott? – érdeklődött Gergely, igyekeztén közömbös arcot erőltetve magára, ami nemigen sikerült.

– Bálint urat külön kocsí vitte, csak a fia, Miklós úr volt vele. Mindjárt a katonák lovascsapata után. Mögöttük a sok poggyász, a szolgálakkal, csak azután ment Zsuzsanna kisasszony, Sára asszony kíséretében, rájuk külön őrség és lovascsapat vigyázott. Egyesek azt mondták, azért, nehogy megszökjön – nézett a szolga kajánul Gergelyre, jelezve, hogy tudja, honnan fúj a szél és hogy kivel beszél.

Gergely zavartan újra a zsebébe nyúlt és kihalászott még egy ezüst garast.

– Jól van, csak még egy kérdés. Tudod hová mentek ilyen sietve?

– Tudom, mert éppen akkor beszéltek Kont úrral, amikor bevittem nekik a bort. Bálint úr azt mondta, ha hazaértek a birtokra, Zsuzsanna kisasszonyt otthon hagyja, szigorú őrizetben. Miklósnak úgyszintén otthon kell maradnia, mert bár felépült, még nincs igazán jó erőben „egy ilyen verekedéshez”, így mondta. Azt is mondta, mire hazaérnek, ő maga addigra már teljesen meggyógyul és azonnal elindul Kont István úr után.

– Azt hiszem, mindent elmondtam. Óhajt még valamit tudni uram? – fejezte be a szolga, szemét mereven a két ezüstpénzre szegezve.

Gergely nem óhajtott többet tudni, így is éppen eleget hallott. Azonnal visszasietett a palotába és kihallgatást kért Zsigmond királytól.

– Mi az, ami olyan sürgős, Gergely barátom, – tréfálkozott Zsigmond, akit éppen jókedvében talált. – Hallottam ám, mi történt tegnap azon az emlékezetes esküvőn. Az a lány aztán jól megadta az apjának! De Sávodi Bálint meg is érdemelte. Megbűnhődött azért, amilyen szemtelen volt a királynővel.

Kissé elgondolkozott, azután folytatta:

– Sohasem tudjuk, ki fog megbüntetni azért, amit mással tettünk, lehet hogy olyan valaki, akivel mi tettünk jót.

Újra eltűnődött, majd hirtelen szigorúan Gergelyre nézett.

– Ha arra vársz, hogy segítek neked azt Zsuzsannát megszerezni, akkor csalódní fogsz.

– Nem azért jöttem, felség. Elmentem hogy Sávodi Bálinttal beszéljek, de ő és egész háznépe még hajnalban visszautazott a birtokára.

A király ismét elnevette magát.

– Remélem, nem azt kéred tőlem, ostromoljam meg Sávodi várát, hogy a te Zsuzsannádat kiszabadítsuk?

– Nem, uram – mosolygott Gergely is. – Sokkal fontosabb dolgot tudtam meg. Sávodi Bálintot tegnap felkereste Kont István úr és egy szolgától gyanús dolgokat hallottam.

Ezzel szóról-szóra elmondta, amit a beszélgetésükről hallott. A király figyelmesen hallgatta az elbeszélést. Majd amikor a fiú befejezte bólintott.

– Amit most elmondtál, valóban fontos dolog. Megerősíti, amit máshonnan már hallottam: egy Hédervári Kont István vezette csoport újabb összeesküvést sző ellenem és a nápolyi királyt akarván a trónra ültetni, a Horváti János féle összeesküvőkhöz csatlakozik.

Rámosolygott Gergelyre.

– Okosan tetted, hogy azonnal jelentetted. Megbízlak, minél többet deríts fel ezekről az összeesküvőkről, azután csatlakozz Frangepán Jánoshoz, ismét szükség van a te helyismeretedre. Most ez a legfontosabb, de ha elvégezted, amit kell, Zsuzsannával is foglalkozunk majd.

15. Harminckét nemes

Zsigmond király értesülései és meglátásai helyesek voltak, a nemesek egy csoportja valóban elégedetlen volt Zsigmond uralkodásával. Voltak közöttük olyanok, akik már eleve ellenezték Mária házasságát a Luxemburgi őrgróffal, mások arra számítottak, hogy ők is részesülnek a király juttatásaiból, amivel híveit jutalmazta és nem találták meg számításaikat, ismét mások pedig azt remélték, hogy a Horváti párt győzelme kedvező lesz számukra.

Ezt a csoportot nem főnemesek alkották, bár tagjai nagyrészt gazdag birtokosok és várurak voltak. Legnagyobb tekintélye volt közöttük a Hédervári nemzetségből származó Kont Istvánnak, aki már Lajos királysága idején kitüntette magát vitézségével és kiváló vezetői tulajdonságaival. Tevékenységük már előbb kezdődött azzal, hogy az egész ország területén nyíltan lázítottak az uralkodó ellen. Végül, kapcsolatba lépve a fiatal nápolyi király, László trónra emelését tervezőkkel, saját katonaságukkal Trvtko István bosnyák királyhoz csatlakoztak, aki országa megerősítése miatt támadt a magyar királyságra.

Ehhez a nemesi csoporthoz csatlakozott Sávodi Bálint, aki kezdettől fogva ellene volt Zsigmond megkoronázásának. Ellenszenvét csak erősítette a királynő beavatkozása családi életébe, de elhatározását ez nem befolyásolta, mert Kont Istvánnal már régebben megállapodtak. Dölyfös, rátarti ember volt, aki nem tűrt családjában ellentmondást és az esküvőn történt botrány, amely lerombolta tekintélyét és nyilvánosan megalázta, a végletekig felbőszítette. Ha akkor el nem ájul, talán ott, a templomban rátámadt volna Zsuzsannára.

Hazafelé vezető útjukon alig volt jártányi ereje és csak otthon tért annyira magához, hogy utasításait közölje Miklós fiával.

– Nincs most időm, hogy Zsuzsanna húgodat méltó módon megbüntessem – kezdte lecsillapodva. – Amit az esküvőn tett, azzal porig alázott mások előtt. Még nem döntöttem, kitagadom-e vagy kolostorba küldöm, de nem engedem, hogy az a kölyök feleségül vegye.

– Zsuzsanna akaratosságát tőled örökölte, apám – válaszolta Miklós. – Én inkább szegény, megboldogult édesanyámra ütöttem, nem vagyok olyan kérlelhetetlen, mint ti ketten. Bálvándi Gergely pedig ma már nem az az ágrólszakadt kisenemes, aki volt, hanem a király bizalmasa.

– Annál inkább tiltom tőle a lányomat – kezdte el újra a dühöngést Bálint úr. – Ez a király nem az én királyom! Remélem, ha vége a hadjáratnak, új királya lesz az országnak. Kár, hogy te nem jöhetsz velem.

– Ha teljesen egészséges lennék, akkor is meggondolnám, hogy veled tartsak – válaszolta a fia. – Ezt már meg kellett végre mondanom, ha megharagszol is érte. Én a királynő apródja voltam és nincs okom gyűlölni Zsigmondot sem. Ez a háborúskodás bizonytalan kimenetelű és elveszthetjük mindenünket, ha elbuktok.

– Lehet, hogy igazad van, de ebben a házban még én vagyok az úr – mondta Sávodi Bálint, teljesen lecsillapodva – és ha nem lennél még gyenge, most velem kellene jönnöd, ha nem akarnád is. De így itthon maradsz, vigyázol a házra és a húgodat gondos őrizet alatt tartod, amíg haza nem térek! És ha nem térnék haza, akkor rád bízom, kihez adod férjhez, csak Bálvándi Gergelyhez nem adhatod!

*

Miután utasításait kiadta és felkészült az útra, Sávodi uram katonái élén elindult, hogy csatlakozva a többiekkel Bosznia felé vonuljanak, ahonnan aztán a bosnyákokkal együtt rátámadjanak Frangepán János úr csapatára, amelynek elővédjét Bálvándi Gergely vezette.

A Gergely vezette elővédnek az volt a feladata, hogy az ellenségnek észrevétlenül a közelébe kerülve kikémlelje annak vonulási irányát és ütőerejét. A bosnyákokkal kiegészült sereg egészen a Szávaig tört előre, ott történt az összeütközés a királyhoz hű csapatokkal. A felkelők vezette sereg annyira biztos volt a győzelemben, hogy teljesen megfélemlített az óvatosságról, így Frangepán János, az ellenség erejének és szándékainak ismeretében, két oldalról támadva teljesen megzavarta és megfutamodásra kényszerítette őket.

A csata után a szétvert bosnyák csapatok megfutamodtak és teljesen rendezetlenül visszavonultak Bosznia felé. A sereget vezető magyar nemesi felkelők közül elszakadva együtt maradtak és a Száva mellett letáboroztak. Itt sem voltak azonban óvatosak, így hajnalban a Vajdafi György vezette csapat körülvette őket. Az álmukból felvert harcosok védekezni próbáltak de a túlerő láttán megadták magukat Vajdafi Györgynek, aki megígérte, megkísérli megengesztelni a királyt. Így lefegyverezve harc nélkül követték foglyul ejtőiket, azonban amikor Horom városába értek és csatlakoztak Frangepán fő seregéhez, mindannyijukat bilincsbe verték és Budára kísérték.

A foglyokat, szám szerint harminckettőt, a budai várban tartották tisztességgel, de szigorú őrizetben. Amikor Gergely értesült a történetekről, felkereste börtönében Sávodi Bálintot. Nem számított ugyan arra, hogy a nyakas Sávodi a kudarc után megenyhül irányában, de remélte, talán végre szóba áll vele és elmagyarázhatja szándékát.

Amikor azonban bekísérték hozzá, nagy meglepetésére egy teljesen megváltozott Sávodi Bálintot talált. Az asztalánál ült, fejét karjaiba hajtva, előtte egy pohár bor. Úgy tűnt, mintha aludna, de az ajtó nyitásának zajára felemelte fejét.

– Te vagy az Bálvándi Gergely? – nézett a fiúra, de tekintetében most nem volt sem gyűlölet, sem harag, vagy megvetés, csak valami közömbös fásultság. – Mi szél hozott ide? Csak a gyalázatomon akarsz örvendezni, vagy bosszút akarsz állni rajtam?

Gergelyt meglepte, amit Sávodi mondott, gyűlöletre, dühkitörésre számított. Hirtelenében nem is igen tudta, mit mondjon.

– Ölj meg, ha akarsz – folytatta az öregember. – Megteheted, hiszen te annak az átkozott Zsigmondnak az udvari lovagja vagy, talán meg is jutalmaz, ha megölsz.

– Nem vagyok én orgyilkos, Sávodi uram! – kapta fel a fejét Bálvándi Gergely. – Igaz, Zsigmond király udvari lovagja vagyok, büszke is vagyok rá. Nem azért jöttem, hogy kegyelmednek ártsak, inkább azért, hogy segítsek kegyelmeden.

– Te akarsz rajtam segíteni? – kérdezte meglepve Bálint úr. – Azt hiszed, cserébe neked adom a lányomat.

– Zsuzsanna az enyém lesz, akár nekem adja akár nem – válaszolta Gergely és látszott, komolyan is gondolja, amit mond. – De éppen ezért nem akarom, hogy annak az apja, akit szeretek, verpadon végezze.

– Rajtam, fiam már senki sem segíthet – mosolygott keserűen Sávodi Bálint. – Elbuktam a király elleni felkelésben, már halott vagyok. Megaláztak és rabságba vetettek, de megalázott a lányom és megaláztál te is, már akkor, amikor először megkérted a lányom kezét és most is, hogy elutasításom ellenére meg akarsz menteni.

– Talán mégis. Azért jöttem, mert megkérdeztem öfelségét, Zsigmond királyt, mi a szándéka az elfogott nemesekkel. Azt válaszolta, ha bocsánatát kérik, megkegyelmez mindannyiuknak. Amit akartak, már elveszett, miért adnák az életüket semmiért?

– Nekem nem királyom Luxemburgi Zsigmond, nem kell a kegyelme! És vedd tudomásul, egyikünk sem fogja bocsánatát kérni – mondta dacosan Sávodi Bálint.

– Nem gondol kegyelmed a gyermekeire? Azt akarja, hogy elveszítse a család minden birtokát?

Sávodi egy percre elgondolkodott, majd megrázta a fejét.

– Akkor sem kérek kegyelmet. Mindannyian megesküdtünk, hogy nem adjuk meg Zsigmondnak a kijáró tiszteletet sem. De igazad lehet, talán Miklós fiam megmentheti még a család vagyonát. Neked fiam megbocsájtok, mert látom a jószándékodat.

– Nincs szükségem a bocsánatára, mert nem vétettem semmit kegyelmed ellen, de én is megbocsájtok kegyelmednek, Bálint uram, noha igazságtalanul megbántott, pedig becsületes voltam és csak jót tettem – felelte a fiú, azzal elindult kifelé, de az ajtóból visszafordult. – És kérem az Úristent, bocsásson meg ő is kegyelmednek.

– Várjál, Gergely fiam! – kiáltott utána Sávodi. – Igazad van, igazságtalan voltam veled. Amikor hazahoztad a fogságból a lányomat és először megláttalak, csak egy rongyos csavargót láttam benned, aki ki tudja, mit tett veled. Magam is kisenemesként kezdtem, Lajos király tett engem azzá, ami lettem. Tudom, milyen koldusként élni, még ha nemes is vagy. Többet, jobbat akartam a lányomnak. És részeg voltam, a bor és a gőg beszélt belőlem. Azután meg már tartottam magamat ahhoz, amit először kimondtam.

Elhallgatott, felemelte a bal kezét és megpróbált lehúzni róla egy gyűrűt, de az csak nem akart onnan lejönni.

– Gyere közelebb, fiam és segítsd ezt lehúzni, mert nekem nem megy – nyújtotta a kezét a fiú felé.

Gergelynek nagy nehezen sikerült is leráncigálni a szép, ékköves aranygyűrűt és nyújtotta volna az öregember felé, de az kezével eltolta magától.

– Megbántam, amit ellenetek tettem, legyen tiéd Zsuzsanna! Miklósnek megtiltottam, hogy hozzád adja. Add oda neki a gyűrűt, ez apai öröksége, a mi családukban apáról fiúra száll és mondd meg neki, hogy áldásomat adtam rátok. Megérdemlitek. Te meg vigyázz Zsuzsannára! Most pedig menj, amíg újra meg nem bánom!

*

Gergely többet nem találkozott Sávodi Bálinttal. Amikor Hédervári Kont Istvánt és harminc nemes társát a király elé vezették, azok egyike sem tisztelte meg az uralkodót, sem szóval, sem fő vagy térdhajtással. Zsigmond király haragjában Buda városának Szent György téri piacán mindannyiukat lefejeztette.

Hédervári Kont István azt kérte, a hóhérral szembefordulva fejezzék le, mert nem fél a halállal szembenézni. A harminc nemesen és vezérükön kívül lefejezték Kont fegyverhordozóját is, aki gazdáját siratva a királyt gyalázta.

Így ért véget a harminckét nemes, közöttük Sávodi Bálint lázadása Magyarország királya ellen.

16. Szolgálat és szerelem

Noha naponta többször is találkozott vele, Gergely úgy gondolta, fontos kérdéseket nem célszerű a szokásos napi teendők során mellékesen szóbahozni, ezért a harminckét nemes kivégzése után kihallgatást kért Zsigmond királytól. Hogy külön kihallgatást kért, a királynak is feltűnt:

– Úgy látom, valamiben sántikálsz, Gergely, – nézett fürkészően a fiúra – hogy külön audienciára jelentkeztél nálam. Nem lett volna egyszerűbb elmondanod, mit akarsz, a ma reggeli jelentés tételeid során?

– Nem akartam felségedet személyes dolgaival terhelni, amikor országos ügyekkel foglalkozik – válaszolta Gergely, tiszteletteljesen meghajtva magát.

– Mindig meg tudsz lepni talpraesett válaszaiddal – nevette el magát Zsigmond. – De úgyis tudom, mire akarsz kilyukadni. Ugye arról a Sávodi lányról van szó? Mi is a neve? Tudom, Zsuzsanna!

– Tudtam, hogy felséges uramat nem lehet becsapni, ezért nem is kíséreltem meg. Igen, róla van szó – nevetett Gergely is, de azután komolyra fordította a szót. – Amíg az apja élt, nem mehettem a közelébe, most pedig, hogy felséged, jogosan, lefejeztette a többi pártütővel együtt, nem tudom, mi a szándéka a családdal?

– A pártütők vagyonát általában elkoboztatom – mondta a király és ismét fürkésző tekintet vetett ispánjára. – Talán arra gondoltál, adjam neked a lánnyal együtt?

– Nem felség – rázta a fejét hevesen Gergely. – Nem akarom vagyonomat a jövődöbelim apjának vére árán gyarapítani. Inkább azt kérném, hagyja meg a várat és a birtokot a család kezében. Sávodi Miklós a felséges királynő apródja volt, nem vett részt a lázadásban és nem tehet apja pártütéséről.

– Na, ilyet sem hallottam, amióta ennek az országnak a királya vagyok, – mondta elképedve Zsigmond – hogy egy magyar nemes ilyen jelentős vagyont önként visszautasítson. Kezdek kétkedni benne, hogy te valóban magyar nemes vagy-e, Bálvándi Gergely uram?

Ismét rámosolygott Gergelyre.

– Meglep, hogy így döntöttél, de örülök neki, mert nem biztos, hogy neked adtam volna Sávodi Bálint javait, bár megérdemelnéd. De talán te is tudod, a főurak egyre többször felróják nekem, hogy köznemeseket jutalmazok javadalmakkal és emelek magas posztra érdemeikért. (Te is ezek közé tartoztál.) Maradjon tehát a birtok Sávodi Bálint családjáé, ha Sávodi Miklós hűséget esküszik nekem.

Elgondolkodva járkált fel és alá, azután folytatta:

– Sajnos jelenleg még nem hagyhatom figyelmen kívül a bárók véleményét. A harminckét nemes minapi kivégzése miatt pedig a köznemesek haragját vontam magamra.

– Pedig ezek megérdemelték a halált – gondolkodott hangosan Gergely.

– Nem igazán – volt a király meglepő válasza. – Náluk sokkal vétkesebb pártütőknek megbocsájtottam. Olyanoknak, akik nem nyíltan helyezkedtek szembe velem, hanem titkon árultak el. Hédervári Kont István nagy tiszteletnek örvendett, számos érdeme volt, neki is és többeknek a harminckettő közül. De nem engedhettem meg, hogy nyíltan és nyilvánosan megsértsék királyi felségemet. Így rajtuk toroltam meg lázadásukat, ami a főúri pártütőknek (akik ezeknél bűnösebbek voltak) intő példa lehet a jövőre nézve.

– Tehát felséged ezeknek nem bocsájtotta meg, amit a főnemeseknek megtett? – kérdezte Gergely és hangján érezni lehetett a megdöbbenést.

– Látom, te is igazságtalannak tartasz – bólintott Zsigmond. – Igazad is van, ez igazságtalanság, de nem tehetek másként. A bárók kezében vagyok.

Kicsit elgondolkodott, majd folytatta:

– Egyelőre még, de már nem sokáig.

Ismét hosszan fürkészte ispánja tekintetét.

– Tudom, hogy nem értesz velem egyet, de azt is tudom, hűséges vagy és mindig az is leszel. De becsstelenséget nem fogsz elkövetni az én érdekemben sem. Túl becsületes vagy. Ezért, ha becsstelenséget kell elkövetni, nem veled fogom végrehajtatni. Nekem csak a hűségedre van szükségem. Most pedig – mondta mosolyogva – indulj a Zsuzsannához. De két héten belül legyél újra itt, mert szükségem van rád.

*

Amikor jelentették Bálvándi Gergely és kísérete érkezését, Sávodi Miklós maga ment elébe.

– Azért jöttél, hogy a húgomat magaddal vigyed? – kérdezte keserű mosollyal. – Vidd el, ha akarod. De ne várd, hogy hozzád adom feleségül, apám határozott tilalma ellenére. Ha el akar veled menni, nem tudom megakadályozni. Eddig sem tartottam bezárva a várba, ahogy apám parancsolta, most, hogy az én váram lett, még úgysem fogom fogságban tartani.

Hirtelen felkapta a fejét.

– Talán már nem is az én váram? Persze, apám ellene szegült a királynak és most az egész családnak meg kell bűnhődnie, a király visszaveszi, ami az övé. Vagy talán másnak adja, annak akit érdemesnek tart rá.

Elhallgatott, majd Gergely felé fordult.

– Talán azért küldött Zsigmond király, hogy közöld, kié lesz a birtok? Csak nem a tiéd lett? – kérdezte gúnyosan. – Legyen, hiszen megdolgoztál érte! Te is részt vettél a harminckét nemes elvesztésében.

– Mielőtt folytatnánk ezt a beszélgetést, kérlek hívd ide Zsuzsannát is – vágta el Gergely a másik gyűlölködő gúnyolódását. – Valóban Zsigmond király parancsát akarom veletek közölni, de amit mondok, rá is tartozik.

– Itt vagyok – lépett elő a félig nyitott ajtó mögül Zsuzsanna. Arca sápadt volt és meggyötört, szemei vörösek az imént visszatartott sírástól. – Mindent hallottam – folytatta elcsukló hangon. – Mondd el, mit üzent a király, azután menj el, vagy ha tied lett a vár, maradj és mi megyünk el.

– Úgy van, mondd el Zsigmond király üzenetét, – bólintott a bátyja – én pedig elmegyek, ha szabadon távozhatok. Zsuzsannát pedig vidd magaddal, talán akkor neki megbocsájt a király. Mondd már, kié lesz a vár? A tiéd vagy másé? – csattant fel türelmetlenül.

– Nem lesz sem az enyém, sem másé, ha hűséget fogadsz Zsigmond királynak. Sajnálom, ami apáddal történt, noha ő engem igaztalanul megsértett. Jártam nála, megpróbáltam rajta is segíteni, de hajthatatlan maradt – válaszolta Gergely és elmesélte Miklósnak Sávodi Bálintnál tett látogatását és annak halála után a királlyal folytatott beszélgetést, de nem szólt a gyűrűről.

– Csak azt tudom neked javasolni, – fejezte be – ne kövesd apád példáját és biztosítsd az uralkodót hűségedről. Ami pedig Zsuzsannát illeti, nem viszem magammal.

Ránézett a lányra, aki szavai hallatára hirtelen elsápadt. Szemei tágra nyíltak, úgy látszott, mindjárt elájul.

Gergely szünetet tartott, majd rámosolygott a lányra és folytatta:

– Nem viszem magammal, csak akkor jön velem, ha ő is akarja. Nem viszem magammal, hanem, ahogy a tisztesség megkívánja, ezennel megkérem tőled a kezét.

– Legyen a tiéd, ha ő is azt akarja – mondta meghatva Sávodi Miklós, aki boldogan hallgatta eddig Gergely megnyugtató szavait.

– Akarom, hogyne akarnám, mindig is ezt akartam! Csak ezt akarom, semmi mást! – sikoltott Zsuzsanna, és odarohanva Gergely nyakába ugrott.

– Akkor tehát Zsuzsanna a tiéd – mondta mosolyogva Miklós, de a mosoly hirtelen lehervadt arcáról. – De vajon szegény apám, mit szólna hozzá?

– Áldását adná ránk – nyugtatta meg Gergely és átadta Sávodi Bálint gyűrűjét, elmesélve annak búcsúszavait.

– Látom, mindenre van válaszod – mosolygott újra megnyugodva Sávodi Miklós. – Mikor akarjátok megtartani az esküvőt?

– Minél előbb, akár holnap! – ujjongott a lány. – Minek várjunk tovább?

– Ha már ennyi ideig vártunk, néhány hét már nem számít – hűtötte le Zsuzsanna lelkesedését jegyese. – Az illem is úgy kívánja, hogy ne azonnal apád halála után tartsuk meg az esküvőt.

– Én pedig addig itthon üljek és várjam, mikor láthatlak újra? – szontyolodott el Zsuzsanna.

– Nem, drága szerelmem – ölelte át a lányt Gergely. – Nekem ugyan rövidesen vissza kell mennem öfelsége szolgálatára, de egy hétig még itt maradok. Amíg itt vagyok, megtartjuk az eljegyzést, azután méltó kísérettel felutazol velem Budára, mert Mária királynő általam meghívott udvarhölgyei közé.

17. A király beszélget

Gergely a megadott időben visszaérkezett Budára. Menyasszonya, Zsuzsanna ugyancsak vele utazott. Amint megérkeztek, a fiatalembernek első dolga volt, hogy bejelentkezzék a királynőnél és bemutassa az új udvarhölgyet.

Mária királynő azonnal fogadta őket. Amikor azonban beléptek, Mária barátságosan fogadta a belépő Gergelyt, majd a lány felé fordult, hogy üdvözlje, de láttára torkán akadt a szó és tágra nyílt szemmel bámulta Zsuzsannát.

– Nahát, Gergely uram, te becsaptál engem – mondta végül tréfásan. – Azt mondtad, hogy a menyasszonyodat, a kis Zsuzsannát fogod nekem bemutatni, aki régen is az én udvarhölgyem volt. Ehelyett egy idegen nőt hoztál magaddal! Ez igazán nem volt szép dolog!

Mária királynő ugyanis az emlékezetes novigrádi fogság óta nem találkozott Zsuzsannával. Az eltelt négy esztendő alatt bizony a kis, tizennégy esztendő körüli gyereklányból szép fiatal nő lett. Arcát a sok viszontagság és keserűség csak még szebbé tette. De legtöbbet az utolsó két hét során változott. Tekintete vidám volt, arcán valami nyugodt boldogság látszott, ahogy a királynőre, majd újra vőlegényére nézett.

– Nem hazudott neked Gergely, felséges asszonyom – válaszolt a megszólított helyett Zsuzsanna, miután illő meghajlással üdvözölte Mária királynőt. – Én ugyanaz a kis Zsuzsanna vagyok, aki négy évvel ezelőtt felséged udvarhölgye volt, csak ezalatt az idő alatt sok minden történt velem, ami megváltoztatott. Felséged azonban semmit sem változott, ugyanolyan szép, mint négy évvel ezelőtt volt.

Ez nem volt ugyan igaz, de a királynő boldog mosollyal vette tudomásul a bókot és Zsuzsannát azonnal kegyeibe fogadta.

Jövendőbeliét a királynő pártfogásába ajánlva, Gergely következő útja Zsigmond királyhoz vezetett, mert tudta, a király, anélkül ugyan, hogy szóvá tenné, de figyelemmel kíséri környezetének tevékenységét.

Zsigmond is azonnal fogadta, de amikor belépett, meglepetéssel látta, hogy a király egyedül van szobájában. Kedvenc karosszékében ült egy pohár bor mellett és látszott, hogy valamin elmélkedik. Meglátva a belépőt, nem válaszolt a köszönésére, csak intett, hogy üljön le a vele szembeni székre és az üvegre mutatva jelezte, hogy önthet magának is.

Gergely leült és töltött magának egy pohárral. Így üldögéltek szótlanul egy ideig, míg végül a király megtörte a csendet.

– Könnyű neked, Bálvándi Gergely – mondta és nagyot sóhajtott. – Könnyű neked, mert te itthon vagy. Téged senki sem tart idegennek.

– De felséges uram – kapta fel a fejét meglepve Gergely – felségedet sem tartja senki idegennek! Felséged itt nőtt fel Lajos király udvarában! Kilenc éves kora óta Magyarországon van és jobban beszél magyarul, mint én, aki itt születtem.

– Ez az! – bólintott Zsigmond. – Itt születél. Sokak szemében én csak egy jött-ment cseh vagyok. Csak nem merik mondani. Kivéve egy, Hédervári Kont István lovásza. „Sohasem szolgálnálak téged, te cseh disznó” mondta a szemembe. Volt olyan bátor. Becsültem is érte. Persze lenyakasztattam, de tiszteltem.

Egy darabig hallgatott, majd folytatta.

– Könnyű volt Lajos királynak is, ő is már itt született. Bezzeg Károly királynak, az elsőnek, Károly Róbertnek, Carobertonak nem volt könnyű! Ő megértene, ő is annyi idős volt, amikor idekerült, mint én voltam akkor. Nagy király volt! Lajosnak nem volt ilyen gondja. Ő a magyar király fia volt, nem pedig csak a királynő férje. Hiszen sokan még mindig csak annak tartanak és úgy is kezelnek. Persze, hiszen az apja megtisztította az országot a kiskirályoktól. De azóta új kiskirályok lettek és én a kezükben vagyok.

Ismét elhallgatott. Hosszú csend volt és Gergely nem merte megtörni. Végül mégis ő szólalt meg először.

– Hogy érti felséged, hogy az új kiskirályok kezében van? Hiszen felséged adományozta ezeknek a főnemeseknek váraikat, birtokaikat. Akkor veszi vissza, amikor akarja!

– Látom, nem érted – mondta bosszúsan Zsigmond. – Pedig már egyszer beszéltem neked erről. Azelőtt, hogy elmentél a lányért. Jól emlékszem, mit mondtam akkor. Mindig emlékszem, mit mondtam, akár ittam (mint most), akár nem. És sohasem iszom annyit, hogy ne tudjam, mit beszélek. Lehet, hogy te nem, de én emlékszem, akkor is úgy mondtam, hogy a bárók kezében vagyok. És azt is mondtam, sokan közülük vétkesebbek az árulásban, mint Kont István és társai.

– Én is emlékszem, felséges uram, arra a beszélgetésre, – bólintott Gergely – de őszintén szólva akkor sem egészen értettem.

– Akkor elmagyarázom. Azt mondtad, várakat, birtokokat adtam a báróknak, amiket bármikor visszavehetek. Nem ingyen adtam. Mondtam az előbb, könnyű volt Lajos királynak. Ő volt a trónörökös, nem volt vetélytársa, nem voltak nagyhatalmú főurak, akiket meg kellett nyernie. Te is tudod, több vetélytársam is volt, sok és hatalmas úr állt mögöttük, sőt még most is állnak Nápolyi László mögött. Ezért kellett annyit adományoznom és bizony nemigen vehetem vissza.

Újra elhallgatott, töltött magának egy pohár bort majd, mint aki hirtelen haragra gerjedt, szinte kiabálva folytatta:

– De nemcsak adományokkal kellett megnyernem ezeket a nagy családokat. Támogatásukért szövetségre kellett lépnem velük, úgynevezett ligát hoztak létre. Persze ők sem tehetnek azt, amit akarnak, de nekem is állandóan ki kell kérnem a véleményüket döntéseim előtt.

– Tulajdonképpen kikből áll ez a liga? – kérdezte Gergely, aki hallott ugyan már a ligáról, de nem látta tisztán, kiknek a hatalma irányítja ténylegesen az országot.

Zsigmond király kissé csodálkozva nézett a kérdezőre, mint aki alig akarja elhinni, hogy nem tudja.

– Miért, talán előtted nem világos, kik ma a leghatalmasabb urak az országban? Kik vezetik ezt a ligát? Kanizsai János érsek úr és Lackfi István a nádorispán. És persze családtagjaikat is egyes főbb méltóságba kellett emelnem, így Kanizsai bátyját, Miklóst. Azután a többiek, a Losonciak, Perényiek, a Bebek család és mások, akiket te is ismersz. Az udvari méltóság, amit betöltenek, egyes családokban marad, apáról fiúra száll, mint a pohárnok mesterség a Perényieknél, vagy cserélődik közöttük. Hol egy Losonci az erdélyi vajda, hol pedig egy Lackfi. Alig akad közöttük olyan, akiben teljesen megbízhatnék, az egy Garai Miklóson kívül.

– De hiszen ezek a bárók magas tisztségeket töltenek be felséged mellett és legalább is nekem úgy tűnik azt a politikát folytatják, amit felséged is folytatni kíván.

– Ami a külpolitikát, más országokkal való kapcsolatot illeti, nincs is más lehetőségük, bár itt sem mindenki ért egyet azzal, amit én folytatni szeretnék. Példa erre a törökök terjeszkedésének megítélése. Sokan ezek közül az urak közül nem tartják a törökök előretörését a bolgárok és Szerbia irányában nagyobb veszedelemnek, mint például a moldvai összetűzéseket. Nem látják, hogy miután Timur Lenk birodalma kelet felé megálljt parancsol számára, terjeszkedésének egyetlen útja felénk mutat. De ebben a kérdésben a főurak többsége engem támogat.

Ismét elhallgatott és Gergely látta, hogy már nem is annyira neki magyaráz, hanem inkább saját magával vitatja meg az uralkodás gondjait. Kis idő múlva azonban újra megszólalt:

– Nagyobb baj van az ország belső dolgainak megítélésével. A bárók többsége elégedetlen azzal, hogy egyes hivatalokba idegeneket ültettem, így például a lengyel Stibort. Azt is szememre vetik, hogy köznemeseket emelek magasabb rangra és adományozok nekik tisztségeket, javadalmakat. (Te is ezek közé tartozol, vannak is akik ezért téged sem szívelnek.) Eddig féken tudtam tartani őket a birtokok folyamatos eladományozásával, de a királyi várak, birtokok fogytán vannak. Ezért egyre többen elégedetlenkednek, zúgolódnak és vannak, akik titokban kapcsolatot keresnek vagy tartanak fenn ellenségeimmel.

– És felséged tudja, kik ezek? – kérdezte megdöbbenve Gergely.

– Egyesekről biztosan tudom, mint a nádorispánról. Lackfi Istvánról, másokról csak sejtem. De ne félj, már nem lesz így sokáig.....

Hirtelen elhallgatott és szúrós, fürkésző tekintettel nézett a fiatalember szemébe.

– Lehet, hogy túl sokat mondtam el neked, de nem baj, benned megbízom! Jól esett elmondanom valakinek, nem a bor miatt, de valahogy már kíváncszott belőlem.

Fel- alá kezdett járkálni, azután egyszerre elnevette magát:

– Különben sem mondtam neked olyat, amit ezek nem tudnak. Azt is tudom, benned megbízhatom, nem mondod el senkinek. Ha pedig mégis elmondanád, úgy sem hinné el senki, hogy tőlem hallottad.

Kicsit hallgatott, majd tovább beszélt:

– De ha mégis elmondanád én biztosan megtudnám, akkor pedig – nem folytatta, csak ismét a fiúra vetette szúrós tekintetét.

Csend volt egy darabig, végül Zsigmond király intett Gergelynek, hogy töltsön neki bort, újra megszólalt, de most a megszokott nyugodt, barátságos hangján.

– Na, de beszéljünk fontosabb dolgokról. Hogy állsz az esküvőddel?

18. Az esküvő és utána

Gergely maga sem akarta elhinni, hogy elérkezett a pillanat, amikor szerelmét, Zsuzsannát végre feleségül veheti. Végig gondolta, azóta mennyi nehézséget kellett leküzdenie. Csaknem öt esztendő telt el azóta, hogy a lányt megismerte és végül is csak az ő és a kislány hűségének és kitartásának köszönhetően hárult el az esküvő akadályai.

Az esküvő hírére kettejük szerelmének története egyszerre az érdeklődés középpontjába került az egész udvarban. Sokan nem tudták, hogy a fiatalok először csak megkedvelték egymást, de kapcsolatuk alakulásába beleszólt a történelem: amikor Horváti János fogságba vetette Mária királynőt és anyját Erzsébetet egész udvartartásával, Gergelynek, hogy a kislány ne váljék a többi udvarhölgygel együtt a katonák martalékává, meg kellett szöktetnie Zsuzsannát és hazavinni Budára. Ott azonban a lány apja, Sávodi Bálint merev elutasításával kerültek szembe és csak a lány állhatatosságán múlt, hogy nem kényszerítették máshoz, amíg végre Bálint úr árulása és kivégzése után elhárult az esküvő akadályai.

Noha Gergelyt, aki feladatai miatt mindig a királyi pár környezetében tartózkodott, Budán majdnem mindenki ismerte, sokan nem tudták, hogy ő a közelmúltban lezajlott botrányos esküvő másik főhőse, Zsuzsanna őmiatta mondott nemet a püspök kérdésére. Így esküvőjük eseménynek számított udvari körökben, annak ellenére, hogy Gergely nem tartozott a nagyhatalmú főnemeselek közé. Sőt, a regényes szerelem története kiszivárgott a palota falain túlra is és a templomot zsúfolásig megtöltötték a város polgárai, már akik az udvari előkelőségek mellett még befértek.

A menyasszony bátyja, Sávodi Miklós, karján lépett be és akik Zsuzsanna előző esküvőjén, illetve az esküvő kíséretén jelen voltak, most ismét megcsodálhatták, mert a lány menyasszonyi ruhájában olyan szép volt, hogy láttára az egész közönség szinte felhőrdült.

Gergely násznagya, az akkor már horvát bán, Garai Miklós volt, de ott volt az udvar előkelőségeinek színe-java, nemcsak a regényes előzmények miatt, hanem, mert maga a királyi pár is megtisztelte jelenlétével az eseményt.

Az esketést Kanizsai János, esztergomi érsek végezte, aki mint kancellár, közvetlen főnöke volt Gergelynek, bár az a feladatokat leginkább magától a királytól kapta.

Megkezdődött a szertartás. Az érsek elmondta a szokásos intelmeket és végül megkezdődött az esketés.

– Gergely, akarod-e feleségedül a jelenlévő Zsuzsannát? – tette fel a kérdést az érsek. És akkor kis híján megismétlődött a múltkori eset, mert Gergely izgatottságában alig tudott megszólalni.

– Akarom – próbálta kinyögni, de csak dadogott valamit, amit senki sem értett.

– Hangosan, fiam – mordult rá az érsek. – Hangosan és érthetően beszélj!

– Akarom – mondta most már érthetően Bálvándi Gergely.

– És te, Zsuzsanna akarod-e férjedül a jelenlévő Gergelyt? – fordult az érsek a lányhoz.

Ekkorra mindenkinek eszébe jutott a helyzet hasonlósága és hirtelen néma csend lett a templomban. És ugyanúgy, mint akkor, Sávodi Zsuzsanna felvetette a fejét. Előbb bátyjára, majd leendő férjére vetett egy pillantást, azután körül nézett. Végül rámosolygott Gergelyre, majd az érsek felé fordult és hangosan, érthetően így szólt:

– **Akarom!**

És ekkor feloldódott a feszültség, megtört a csend, a közönség hangos üdvözléssel tört ki.

A szertartás után mindenki az ifjú pár körül tolongott, hogy kifejezhesse jókívánságait, csak a király és a királynő nem ment oda hozzájuk. Gergely csalódott is volt.

– Tudom, a királynak van más dolga is, de Mária királynőn csodálkozom. Ő tiszta szívből támogatta ezt az esküvőt, hiszen ő maga kérte meg a kezedet apádtól – panaszkodott Zsuzsannának.

– Ne légy elégedetlen, az is nagy kegy volt részükről, hogy részt vettek a szertartáson – vigasztalta ifjú felesége.

De férje mégis igencsak kedveszegett maradt mindaddig, amíg meg nem jelent a várórség parancsnoka és közölte, hogy őfelsége hívja őket.

A trónteremben Zsigmond király és Mária királynő trónjukon ülve, számos főrend kíséretében fogadta őket.

– Bálvándi Gergely – mondta az uralkodó – a királynőnek és nekem tett szolgálataidért kiemellek a köznemesi sorból és neked ajándékozom Ságvár királyi várát (amelynek amúgy is várnagya vagy) és a körülötte fekvő birtokot. Neked és utódaidnak.

Gergelyt annyira meglepte a nem várt kegy, hogy először meg sem tudott mozdulni, de azután térdre borult és megcsókolta előbb a király, majd a királynő kezét. Hasonlóképpen tett felesége, Zsuzsanna is, de Mária királynő nem engedte, hanem magához emelte és megcsókolta.

– Megérdemled, Zsuzsanna, ha másért nem, állhatatosságodért. Kevés nő tette volna ezt meg a szerelméért – mondta mosolyogva, majd halkán a fülébe súgta: – Irigyellek.

– Felséges uram és felséges asszonyom – mondta Gergely, miután felállt – eddig is igyekeztem hűséggel szolgálni felségeket. Jóságukért egész életemben hálás leszek, mindig számíthatnak hűségemre.

– Tudom én azt és számítok is rá, – mondta mosolyogva Zsigmond király.
– Alkalomadtán be fogom nyújtani a számlát, ne félj! De most ne ezzel törődj, menjetek el nászútra a régi-új birtokodra. Egy hónap múlva legyél itt, szükségem lesz rád az elzálogosított felvidéki terület visszaszerzésénél.

– Te is kapsz egy hónapot, Zsuzsanna – csatlakozott férjéhez a királynő – addig használd ki az időt, örüljetek egymásnak.

*

Bogárdi János ha lehet, még nagyobb szeretettel fogadta Gergelyt és fiatal feleségét, ismét felvonultatva fogadásukra a vár népét, amely mostantól már saját birtokuk volt.

– Na, János barátom, nem vagy már királyi szolgálatban, ahogy ez a vár sem öfelségéé, hanem az én..., pontosabban szólva az én és feleségem tulajdona – mondta az új várúr megölelve barátját. – Bemutatnám neked a feleségemet, ha már nem ismernéd azokból az időkből, amikor még mint Garai Miklós úr apródjai kerestük a budai lányok ismeretségét.

– Régen volt az már, talán igaz sem volt – nevetett Bogárdi is, majd komolyra fordítva a szót, kissé aggódva kérdezte: – Akkor mostantól nincs már állásom?

– Sohase aggódj, János – nyugtatta meg a barátja. – Amíg nekem van valamim, te sem fogsz éhen halni. Te leszel ennek a várnak és a hozzá tartozó birtoknak tisztartója, felügyelője. Engem ugyanis már ennek a hónapnak letelével is Budára szólít a kötelesség. Sajnos nem sokat fogtok engem itthon látni. Zsuzsanna pedig, mint a királynő udvarhölgye, ugyancsak főleg Budán fog tartózkodni.

– Akkor jó! – mondta megnyugodva János. – Már attól tartottam, kereshetek magamnak más állást, pedig itt már én is megtaláltam a jövőendőbelimet.

– Áldásom rátok – mondta örömmel Gergely. – Legyen ez a hely nektek is az otthonotok.

*

Az a bizonyos hónap gyorsan eltelt és Gergely hamarosan ismét ott állt Zsigmond király előtt.

– Itt az idő, hogy visszaszerezzük, ami a miénk – kezdte a király. – Ez a feladat sok tárgyalással és üzenetváltással jár, ebben a munkában számítok rád, mert ismerlek, jó szervező és tárgyaló vagy, több nyelven beszélsz és ami a legfontosabb, meg lehet benned bízni.

Mint ismeretes, a Horvátiakkal folytatott hadakozás költségeinek fedezésére ugyanis el kellett zálogosítani Pozsonyt és a Vágtól nyugatra fekvő várakat Zsigmond unokafivéreinek, Jodoknak és Prokopnak. Bár ezeknek a területeknek közigazgatásáról 1385-ben Semptén megállapodtak, a dolgok nem mentek megfelelően. Ezért 1388-ban Zsigmond király véd- és dacszövetséget kötött fivérével, Vencel cseh királlyal, Jodok morva, és János lausitzi örgróffal Prokop ellen.

Ehhez a szövetséghez Habsburg Albert osztrák herceg is csatlakozott és miután a király Jodoknak elzálogosította a brandenburgi örgrófságot, sikerült visszaszerzenie Pozsonyt, valamint a többi elzálogosított birtokot és 1390-re sikerült Prokopot kiűzni a Vágtól nyugatra fekvő várakból.

Visszatérése után tehát Gergely nem sok időt tölthetett budai házában, amit közben vásárolt. Bár mindkettőjüket Budához kötötte munkája, fiatal feleségével is ritkán találkozhatott. A király a felvidéki területek visszaszerzése után is bőven ellátta munkával és Gergely sokszor gondolt vissza az uralkodóval folytatott beszélgetésére, látva, hogy Zsigmond királynak lassan, de következetesen egyre inkább sikerül kiszabadulnia a főuraktól való függőségből.

19. Végelszámolás

Mint tudjuk, Horváti János, akkori horvát bán vezette főúri csoport lázadása 1385-ben azzal kezdődött, hogy Horváti Pál zágrábi püspök Nápolyba utazott és felkérte Károly nápolyi királyt, jöjjön Magyarországra és koronáztassa magát magyar királlyá. Károly elfogadta a felkérést, Budára jött és letaszítva a trónról Lajos király lányát, Mária királynőt, II. Károly néven királlyá koronázták. Uralma azonban nem sokáig tartott, alig másfél hónap után Erzsébet királyné hívei megölték.

Ezt megbosszulandó Horváti János és Palisnai János vránai perjel rajtaütött a királynő és anyja kíséretén és a kísérőket leölve Mária királynőt és anyját foglyul ejtették, majd Erzsébet királynét megfojtották.

Noha az időközben királlyá koronázott Zsigmond híveinek sikerült kiszabadítania a királynőt és a lázadókat visszaszorították a Száván túlra, a felkelést teljesen leverniük sokáig nem sikerült, mert azok közben Bosznia királyával Tvrtko Istvánnal is szövetséget kötöttek és segítséget kaptak a megölt Károly király fiától, László nápolyi királytól, akit meghívtak a magyar trónra. Bár a Zsigmond király serege állandóan fölényben volt, a Horváti párti lázadást végleg csak 1394-ben sikerült leverni.

Tvrtko Istvánnak halála után utóda, Dabisa István, a török fenyegetés hatására úgy döntött, országa számára fontosabb a magyarokkal való kapcsolat és felhagyott a lázadók támogatásával, 1393-ban pedig a két király kibékült. A nápolyi király csapatai László király bánjának Vuk Vukicsnak vezetésével továbbra is harcban álltak Zsigmond király seregével, de Hervoja bosnyák vajda, aki eddig támogatta őket, hűséget esküdött a magyar uralkodónak.

Elérkezett tehát az ideje, hogy Zsigmond király véget vessen a Horváti-féle felkelésnek, amely az időnkénti csapat betörésekkel okozott pusztításon kívül is állandó fenyegetést jelentett az ország déli részén, amely a törökök terjeszkedési törekvései miatt amúgy is egyre inkább veszélyben volt.

*

– Drágám – tért haza egyik este Gergely feleségéhez, Zsuzsannához. – Jövő héten elkísérem Zsigmond királyt a dalmáciai hadjáratra.

Bár Zsuzsanna a királynő udvarhölgye volt, ha lehetett és ha férje is Budán tartózkodott éjszakáit lehetőleg budai házukban töltötte. Már lassan négy éve voltak házasságuk, de eddig elkerülte őket a gyerekáldás és ha nem kellett volna idejének jó részét Mária királynő mellett töltenie, bizony sokszor nagyon magányosnak érezte volna magát.

– Már megint itt hagysz? – panaszkodott Zsuzsanna, aki nem tudta megszokni, hogy férjét gyakran hónapokra elszólítja tőle a király szolgálata.

– Nem én tehetek róla – védekezett mosolyogva a férje. – Őfelsége végre eleget tesz a királynő folytonos sürgetésének és leszámol a Horvátiakkal. Persze

nekem, aki jól ismerem a helyet (hogyne ismerném, hiszen veled jártam ott), részt kell vennem a hadjáratban. Nem volna kedved velem jönni? – évődött át-ölelve a feleségét. – Hát nem érezted ott jól magad?

– Életem legszebb napjai voltak, amiket a hazaszökésünk során együtt töltöttünk – sóhajtott elmerengve a fiatalasszony. – Soha nem voltam olyan boldog, mint akkor.

*

A hadjáratot maga a király vezette, ezzel eleget téve Mária királynő követelésének, aki sohasem akart lemondani a rajta esett sérelem megtorlásáról. A seregben természetesen Gergely is ott volt és mint eddig is, helyismerete miatt ő vezette az elővédet.

Gyorsan átkeltek a Dráván és Eszéktől nyomultak tovább Horvátország belseje felé. Horváti, látván a magyar sereg túlerejét, visszavonult és bevette magát a szlavóniai határ közelében fekvő Pozsega várába.

A vár erős volt és jól védhető, de a király ostromzárat képezett körülötte. Az ostromhoz hadigépeket is felállított, így az ostromlottaknak nem sok reményük maradt, ezért elhatározták, hogy feladják a várat. Mielőtt ez megtörtént volna, Horváti János egyik éjszaka, amikor nem volt holdfény, leugrott a várfalról a várnak azon az oldalán, amelyen Lackfi István csapatai voltak és elmene-kült. Mint utólag kiderült, Lackfi akkor már szintén kapcsolatot tartott fenn László nápolyi királlyal és titkon támogatta magyar királlyá koronázását, így lehetséges, hogy ő maga is segítségére volt Horváti Jánosnak a szökésben.

Horvátinak még azon az éjszakán sikerült átkelnie a Száván, amelynél nyilván csónak várta, (ami ugyancsak valószínűsíti, hogy szökése előre megtervezett volt és összejátszott valakivel az ostromlók közül). További sereget gyűjtve a boszniai Dobor várába vonult vissza, ahol a felkelés többi vezetője is tartózkodott.

Zsigmond király Pozsega vár bevétele és Horváti szökésének hírül vétele után megerősítette seregét és átkelt a Száván. A felkelőkkel szövetséges horvát és dalmát erőket szétszórva elindult Dobor vára felé, hogy azt is megostromolja. Okulván azonban Horváti előbbi szökéséből magához hívatta Bálvándi Gergelyt, az elővéd vezetőjét.

– Indulj el csapatoddal Dobor felé – adta ki a parancsot a király, – de egy mérföldnél ne menjetek közelebb a várhoz és rejtőzzetek el. Várható, hogy Horváti újra meg fogja kísérelni a szökést, valószínűleg még azelőtt, hogy a várat körülzárnánk.

A király előrelátása helyesnek bizonyult. Horváti János, látván a magyarok és a velük szövetséges sereg erejét, néhány társával együtt elhagyta Dobor várát, nem várva meg, amíg az ellenséges fősereg Dobor körül is ostromzárat alakít ki. Óvatosságból szétváltak, de bármelyik irányba indult el a három csapat, Gergely emberei már a vár közelében elfogták őket. Egyesek megkísérelték a védekezést, de Gergely elővéd csapatának túlereje pillanatok alatt megadásra

kényszerítette őket. Így, amire a királyi főcsapat Doborhoz ért és körülzárt a várat, a lázadás vezetőinek javarészt már elfogták.

A foglyokat összegyűjtötték és Gergelyhez vezették, aki azután személyesen az uralkodóhoz kísérte őket. Amikor Horváti János megpillantotta a fiatal embert, ismerősnek találta, de fel nem ismerte díszes parancsnoki öltözkéiben. Egy darabig nézte, végül hozzá fordult:

– Én ismerem kegyelmedet valahonnan – szólította meg Gergelyt. – Elég jól ismerem a Luxemburgi körül lebzselő urakat, de kegyelmedről nem tudom kicsoda, bár bizonyos vagyok benne, hogy már találkoztunk.

– Bálvándi Gergely vagyok, öfelsége, Zsigmond király, egyik ispánja, jelenleg az elővéd csapatok vezetője – válaszolt Gergely.

– Akkor biztosan tévedtem – csóválta a fejét Horváti. – Ennek a Luxemburgi Zsigmondnak (ne kívánja tőlem, úgysem fogom királynak nevezni) sok új szolgálja van, akikkel még nem találkoztam – tette hozzá lekicsinylően, kihangsúlyozva a szolga szót. – A régi szolgálkat, a nádorispánt, az országbíró, a pohárnokmestert persze jól ismerem. Pedig azt hittem, én már találkoztam kegyelmeddel valamikor.

– Mindannyian szolgálunk vagy szolgáltunk valakit – válaszolta Gergely, akinek eszébe jutott, amit annak idején Forgács Balázs mondott. – Kegyelmed, Horváti János uram, (ne kívánja tőlem, úgysem fogom horvát bánnak nevezni), kinek a szolgálja?

– Most senkinek – mondta elgondolkozva a bán. – De igaza van, én is szolgáltam hűséggel Lajos királyt, aki kiemelt a köznemesek közül és Horvátország bánjává tett.

– Én pedig hűséggel szolgálom Zsigmond királyt, aki kiemelt a köznemesek közül és ispánná tett – bólintott Gergely. – De igaza van kegyelmednek, mi már találkoztunk régebben. Én vagyok az a suhanc, aki a fogságba vetett királynőt és a többi foglyot elláttam, amikor Novigrádba szállították őket. Önként csatlakoztam a menethez, így sikerült Mária királynő közelébe férkőznöm és általam küldött üzenetet Zsigmondnak.

– Most már emlékszem! – bólintott Horváti. – Én pedig veled üzentem Máriának, hogy beszélni akarok vele.

Elhallgatott és hosszan nézett maga elé, majd ismét Gergelyhez fordult.

– Hát ilyen az élet. Akkor a kezeim között voltál, most pedig én vagyok a te kezeid között. De el kell ismernem, derék dolog volt akkor, amit tettél, illetve tett kegyelmed – javította ki magát elmosolyodva. – Nem hittem volna, de úgy látszik mégis van hűséges embere ennek a Zsigmondnak! Pedig, istenemre, nem érdemli meg!

Közben megérkezett Frangepán János és csapata, akik átvették a foglyokat. Miután Dobor várat rövidesen elfoglalták, a felkelés többi vezetője is fogságba került. Természetesen a lázadás vezetői elnyerték méltó büntetésüket. Többet közülük kivégeztek, csak Horváti Pál zágrábi püspököt hagyták életben, de nem lehetett többé püspök.

Horváti Jánost kegyetlenül megbüntették: Pécs városában ló farkához kötözve végig hurcolták, majd tüzes fogókkal kínozták, végül elrettentésül négyfelé vágták és tagjait kiszögelték a város kapuira.

Közben Garai Miklós, horvát bán szétverte László nápolyi király bánjának, Vuk Vukicsnak seregét és ezzel végre végleg befejeződött a csaknem tíz éve tartó háborúság.

20. A királynő halála

Kellemes tavaszi idő volt 1395 májusában és Mária királynő úgy döntött, hogy részt vesz a Vértes hegységben tervezett vadászon. A vadászatot a királynő udvartartásának tárnokmestere szervezte meg, aki a királynő udvarának udvarmesteri tisztét is betöltötte.

A király nem vett részt a vadászon, mással volt elfoglalva. Az 1389 évi győztes rigómezei csata után a törökök egyre nagyobb veszélyt jelentettek Magyarország számára. A csatában elesett Szerbia fejedelme Lázár, aki a magyar király hűbérese volt. Fia, István, viszont a török szultánnak esküdött hűséget. A veszélyt felismerve a báróknak, illetve esetenként magának a királynak vezetésével magyar sereg tört be Szerbiába. Ennek ellensúlyozására a török sereg is minden évben benyomult a ország déli részére és hol Temes vidékét, hol a Szörényi bányságot dúlta fel.

1394-ben az addig Lengyelország hűbérese, Havasalföld, valamint Moldva is behódolt a török szultánnak. 1395 elején Zsigmond megtámadta és legyőzte Moldva fejedelmét, Istvánt, majd márciusban Mircea, havasalföldi vajda is behódolt a magyaroknak és segítséget kért országa visszafoglalására. Az első hadjárat vereséggel végződött, elesett maga az erdélyi vajda is, a királynak tehát fel kellett készülnie egy második hadjáratra, amelyet maga kívánt vezetni.

A vértesi vadászat azalatt történt, mialatt a király a második havasalföldi hadjáratot készítette elő. Noha a királynő férje minden döntésével egyetértett, a tényleges hatalmat sohasem gyakorolta. A hadjárat megszervezésével nyilván nem foglalkozott, annál inkább, mert éppen terhessége félidejében volt.

A vadászat, amelyen az udvarhölgyek is részt vettek, vidám kirándulásnak volt mondható, ellentétben a királyi vadászatokkal, ahol inkább a résztvevő urak vetélkedése volt jellemző. A nők vidám kacagása, élcelődése felverte az erdő csendjét.

A királynőt csupa fiatal udvarhölgy vette körül, alig volt közöttük olyan, aki a huszonöt éves Máriánál idősebb lett volna. Ennek részben az volt az oka, hogy az idősebb udvarhölgyek, akik még a királynő anyjának, Erzsébet királynénak udvarához tartoztak, a novigrádi fogságban elszenvedett bántalmazás után nem kerültek vissza az udvarhoz, fiatal a Mária pedig igyekezett udvartartását saját korosztályabeli nemes hölgyekkel kiépíteni.

A vadászon ott volt Zsuzsanna is, aki egyike volt Mária királynő legkedvesebb udvarhölgyeinek. Ez nemcsak a lány, illetve már fiatalasszony üde, derűs kedvességének volt köszönhető. A királynő ugyanis személyes győzelmének tekintette, hogy Zsuzsanna végül ahhoz mehetett feleségül, akit szeretett. Ezért alig engedte el közeléből, szinte minden pillanatban igényt tartott jelenlétére.

Amikor Mária királynő rájött, hogy másállapotban van, nagyon boldog volt. Boldogságát környezetével is megosztotta, a beszélgetések mindennapi témája is a szülés, a gyerek volt. Gergely és Zsuzsanna házasságából eddig nem született gyermek, ami bántotta a fiatalasszonyt, aki ilyenkor igyekezett kimaradni a beszélgetésekből. Amikor ezt a jólelkű királynő észrevette, félrehívta Zsuzsannát, hogy megvigasztalja.

– Látom, bánt, hogy nektek még nincs gyereketek – szokta mondani kedvesen. – Nekem sem volt eddig, pedig, hidd el, talán még fontosabb lett volna. De most végre teherbe estem és rövidesen megörvendeztettem a királyt egy trónörökössel. Fiam lesz, biztosan érzem. Ne búsulj, biztosan rövidesen te is velem örülhetsz a gyerekednek.

– Nem tudom, hogy lesz nekem gyereke – panaszkodott tréfásan Zsuzsanna, akinek jól estek és akit megvigasztaltak úrnője szavai – amikor gyakran hónapszámra nem találkozom a férjemmel.

– Hiába panaszkodsz – nevetett Mária. – A király ezután is sok feladatot fog adni Gergelynek és én bizony továbbra sem engedlek el magam mellől!

Sajnos Mária királynő szavait a sors kegyetlenül meghazudtolta.

A vértesi vadászon is inkább a gyerekszülésről esett szó, mint a vadak elejtéséről. A hölgyek lovon ültek, nagyrészüket féloldalasan, nem átvetve lábukat a nyergen. Állapota miatt természetesen Mária is úgy ült a nyeregben, két lábát a ló jobb oldalán lelógatva. Lassan léptettek, hogy a királynő lovát a főlovászmester vezethesse kantárját fogva.

De a baj mégis megtörtént. Ahogy egy széles csapáson lovagolt a menet, közvetlenül a királynő lova előtt az egyik bokorból hirtelen kiugrott egy róka és keresztül szaladt az úton. A ló megijedt, felágaskodott és Mária, aki éppen hátrafordulva beszélgetett egyik udvarhölgyével arccal előre a földre zuhant.

Az egész csak egy pillanatig tartott, és már ott tolongott körülötte mindenki. Mária királynő azonban eszméletlen volt és ruházatán keresztül lassan szivárogni kezdett a vér. A kíséret egyik tapasztaltabb nőtagja, nem is egy udvarhölgy, hanem egy idősebb szolgáló, azonnal rájött, hogy megindult a szülés. Máriát rögvest beszállították az első ott lévő erdei házba és lovas futár indult Visegrádra felcserért. Nem telt el sok idő, az meg is érkezett, de az egyébként egészséges fiúgyermeken nem tudott segíteni.

Zsuzsanna is ott volt természetesen a királynő betegágyánál. Amikor magához tért, első kérdése az volt, mi van a gyermekével. A sikertelen koraszülés szomorú hírért Henrik mester, a felcser közölte vele. Mária a hír hallatán először egy szót sem szólt, azután lassan elindultak a könnyei. Zsuzsanna, aki éppen mellette állt, odahajolt hozzá, hogy megtörölje az arcát. A királynő ránézett és a fiatalasszony úgy érezte, mondania kell valamit.

– Ne búsuljon felséged, lesz még fia, hiszen olyan fiatal. Nemsokára új trónörökös fog adni a királynak!

Mária királynő feléje fordult és szomorú mosollyal így szólt:

– Látod, kedves Zsuzsannám, ilyen a sors. Nemrég még én vigasztaltalak, most pedig te, engem. De hiába, érzem nem lesz több gyerekem, és már én sem leszek. Az érzéseim nem szoktak megcsalni, sajnos meg fogok halni. De biztos vagyok benne neked lesz gyereked, nem is egy. És boldog leszel, de meg is érdemled.

Többe nem szólt, csak rámosolygott Zsuzsannára, azután elvesztette az eszméletét. Nem is tért többé magához, a nagy vérvesztés miatt a királynő nem érte már meg a reggelt.

A király egy hónappal később, nagy pompával Váradon temettette el feleségét, akinek halálával kihalt az utolsó magyarországi Anjou uralkodó. Feloszlatták a királynő udvartartását, így Zsuzsanna is elhagyta Budát és hazaköltözött Ságvárra. Attól kezdve még kevesebbet találkozhatott férjével, akit nagyon lefoglalt a király szolgálata.

Zsigmond királynak nem sok ideje maradt feleségét meggyászolni, mert készülnie kellett a török elleni második hadjáratra, Júliusban meg is indult a sereg, amelyet maga a király vezetett, sikeresen benyomultak Havasalföldre és továbbtörttek Kis-Nikápoly felé, amikor újabb ellenség betöréséről érkezett hír: Lengyelország királya, Ulászló sereget gyűjtött a Magyar Királyság megtámadására.

Lajos király ugyanis, halála előtt, 1380-ban, amikor Zsigmond eljegyezte Máriát, kikötötte, hogy Mária mindkét országon osztatlanul uralkodjék. A rendelet záradéka az volt, hogy a lánytestvérek egyikének halála után a másiké legyen mind a két ország trónja.

Mária királynő halála után húgának férje Ulászló, ezt a záradékot úgy értelmezte, hogy a két ország közös trónja mostantól testvérét, Jadvigát (azaz Hedviget) illeti meg. A vélt jogot biztosítandó hadjáratot készült indítani.

Mikor a lengyelek támadási szándékát hírül vette, Zsigmond király úgy döntött, hogy a sikeresen folyó balkáni hadműveleteket nem szakítja meg, hanem az ország északi tartományainak védelmét Kanizsai János, esztergomi érsekre és Ilsvai Leustákra, az ország nádorára bízta. Ilsvai Leusták jártas volt a hadvezetésben, az esztergomi érsek pedig, már eddig is, bebizonyította kiváló szervező készségét.

Így volt ez most is. A lengyel sereg ugyanis július elején a Kárpátokon keresztül Kassa irányába indult, ahol az ország belsejébe vezető utak találkoztak, hogy az ottani sík vidéken keresztül törve megtámadja Budát. A magyarok felderítő csapata, amelyet mint általában, Gergely vezetett, felismerte az ellenség szándékát. Ezt kívánva megakadályozni, a magyar védősereg is Kassa környékén gyülekezett, majd tovább haladt Eperjesig.

A lengyeleknek az a szándéka, hogy meglepetésszerűen a Kassa környéki sík vidéken támadja meg a magyar csapatokat, nem sikerült. Eperjes környékén a két sereg megütközött, de mivel a magyarok láthatólag túlerőben voltak és elhelyezkedésük is kedvezőbbnek bizonyult, a lengyelek belátták, hogy sehogy sem tudnak ezen a seregen áttörni és továbbhaladásuknak semmi esélye sincs,

így visszavonultak. Ezzel végleg lezárult a Mária királynő halála révén kiváltott harc a magyar trónért.

Ezalatt Zsigmond király eredményesen folytatta a törökök elleni hadműveleteket. Egészen Kis-Nikápolyig nyomult, a várost ostrom alá vette és elfoglalta. Ezzel visszaadta a hozzá segítségért forduló Mircea vajdának Havasalföldet. Az elért sikerek arra buzdították a királyt, hogy még nagyobb erővel folytassa a törökök elleni hadműveleteket.

21. A végzetes „keresztes háború”

Amióta 1379-ben Palaiologosz János császár segítségével hívta Murad szultánt, hogy párttűtő fiától visszaszerezze országát, a Helleszpontoszon átkelt török sereg egymás után hódította meg a Balkán félsziget országait. Talán legjelentősebb győzelmüket az 1389-es rigómezei csatában aratták, meghódítva ezzel Szerbiát. Murad utóda, Bajazid szultán tovább folytatta apja hódító politikáját.

Zsigmond király időben felismerte a veszélyt és megpróbálta útját állni a török terjeszkedésnek. A magyar fennhatóságot eddig elismerő Moldva és Havasalföld sikeres visszahódítása után úgy vélte, elérkezett az ideje a törökök végleges visszaszorításának. Széleskörű szervezkedésbe kezdett, meggyőzve Európa uralkodóit a mindannyiukat fenyegető török hódítás veszélyéről. Ebből a célból követeket küldött a francia királyhoz, a pápához, sőt Kairóba is, a mamelukok szultánjához.

Gergely, aki Kanizsai Miklóssal együtt részt vett a különböző országokba küldött követségekben, így még ritkábban találkozhatott feleségével, akinek udvarhölgyi mivolta a királynő halála után megszűnt, ezért a nyári hónapokra átköltözött ságvári birtokukra. A király ugyanis, felesége halála után, felismerve Gergely alkalmasságát, elsősorban a hírszerzés irányításának feladataival, valamint több országban való jártassága és nyelvismerete miatt különböző diplomáciai ügyekben való részvétellel bízta meg, ami gyakran hosszú távollétet eredményezett.

A magyar uralkodó szervezkedése meghozta az eredményt: IX. Bonifác pápa a törökök elleni hadjáratot „keresztes háborúnak” nyilvánította, ami csak növelte az egyes európai országoknak a harcban való részvételi kedvét. Rövidesen összeállt a nemzetközi sereg, amely a magyarokon kívül francia, német, olasz, cseh, sőt angol lovagokból állt. Legnagyobb létszámban a franciák voltak, akiket Boucicout marsall és Jean de Vienne admirális vezetett és nem kisebb előkelőség, mint a már neve alapján híres, Félelemnélküli János burgundi trónörökös.

A mintegy húszezer főnyi sereg 1396 július végén elindult és a Duna mentén vonult célja felé. A folyó déli (jobb) partján fekvő Nagy-Nikápoly (Nikopol) közelében csatlakozott hozzájuk a Mircea havasalföldi vajda mintegy ötezres létszámú serege és ostrom alá vették a várost.

A Nikápoly felmentésére indult, mintegy harmincezer főt számláló sereget maga a szultán, Bajazid, vezette. A két sereg szeptember végén vívta a döntő ütközetet. A török sereg felállása nem volt titok a Zsigmond király és az irányítása alatt álló sereg hadvezetése előtt, hála Gergely és emberei felderítő tevékenységének. Bajazid ugyanis, számítva az ellenség heves támadására, védekezésre rendezkedett be. A sereg derékhadát a janicsárok alkották, akik karókkal

megerősített földsánc mögött helyezkedtek el. A janicsárok előtt a könnyű fegyverzettel ellátott lovas szpáhik, a két szárnyon pedig lovas íjászok csapatai voltak.

A támadás előtt összeült a haditanács, hogy eldöntse, milyen taktikát alkalmazzanak a támadás során.

– Mi hozzuk a legnagyobb áldozatot a kereszténységért – kezdte Boucicout marsall. – Mi vagyunk itt legtöbbben és messziről jöttünk ide. Azt hiszem méltányos, hogy a mi páncélos lovagjaink indítsák meg a támadást.

– A nehézfegyverzetű páncélos lovagok nem elég mozgékonyak a könnyűfegyverzetű szpáhi lovassággal szemben – mondta kételkedve Zsigmond király.

– Ez a taktika bevált már az angolok ellen, ugye mylord? – fordult a burgundi trónörökös az angol lovagok vezéréhez, aki mellette ült.

– Hát a száz éve tartó háborúzásunkban mindenesetre bevált – csóválta kétkedően a fejét a lord. – De azért én sem tudok jobbat – bólintott.

– Kegyelmedék nem ismerik a törökök harcmódorát – vetette ellen Ilsvai Leusták, a magyar sereg vezére. – Először a szpáhikat kell szétszórni könnyűfegyverzetű lovassággal, hogy azután a páncélos, nehézfegyverzetű lovagok szétzúzzák a janicsárok csapatát.

– Látom, maguknak akarják a dicsőséget – mondta gúnyosan az egyik lovag. – Nem elég, hogy segítünk maguknak?

Minden ellenkezés dacára a haditanács elfogadta a franciák taktikáját, annak ellenében, amit, ismervén a törökök harcmódorát, Zsigmond és a magyar sereg vezére Ilsvai Leusták, valamint a haditanácsban helyet foglaló többi magyar báró javasolt.

A francia és burgundi páncélos lovagok tehát lovasrohamot intéztek a török sereg derékhada ellen. A könnyen mozgó szpáhik ekkor félrehúzódtak és a manőverezésre képtelen nehézfegyverzetű lovasok a janicsárok csapatával kerültek szembe. Akkor azonban a lovas csapatok nyílzáporral árasztották el a francia lovagokat, amit azok úgy akartak kivédeni, hogy lovaikról leszállva, gyalog folytassák a harcot, ezt azonban a az oldalról rájuk támadó szpáhik megzavarták.

Közben megérkezett a magyarokból és havasalföldiekből álló második hadrend, amelyet zavartak ugyan a gazdátlanul száguldozó francia lovag, de végül sikerült megbontani a török lovasságot. Ekkor azonban a szultán oldalról bevetette mintegy ötezer fős tartalékát. A magyar és havasalföldi lovasság visszavonult, a lovaik nélkül mozgásképtelen páncélos lovagok azonban kénytelenek voltak megadni magukat.

A szétzilált sereg menekülésre fogta a dolgot, de sokan fogságba estek, köztük többen a vezérkar tagjai közül, így a magyar sereg vezére, Ilsvai Leusták nádorispán és maga Félelemnélküli János burgundi trónörökös is.

A király, aki személyesen nem vett részt az ütközetben, már a franciák rohamának első perceiben sejtette, hogy a csata kimenetele eléggé bizonytalan. Mikor látta, hogy a francia és burgundi páncélos lovagok támadása összeomlott, magához intette Gergelyt.

– Ez a csata elveszett – mondta. – Ostoba voltam, hogy nem gondoskodtam előre egy esetleges menekülési útvonal biztosításról. Nem szeretnék fogságba esni! Nehéz lesz visszafelé, a Duna mentén átvágnunk magunkat, de máris intézkedj, hogy az ütközet elvesztése esetén azonnal indulásra készen itt álljanak a felnyergelt lovak.

– Feleslegesen aggódsz, felséges uram – nyugtatta meg mosolyogva a királyt Gergely. – És ne hibáztasd magadat, a visszaút biztosítása nem az uralkodó feladata, hanem az enyém, aki a felderítésért és természetesen a király biztonságáért felelek. Erről időben gondoskodtam, itt állnak a felnyergelt lovak, hogy elvigyék felségedet és kíséretét a közelben horgonyzó, felszerelt gályákhoz. Ezekkel kijuthatunk a tengerre és a vízen Dalmáciába.

Bizonyára maga Zsigmond király és a kíséretében lévő urak, többek között az esztergomi érsek, Kanizsai János, sem tudták volna elkerülni a fogságot, ha Gergely, aki a király mellett volt a csata idején, időben nem hozat oda egy gályát, amivel elmenekülhettek. Kijutván a csata környezetéből, azután tovább menekültek Konstantinápoly felé, ahol megpihenve, a Balkán félsziget megkerülésével indultak haza Dalmácia felé. A király és kísérete csak 1397 januárjában tért haza.

A szultán a foglyokért hatalmas váltságdíjat követelt. Így a burgundi trónörökösért kétszázezer, a magyar nádorispánért, Ilsvai Leustákért hatvanezer aranyforintot. (A trónörökös kiszabadításáért járó összeget az európai uralkodók házak összeadták, de a nádor rokonsága nem tudta összeszedni a szükséges összeget, így Ilsvai rövidesen a fogságban halt meg.)

Gergely, Konstantinápolyt elérve nem maradt tovább a király mellett, hanem rövid úton visszatért Magyarországra, hogy kiderítse, milyen hatást váltott ki odahaza a nikápolyi csata elvesztése.

Nemhiába tette meg az utat, olyan hírek birtokába jutott, hogy jónak látta sürgősen visszautazni a már Dalmáciában partra szállt Zsigmondhoz.

– Mi az, Gergely? – kérdezte tréfásan a király amikor bejelentkezett nála.
– Ennyire megkedvelted az utazást? Vagy talán otthon nem érezted jól magadat?
– Nem bizony, felséges uram, árulók között nem érzem otthon magamat,
– felelte Gergely és elmondta Zsigmondnak, amit otthon megtudott.

Harcba indulás előtt ugyanis a király kormányzótanácsot nevezett ki, amely Lackfi István erdélyi vajdából, Kanizsai Miklós tárnokmesterből, Pásztói János országbíróból, Szécsényi Frankból és Kaplai Jánosból állt.

Amikor a vereségnek híre érkezett, Lackfi István, aki már régebben is Zsigmond királyságának ellenzője lett, újra kapcsolatot teremtett a meggyilkolt II. Károly fiával, László nápolyi uralkodóval, ismét felajánlva neki, hogy Zsigmond királyt eltávolítják és őt emelik Magyarország trónjára. Lackfi bujtogatása

a szerencsétlen végű Nagy-Nikápolyi vereség után termékeny talajra talált a kismanesség körében és a főurak között is.

László habozott, mivel az előző összeesküvések sikertelenek voltak és emellett sok áldozatot kellett értük hozni. Halogatta a határozott lépések megtételét, ami, hogy a nápolyi királyt meggyőzzék, arra készítette Lackfi Istvánt és összeesküvő társait, hogy írásos kötelezettséget is vállaljanak. Ugyanakkor László királytól is írásbelei nyilatkozatot csikartak ki. Ezt persze titokban tartották, de az összeesküvés híre Gergely ébersége révén mégis eljutott a királyhoz, aki elhatározta, hogy szigorúan megtorolja az árulást.

Még Magyarországra való visszatérése előtt, 1397 februárjában országgyűlést hívott össze a szlavóniai Kőrév-udvarhely városba, ahová az összeesküvők jó része is elment, közöttük Lackfi István vajda is. Zsigmond nem mutatta, hogy tud az összeesküvésről, így az összeesküvők gyanútlanul részt vettek a tanácskozáson. A megbeszélések közben egyszerre behatoltak a terembe a király katonái, elhurcolták Lackfi Istvánt, lefejezték, testét pedig kidobták az udvarra. Lackfi hívei és cinkosai ennek láttán, anélkül, hogy ellenállást kíséreltek volna meg, elmenekültek. Zsigmond király a kisebb vétkeseken nem torolta meg az árulást, legfeljebb néhány birtokot kobzott el. Miután a nápolyi király mindaddig semmilyen lépést nem tett, Lackfi vajda és társai újabb árulásának nem volt további következménye.

22. A nikápolyi csata után

A Lackfiak árulásának megtorlásakor Gergely nem volt jelen, mert miután tájékoztatta a hazatérni szándékozó királyt az ország belső helyzetéről, engedélyt kért, hogy egy időre visszatérhessen birtokára, Ságvárra. A szerencsétlen vereség után, megelőzve az uralkodó és a kíséretében lévő főurak hazatérését, járt ugyan Magyarországon és szakított is rá időt, hogy hazalátogasson, de a kapott hírek sürgős továbbítása miatt alig egy hetet időzött otthon.

Zsuzsanna, aki Mária királynő halála óta idejének nagy részét a ságvári kastélyban töltötte, nagyon megörült ugyan több hónapos távollét utáni hazatérésnek, de amikor megtudta, hogy egy hét múlva visszautazik Zsigmondhoz Dalmáciába, nagyon elkeseredett.

– Nem értem, miért kell állandóan távol lenned az otthonodtól? – kérdezte könnyes szemmel. – Kérd meg a királyt, ne csak téged küldözgessen ide-oda.

– Értsd meg, drágám, – próbálta megvigasztalni feleségét Gergely – Zsigmond király azt a feladatot adta nekem, vizsgáljam meg, milyen az ország nemességének hangulata a nikápolyi vereség után és biztonságos-e most hazatérnie.

– Magam fogom kérni őfelségét, ha te meg nem teszed, – mondta elkeseredetten Zsuzsanna – adjon neked más feladatot, vagy ha nem tud, inkább bocsásson el a szolgálatából, mint hogy örökké távol legyél tőlem. Inkább vegye vissza tőlünk ezt a várat és a birtokot. Elgazdálkodunk mi egy kis nemesi telken is, de akkor legalább mindig együtt leszünk.

Gergely látta, hogy Zsuzsanna komolyan gondolta, amit mondott. Visszatérve a királyhoz Dalmáciába, beszámolt tapasztalatairól. Amikor befejezte beszámolóját az ország nemességének hangulatáról, a jelenlévők is elmondták véleményüket, majd a bárók, Kanizsai János érsek úr (és kancellár) kivételével eltávoztak, Zsigmond király mosolyogva magához intette.

– Nagyon meg vagyok elégedve az alapos munkáddal. Emellett még azért sem dicsértelek meg, hogy időben gondoskodtál a menekülési út és eszközök biztosításáról. Mivel jutalmazalak meg?

– Azt kellene mondanom, nem kérek jutalmat, ez volt a kötelességem, – kezdte Gergely kissé zavartan – de mégis volna egy nagy kérésem, felséges uram.

– Mi volna az a nagy kérés? – kérdezte Zsigmond, kissé összeráncolva homlokát. – Csak várakat ne kérj tőlem, mert már csaknem mindet elajándékoztam, most szándékozom őket visszaszerezni.

– Nem akarok én több várat, birtokot – tiltakozott Gergely. – De, ha megkérhetlek, adj egy kis szabadidőt Felség, mert a feleségem azt mondta, inkább mondjak le a kapott birtokaimról és lépjek ki a szolgálatodból, csak maradjak vele többet.

A nem várt kérésre az uralkodó akkorát nevetett, hogy csak úgy remegtek tőle a gyertyákat tartó kandeláberek. Kanizsai János vele nevetett.

– Na, Gergely – mondta könnyeit törölgetve, amikor végre kikacagta magát, – te mindig meg tudsz lepni valamivel. Már egyszer mondtam ennek az embernek, érsek uram, hogy nem lehet igazi magyar nemes, mert nem érdekli, kap-e tőlem újabb várat, birtokot. Most láthatja, igazam van. Micsoda magyar nemes az ilyen?

Ismét jót nevetett saját tréfáján. Kanizsai János esztergomi érsek is vele nevetett újra, de a nevetése valahogyan kissé erőltetetten hangzott.

– Nem, Gergely fiam, semmiképpen sem engednék el a szolgálatomból – fordította komolyra a szót a király. – De, hogy a feleségednek is eleget tegyünk, egész tavaszra és nyárra elengedlek. Úgysem lesz rád szükségem, az árulók megbüntetését nem bízom rád, túl becsületes vagy hozzá. De az októberi országgyűlésen már itt legyél! Szükségem lesz rád!

*

Zsuzsanna, aki éppen a konyhában tüsténkedett, mert maga szerette ellenőrizni a főzést, nem akart hinni a fülének, amikor néhány héttel férje elutazása után a szolgáló lélekszakadva berontott:

– Itt van, – kiabálta kifulladásra – megérkezett!

– Ki van itt? – kérdezte asszonya gyanakodva, hogy a lány megbolondult.

– Az úr van itt! Hazajött! – lihegte az.

Na erre már Zsuzsanna is kirohant az udvarra, éppen jókor, hogy összehatalálkozzék férjével, aki akkor akart lekászálódni lováról, de feleségét megpillantva elébe lovagolt és lehajolva felkapta és maga mellé emelte a nyeregbe.

– Van ám egy meglepetésem – súgta a fülébe, miközben átölelte. – Egészen őszig itthon maradok!

– Nekem is van egy meglepetésem – súgta vissza Zsuzsanna. – Végre gyerekünk lesz.

Az idő azonban gyorsan repült és Gergely, bármennyire szeretett volna felesége mellett lenni, amikor a gyerek megszületik, októberben már ott állt a király mellett, amikor az köszöntötte a temesvári országgyűlésre érkezetteket.

*

A Temesváron tartott országgyűlés egy sor olyan intézkedést hozott, amelyek hosszú időre kihatottak az ország sorsára. A vereségből ugyanis Zsigmond király levonta a megfelelő tanulságot és uralkodásának következő negyven éve alatt nem igyekezett a törökök által megszállt területek ellen támadást vezetni, hanem az ország déli határainak védelmére rendezkedett be.

A védelemre való berendezkedésnek a külpolitikainál nagyobb volt a belpolitikai hatása. A nikápolyi vereség hatására a király további intézkedéseket tett az ország katonai ütőképessége érdekében, amivel a török terjeszkedést kívánta kivédeni. A Temesváron tartott országgyűlésen elrendelték, hogy a birtokosok minden húsz jobbágypénz után egy íjaszt kötelesek felszerelni. Ezért

minden megyében összeírták a jobbágyság számát. Ezt a katonai létszámot telekkatonaságnak nevezték.

Ugyanakkor engedményeket is tettek a nemességnek. Elismerték a nemesek azon kiváltságát, hogy a határon túli támadó hadjáratokban nem kötelesek részt venni. Ezt a jogot azonban azonnal időlegesen fel is függesztették. További kedvezmény volt a fiúsítás kiterjesztése, amivel a leányági öröklést segítették elő.

Zsigmond fontos további rendelkezése volt, hogy a törökök elleni háború idejére lefoglalta minden egyházi jövedelemnek (például a tizednek) a felét. (Ez a rendelkezése uralkodása egész ideje alatt érvényben maradt.)

A király emellett ígéretet tett az idegen származású tisztségviselők leváltására, de persze ez alól egyes esetekben kivételeket tett, így Stibor is megtartotta előbbi pozícióját.

Mire Gergely az országgyűlés után hazatérhetett Zsuzsannához, a ságvári vár új jövevénnyel népesedett be: egy fiúval, aki a keresztségben a Ferenc nevet kapta. Anyja jobbnak látta a csecsemővel a várban maradni, így Gergely ismét ritkábban találkozott családjával, de attól kezdve, ahogy tehetette, minden idejét a birtokán töltötte.

Zsuzsanna elhatározása helyesnek bizonyult, mert az elkövetkező három évben Budán megváltozott az élet.

Ebben az időben a Zsigmond királyságát támogató főurak, a „liga” tagjai közül már alig volt valaki a hatalom közelében, csupán a Kanizsai és a Bebek család tagjai, Szécsényi Frank és természetesen a király régi, hűséges hívei a Garaiak. Zsigmond király nagy gondot fordított arra, hogy a hatalom birtokába a hozzá hű nemesek kerüljenek.

Az országgyűlésen hozott határozatok egy időre feledtették a nemességgel a szerencsétlen vereség okozta felháborodást és megnyugtatták a kedélyeket. A bárókat, de a nemesség nagy részét is főleg az nyugtatta meg, hogy a király ígéretet tett az idegen tisztségviselők leváltására. Ígéretét be is tartotta, Stibor erdélyi vajdán és két német származású (erdélyi és zágrábi) püspökön kívül. A többi pozíciót magyarokkal töltötte be.

Rövidesen azonban ismét egyre több idegen tűnt fel Zsigmond király környezetében, így például Stibor rokonsága és új főnemesek kaptak különféle pozíciókat. Többek között a király környezetében jelentősen megnövekedett a Cilleiek befolyása.

Zsigmond eközben újabb házasság gondolatával foglalkozott: Eljegyezte a sziléziai Margit, Briegi hercegnőt. Az eljegyzés sem növelte népszerűségét, sokan attól féltek, hogy házassága után a hercegnő révén újabb idegenek kerülnek közel a hatalomhoz.

A nemesség elégedetlensége évről évre nőtt. A legnagyobb felháborodást az váltotta ki, hogy a királyi birtokok adományozása csaknem megszűnt, de azon kevesek, akik mégis részesültek benne, főként idegenek voltak. Egyes körökben újra felvetődött László nápolyi király neve. A király népszerűsége egyre csökkent és országszerte megindult a szervezkedés ellene.

23. A király fogságban

Kellemes tavaszi nap volt 1401 április 28-án, amikorra Zsigmond király összehívta Budán a királyi tanácsot. Néhányan a főnemesek és tisztségviselők közül már ott voltak a trónteremben, köztük Bálvándi Gergely is, akinek a király éppen újabb utasítást készült adni. Ekkor odakint, az ajtó előtt hirtelen szokatlan zaj támadt, majd a nehéz tölgyfa ajtó felcsapódott és felfegyverkezett nemes urak rontottak be, élükön a kivont kardjával hadonászó Szécsényi Simonnal. A teremben levők a meglepetéstől megbénítva szótlanul meredtek a zajongó csapatra. Végül a királynak jött meg először a hangja:

– Mi van itt, uraim?! – kiáltotta felháborodottan. – Ez itt nem csatatér, hanem Magyarország királyának trónterme!

– Igen, ez Magyarország királyának trónterme, de nem a magyarok királyáé – ordított Szécsényi magából kikelve. – Felséged nem a magyarok királya, hanem a mindenféle külföldieké.

– Mégis, mit akarnak az urak? – kérdezte Zsigmond, aki azonnal átlátta, hogy ebben a helyzetben legjobb, ha hagyja inkább beszélni a támadókat, akik merész fellépésük előtt nyilván nem kevés borból merítettek bátorságot.

– Azt akarjuk – folytatta még hangosabban kiabálva Szécsényi Simon, akinek beszédét társainak helyeslő közbeszólásai kísérték, – hogy azonnal küldje el felséged környezetéből az idegeneket, a cseheket, a lengyeleket, a németeket és helyükbe becsületes magyar főnemeseket emeljen a magas posztokra.

Nyomatéku közlebb lépett a királyhoz és még hevesebben kezdett kardjával hadonászni. Gergely, félve, hogy az örült hadonászás közben megsebesíti az uralkodót, Zsigmond elé ugrott, noha fegyvertelen volt.

– És távolítsa el a környezetéből az alulról jött köznemeseket, mint ez is – mutatott kardjával az eléje ugró Gergely felé Szécsényi.

A mutogatás azonban szerencsétlenül sikerült, a hadonászó éles kard véletlenül felhasította Gergely ruháját a mellén és bal karján úgy, hogy azonnal előntötte a vér. Ez egy pillanat alatt lecsillapította az őrjöngőt.

– Nem akartam vért ontani – morogta hátralépve.

Ugyanakkor a király mellett álló Tari Lőrinc lépett Zsigmond király elé és kardját kivonva farkasszemet nézett a behatolókkal.

A jelenet azonban felbőszítette a királyt, aki felugrott ültéből és ugyan-csak fennhangon rendreutasította a lázongókat.

– Már ott tartunk, hogy a nemes urak a királyi tanácsban karddal támadnak az uralkodóra és lekasabolják a király hűséges alattvalóit? Ezt nem tűrhetem, mint ahogy azt sem, hogy követelőzzenek, kinek adjak magas pozíciókat. Vegyék tudomásul az urak, kérésüket nem teljesítem.

A király határozott elutasítása zavarba hozta az elégedetlenkedőket. Összedugták a fejüket és zavartan pusmogtak egymás között, mialatt Garai

Miklós és még ketten a király környezetéből kezelésbe vették a megsebesült Gergelyt, aki közben elájult a vérvesztéstől. Az időközben odaérkezett felcser azután ellátta a sebet és a sérültet elszállították saját budai házába.

Sokan a teremben lévő többi nemes közül csatlakoztak a lázadókhoz és beszédbe elegyedtek velük. A többiek szótlanul figyelték az elégedetlenek csoportját, amely egyre jobban nőtt.

Végül ismét Szécsényi Simon lépett elő:

– Ha felséged nem hajlandó követeléseinket (és nem kérésünket) teljesíteni, – mondta most már teljesen lehiggadva – kénytelenek leszünk felségedet, addig, amíg meg nem gondolja magát, Visegrád várában tisztes fogságban tartani. Nem akarunk vérontást, de a végsőig elszántak vagyunk. Reméljük a jelenlevő többi urak is belátják, hogy csak ez a békés megoldás létezik.

A király környezetében levők előbb egymásra néztek, azután a királyra. Az egy percig hallgatott, majd bólintott. A teremben lévők láthatólag fellelegzetek, Tari is visszadugta kardját a hüvelyébe, majd a lázadók csoportja körülvette Zsigmondot és elindultak kifelé a palotából.

*

Noha Gergely sebe nem volt súlyos, Garai Miklós azonnal lovas futárt küldött Ságvárra. Zsuzsanna rögvest elindult lóháton, nem várva meg, amíg a szükséges holmikat összeszedik és kocsira rakják. Bogárdi János maga is szívesen ment volna gazdájának és barátjának sebesülése hírére, de a tavaszi munkák nem engedték, hogy a birtok gazdátlanul maradjon. Persze Zsuzsanna sem egyedül ment, Bogárdi két szolgát adott melléje és velük ment egyik fiatal szolgáló, aki jól tudott lovagolni.

A kis Ferencnek is kedve szottyant a lovaglásra, mert mint mondta, ő már nagy fiú, elmúlt három éves és különben is már ült lovon (persze olyanon, amelyet kantáron vezettek). El is volt keseredve, amikor anyja nem engedte és csak az vigasztalta meg, hogy a lovas csapatot kísérő kocsin ő is helyet kap dajkájával, Juliska néniel együtt és végre találkozhat rég nem látott apjával.

– Mostantól én vigyázok rád – mondta Zsuzsanna a férjének. – A királynak most nincs rád szüksége, nekem pedig mindig van.

– Sajnos, drágám, azt hiszem tévedsz, a királynak van nagyobb szüksége rám – mondta mosolyogva a férje, akinek persze azért jól esett Zsuzsanna kedveskedése. – Ha holnap jöttök, már nem találtok itt. Elindultam volna, hogy megkeressem Garai Miklóst, megköszönjem neki, hogy gondoskodott rólam és megkérdezzem, mit tehetek ebben a helyzetben Zsigmond királyért, akinek annyit köszönhetek.

– Akkor szerencséd van, hogy itt értünk – mondta diadalmasan a felesége. – Ugyanis, ahogy bejöttünk a város fehérvári kapuján, összetalálkoztunk Miklós úrral. Azt mondta, éppen Visegrádra készül őfelségéhez, mert tervei vannak ki szabadítására, amihez valószínűleg rád is szüksége van. Pár nap múlva visszajön

és meglátogat téged, de addig is jobbulást kíván. Úgyhogy te csak lábadozz szépen és örülj, hogy végre kicsit pihenhetsz és főleg örülj nekem.

Így is történt. Gergely végre, legalábbis rövid időre pihenhetett és gondtalanul örülhetett nemcsak Zsuzsannának, hanem a közben megérkezett Ferencnek is, aki azután minden félórában újra és újra elmeséltette apjával, hogyan is sebesült meg.

De a napok gyorsan teltek és alig egy hét múlva látogatójuk érkezett, Garai Miklós, horvát bán személyében. Gergely már alig várta, hogy meghallgathassa a legújabb híreket. Erre nem kellett sokáig várnia, mert a kölcsönös üdvözlések és Zsuzsanna hálálkodása után Garai Miklós azonnal a tárgyra tért.

– Meglátogattam a király őfelségét – kezdte beszámolóját – és örömmel állapítottam meg, hogy nincs elkeseredve. Bizakodó volt, arra számít, sokáig nem tarthatják fogva, mert az intézmények napi működéséhez szükség van a király személyére.

– Igaza van Zsigmond királynak, – jutott eszébe Gergelynek is – nélküle hogyan vezetik most az országot?

– Na, azért ez nem olyan nagyon nehéz dolog – mondta Garai – olyan okos és ravasz embernek, mint Kanizsai János érsek és kancellár, aki gyorsan felmérve a helyzetet, azonnal csatlakozott az elégedetlenkedőkhöz. Bár nem ő vezette a lázongókat, jelenleg már ő áll az élükön. A napi teendők megoldásához pedig a királyi tanácsnak külön pecsétet készíttetett. A körpecsét felirata: „A Magyar Királyság Szentkoronájának Pecsétje”, ezt használják a királyi pecsét helyett.

– Akkor lehet, hogy Zsigmond királyt még sokáig fogságban tartják? – kérdezte elszomorodva Gergely.

– Hát egy darabig még biztosan, – bólintott Garai – de éppen azon munkálkodom, hogy Visegrádról kikerüljön. Át akarom vitetni hozzám, saját őrizetembe, a siklósi várba. Ott nagyobb biztonságban van és ha már ott van, könnyebben kitalálhatunk valamit. Te pedig gyorsan gyógyulj meg, mert ehhez rád is szükségem van.

24. Szabadulás

– Minek köszönhetem a látogatást, Garai uram? – üdvözölte a belépőket Zsigmond. – Csak nincs valami jó híred számomra? Lehet, hogy Szécsényi Simon meggondolta magát és mindjárt itt lesz, hogy bocsánatomért esedezzen? – folytatta a tréfálkozást. – Nem fogok neki megbocsátani!

– Annyira azért még nem állunk jól – nevetett Garai is. – De azért jó híreim mégis vannak.

– Hadd halljam! – mondta érdeklődve a király. – Rám férnek a jó hírek.

– Az elsőt mindjárt bemutatom – mutatott az ajtóra Garai Miklós, ahol megjelent a felkötött karú Gergely.

– Hát ez valóban jó hír – mondta őszinte örömmel Zsigmond király. – Hálás is vagyok neked, mert miattam sebesültél meg, illetve pontosabban értem. Bár nem hiszem, hogy az az örült Szécsényi valóban megsebesített volna. Most meg kellene jutalmaznom téged, de már nem tudlak, lehet, hogy soha többé. Rosszkor akartál megvédeni.

– Lesz az még másképp is – vigasztalta a közben kissé elkámpicsorodott királyt Garai. – Különben a másik jó hírt nem is mondtam még el. Felségedet a királyi tanács, élén Kanizsai Jánossal az őrizetemre bízta. Úgyhogy máris költözünk Siklós várába. Persze ehhez tűszul kellett adnom a fiamat és az öcsémet.

– Akkor máris szabadnak érzem magam – örvendezett Zsigmond.

– Siklóson szabad is felséged, de itt Visegrádon még nem – szólt közbe kéretlenül Gergely. – Ezért javaslom, minél előbb hagyjuk el a várat.

*

Zsigmond király tehát átköltözött Siklóstra. Tulajdonképpen itt is fogságban volt, mert nem hagyhatta el a várat, de legalábbis a vár környékét, viszont ott azt csinálhatott, amit akart és azt fogadhatta, akit akart. Igaz, hogy eleinte nem sok úgynevezett híve látogatta meg, de ezek száma idővel egyre inkább növekedett, miután látszott, hogy a király ellenzéke maga sem tudja, hogyan oldja meg a helyzetet.

Eltelt egy-két hónap, azalatt Garai Miklós sem tétlenkedett. Felmérte a helyzetet és látta, az elégedetlenkedők nagy része csak azt kifogásolta, hogy Zsigmond az idegeneket előnyben részesíti, de egyáltalán nem akartak más királyt.

A lázongók kisebb része más uralkodót szeretett volna a trónra juttatni, de annak személyében nem volt egységes a véleményük. Egy részük, mint már annyiszor, László nápolyi királyt támogatta, többen II. Ulászló lengyel királyt és voltak, akik Vilmos osztrák herceget.

Miután az elégedetlenek nem tudtak közös elhatározásra jutni, Garai Miklós javaslatára augusztusban Patán, Somogy megyében megegyezés jött létre:

Eszerint, ha új királyt választanak, akinek személyében is megegyeznek, Zsigmond két héten belül szabad lesz, ha viszont ez nem sikerül, a király marad, de karácsonyig köteles az idegenektől visszavenni a várakat.

Azok, akik azt akarták, hogy Zsigmond lemondjon a trónról, mindent megpróbáltak, hogy megegyezés szülessen egy új király személyében, de nem sikerült nekik. Végül október végén Pápán tanácskozást tartottak, ahol megegyeztek Zsigmond királlyal. Az közkegyelemben részesítette a pártütőket és miután a király még Siklóson megegyezett híveivel, megígérte, hogy az idegenből jöttek ideiglenesen lemondanak váraikról és tisztségeikről. Stibort is leváltotta Zsigmond, helyette Szécsényi Simon lett az erdélyi vajda.

Közben Siklóson újabb megegyezés jött létre: Zsigmond király felbontotta a Briegi hercegnővel, Margittal történt eljegyzését és eljegyezte Cillei Herman nagyobbik lányát, az akkor kilenc éves Borbálát. Ugyanakkor Garai Miklós Cillei kisebbik lányát, a hatéves Annát jegyezte el. Ez még szorosabbá tette Garai és az uralkodó kapcsolatát.

Gergely mindvégig részt vett a király és a főnemesek közötti tárgyalásokon és alkukban. A pápai tanácskozás után nyilvánvaló lett előtte, hogy Zsigmond nem akarja ígéreteit megtartani. A király helyzete megerősödött és az egymással megegyezni nem tudó főurak már nem voltak képesek újra egységesen fellépni követeléseikkel.

Zsigmond király az idegenből hozott híveit maga mellett tartotta és a különböző tisztségekre új embereket nevezett ki, köztük több idegent, morvákat, dalmátokat, németeket. Több királyi vár élére is idegeneket nevezett ki, emellett további jogokkal ruházta fel a fontosabb városokat.

Miután Pápán 1401 októberében megegyezésre jutottak, első dolga volt, hogy az ország északi részébe utazzék, hogy lépéseket tegyen a cseh királyi trón megszerzésére. Bátyját, Vencelt, aki őt csehországi helytartónak nevezte ki, egy időre börtönbe is vetette. Megsemmisítette az unokatestvéreivel, Jodokkal és Prokoppal kötött szerződést, ehelyett kölcsönös támogatásról kötött szerződést az osztrák hercegekkel, sőt Albert osztrák herceget utódjának jelölte, amennyiben fiú örököse nem születik. Erről megállapodott a legmagasabb tisztségek viselőivel és az egyházak képviselőivel is,

Az októberi megállapodás után, már 1402 januárjában leváltotta az októberben erdélyi vajdává kinevezett Szécsényi Simont. Jelentős tisztségviselő cseréket hajtott végre az egész országban. A legfontosabb csere volt Garai Miklós kinevezése nádorrá Bebek Detre helyett.

Gergely, aki mind fogságában, mind szabadulása és hatalmának megnövekedése során a király mellett volt, nem értett egyet azzal, hogy a király csaknem minden ígéretét megszegte. Egy alkalommal, amikor egyedül voltak, szóvá is tette ezt.

– Bocsássa meg felséged, de úgy érzem, nem lesz jó vége annak, hogy miután végre sikerült megszereznie a hatalmat, semmisnek tekint majdnem minden megállapodást, amit az ország vezető főembereivel kötött.

– Szóval te is beálltál a bírálóim sorába – ráncolta össze homlokát Zsigmond. – Eddig azt hittem, te vagy a leghűségesebb emberem!

– Felséged tudja, hogy őszinte híve vagyok és voltam is jóban, rosszban – válaszolt Gergely egyenesen Zsigmond szemébe nézve. – És biztos lehet benne, felséges uram, ha szükséges lenne, életemet is feláldoznám felségedért. De ezt meg kellett mondanom, nemcsak azért, mert egy király szava mindig szent, azt sohasem szegheti meg, hanem azért is, mert tudom, hogy ezek az urak, akiknek ígéreteket tett, egyszer majd számon fogják kérni.

Zsigmond haragos tekintetet vetett a beszélőre, dühösen, indulatosan elfordult tőle és elkezdett fel és alá járkálni a teremben. De ahogy fel-alá járt, tekintete egyre inkább megenyhült. Végül elnevette magát. Egyre hangosabban nevetett, még a könnyei is kicsordultak.

– Hát, Gergely, – mondta végre, könnyeit törülgetve – már mondtam nem egyszer, hogy te mindig meg tudsz lepni valamivel. Ez most is sikerült. Nem sokan vannak, akik ezt így a szemembe mernék mondani.

– Lehet, felséges uram, – védekezett Gergely – pedig kötelességük volna figyelmeztetni felségedet a veszélyre. Higgye el, csakis felséged érdekében mondtam, amit mondtam. Ha most meg is erősödött a királyi hatalom, az újabb zendülés már előre veti az árnyékát.

– Bálvándi Gergely, – nézett rá elkomolyodva a király – te már egyszer bírálni merted a cselekedeteimet. Most másodszor teszed meg. Tudom, hogy te vagy a leghűségesebb szolgám és bármikor számíthatok rád, de nem igazán szeretem, ha bírálgatnak. Azt mondod, egy király sohasem szegheti meg a szavát. Én pedig azt mondom, attól függ, kik azok, akiknek a szavát adta. És jegyezd meg, egy király sok mindent megtehet, amit más nem, mert meg kell tennie az ország érdekében.

Ismét, ahogy ilyenkor szokta, elkezdett fel-alá járkálni.

– Tudom, te elém ugrottál és a saját testeddel akartál megvédeni – folytatta azután Zsigmond. – Hűséges vagy, de nem tetszik neked, ahogy a királyságot vezetem. Tudom, ez is a hűséged jele. De jelenleg nincs szükségem a hűségedre. A múltkor azt kérted, engedjelek el egy időre, hogy a családdal lehess. Akkor a te kérésedre elengedtelek. Most ismét megteszem. Egy időre felmentlek a személyem körüli szolgálat alól. Menj vissza a várdba, a családdhoz, neveld a fiadat. Majd ha újra a hűségedre lesz szükségem, hívatni foglak. Az újabb zendüléstől pedig ne tarts.

Így Gergely hazamehetett a családjához, Zsuzsanna nagy örömére. (Távolléte az udvartól azonban nem sokáig tartott, a királynak nemsokára újra szüksége lett rá.)

Zsigmond király elhagyta az országot, hogy cseh királyságát egyengesse. Ugyanakkor megindult a harc Jodok csapatai ellen. A zendülés veszélyével nem törődött, pedig ezalatt László, nápolyi király már csaknem egész Dalmáciát behódoltatta és csapatai elfoglalták Vránát és Spalatót.

László ismételt fellépése, valamint Zsigmond távozása az országból, szinte jelt adott a lázongóknak, akik most eddig soha nem látott lendülettel elkezdtek szervezkedni ellene.

25. Belháború

Gergely az udvar mindennapos nyüzsgése után nehezen szokta meg egy vidéki várúr életét. Noha maga is örült annak, hogy végre otthon lehet szereteteivel, bántotta az a tudat, hogy a király őszintesége miatt mintegy elkergette maga mellől. Kárpótolta azonban családjának szeretete. Jelenlétének igazában felesége, Zsuzsanna örült legjobban, meg persze a kis Ferenc, aki ettől kezdve szinte el sem akart válni az apjától.

Gergely nap mint nap végiglovagolta a birtokot Bogárdi János kíséretében. Ezeken a lovaglásokon egyre többször vett részt a kisfiú is, előbb apja előtt a nyeregben, de később, rövid utakon egy kistermetű csikón. A lovaglás mellett apja rendszeresen taníttatta kisfiát a fegyverforgatásra, persze fakarddal. Ahogy idősödött, a gyerek magában is játszott hadi játékokat, majd a birtokon levő hasonló gyerekekből csapatot szervezve, szabályos háborút játszottak, hasonlót, mint amilyen akkor már az országban is folyt.

Mialatt ugyanis Zsigmond király a Cseh királyság megszerzésével foglalkozott és hadseregének vezérei, Garai Miklós és Perényi Péter Morvaországban, illetve Csehországban hadakoztak, az elégedetlen főurak és főpapok, megelégtvén, hogy a király, ígéreteit megszegve, a különböző tisztségek jelentős részét idegeneknek adta, elkezdtek egy Zsigmond ellenes összeesküvés megszervezését.

A szervezkedés élére, amely az egész országra kiterjedt, ismét Kanizsai János esztergomi érsek állt. Az összeesküvésben csaknem valamennyi báró, főnemes és gyakorlatilag az egész főpapság részt vett, sokan azok közül is, akiket a király a közelmúltban nevezett ki. Kivételt talán csak a Garai család képezett, a Perényiek, meg persze az idegenből hozott tisztségviselők, mint Stibor.

Az összeesküvők 1402 végén Váradon gyűltek össze, ahol felesküdték László nápolyi királyra, a meggyilkolt II. Károly magyar király fiára. A felkelés vezetője Kanizsai János, az egyházfők: a kalocsai érsek, az egri, a váradi, az erdélyi püspök, valamint a bárók egy része, köztük Bebek Detre (immár újra, mint az ország nádora) részvételével februárban szövetséget kötöttek Jodok örgróffal Esztergomban.

Ugyanakkor Hervoja bosnyák vajda és Bebek Imre serege legyőzte a Zsigmond király szlavóniai bán vezette magyar seregét Horvátországban, Bihácnál. Ezek támogatására Kanizsai és a régi-új nádor, Bebek Detre csapataikkal délre indultak. A felkelők ezután Pozsega várában gyűltek össze, hogy megállapodjanak László király fogadásáról.

Az összeesküvés hírére Zsigmond egyik híve májusban megvitte a királynak, aki Csehországban tartózkodott. A király azonnal visszaküldte Garai Miklóst és Garai Jánost, annak öccsét, valamint Stibort. Ezek gyors ütemben visszafoglalták a felkelőktől váraik nagy részét, így a győri püspöktől Győrt,

szabaddá tették az utat Székesfehérvár felé és júniusban már Budán voltak. Alig egy hónap alatt sikerült az ország szívét megtisztítaniuk a felkelőktől.

Az északi részek eddig is a király kezében voltak. Az ország egyes részein, délen és Erdélyben, azonban közben helyi felkelések törtek ki.

Július közepén László nápolyi király partra szállt Zárában, ahol az esztergomi érsekk, Kanizsai János meg is koronázta, persze nem a szentkoronával. Azt ugyanis Visegrádon őrizték és amikor Zsigmond király augusztusban Budára érkezett, elment a koronáért és azt felmutatva fejére tette, jelezve, hogy ő az ország törvényes királya.

Szeptemberben úgy az erdélyi, mint a déli lázadók összegyűltek, de ütőképes sereggel csak délen rendelkeztek. Mire a délen összegyűlt sereg elindult volna a törvényes király csapatai, szilárd hátországgal a hátuk mögött, útjukat állták.

Gergely, akit a birtok körüli munkák és fiának nevelése teljesen lefoglalt, nyár elején szerzett csak tudomást az országos felkelésről. Azonnal mozgósította telekkatonaságát, sőt a lehetőségekhez képest kissé meg is toldotta azt és elindult velük, hogy csatlakozzék az akkor Győrt ostromló Garai János seregéhez. A koronázó város, Székesfehérvár elfoglalása után Budára indultak, ahol találkozott Garai Miklóssal is.

Budára érkezvén Zsigmond király magához rendelte az addigra odagyűlt híveit és egyenként köszönetet mondott nekik hűségükért és kitartásukért. Amikor az urak távoztak, a király intett Gergelynek, hogy maradjon.

– Látom, megint megjelentél, pedig nem is hívtalak – mondta Zsigmond, megveregetve lovagja vállát.

– Felsőged azt mondta, majd hívat, ha szüksége lesz a hűségemre – válaszolt Gergely. – Nem hívatott ugyan (nyilván nem is tudta valamennyiünket külön-külön hívatni), de én tudtam, hogy most szüksége van rám és jöttem.

– Hát bizony szükségem volt rád, mint minden hívemre, de hirtelenében valóban nem volt módom hívatni mindenkit, akire számíthattam. Egyébként igazad volt, amikor felhívtad a figyelmemet a felkelés veszélyére. Én nem hittem benne. Tudtam, hogy sokan lázonganak és még többen elégedetlenek, de nem gondoltam, hogy ez a sok, csak saját jólétével törődő nagyúr ilyen egységesen fog rám támadni. Könnyelmű voltam.

– Mégis győztünk, illetve biztosan győzni fogunk és ez felsőged érdeme – mondta Gergely elismerőleg.

– Igen, most már biztos, hogy rövidesen leverjük a lázadókat – bólintott a király. – Sokba került, el kellett adnom a brandenburgi birtokaimat, hogy pénzt szerezzek, azon pedig zsoldosokat fogadjak. De most már el merem mondani, én már a háború kitörésekor biztos voltam benne, hogy győzünk.

– Persze azt sem szabad elfelejteni, hogy milyen kiváló hadvezérek vezették ezeket a zsoldosokat, mint például Garai Miklós – szólt közbe Gergely, aki nagyon szerette volna hangsúlyozni barátjának érdemeit.

– Úgy van – helyeselt Zsigmond. – A Garaiak, Perényi, Maróti János és a többiek valóban nagyszerűen taktikáztak. Pedig az ellenség létszáma nagyobb volt, mégis győzni tudtak. És tudod miért? Mert sokkal gyorsabbak voltak, nem húzták-halogatták a cselekvést. De a belháború kirobbanásának okát mégiscsak én szolgáltattam, mert könnyelmű voltam.

– Nem volt könnyelmű felséged, – védte meg Gergely a királyt saját magától – csak nem ismerte a nemesek, elsősorban a főnemesek igazi hangulatát. Én ismertem, velem őszinték voltak. Engem a bárók lenéztek, nem tartottak tőlem, a nemesek pedig maguk közül valónak tekintettek.

– Azt azonban el kell ismerned, hogy a polgárság, a városok minket támogattak – vetette ellen Zsigmond király. – De sajnos nem vettem figyelembe, amit mondtál, pedig én adtam neked egyik feladatul, hogy ismerd meg és jelentsd nekem, milyen a nemesség hangulata.

– Azért figyelmeztettem felségedet, mert ismertem az ország nemeseinek hangulatát – bólintott Gergely.

– Meg persze azért, mert nem tartottam be az ígéreteimet, – mondta gúnyosan a király. – Pedig most is fogok olyanokat ígérni és mondani, amit eszemben sincs betartani.

– Ugye, nem várja felséged, hogy helyeslem? – kérdezte Gergely, merészen az uralkodó szemébe nézve.

– Nem várom, – nevetett Zsigmond – elég, ha végrehajtod, amit parancsolok. Most itt van rád szükségem. Közkegyelmet hirdetek, de azután meg kell büntetnem a lázadókat. Ehhez szükséges valaki, aki ellenőrzi, hogy a büntetés méltányos legyen, de ne túl szigorú. Olyan ember, aki megbízható, emberséges, hűséges és nem megvesztegethető. Ez az ember te leszel. Előbb azonban be kell még fejezni ezt a háborút.

Az országot kettészakító háború tényleg hamar véget ért. Mivel László és a délvidéki lázadók nem tudtak behatolni az ország szívébe, októberben a keleti lázadó csoportok fegyverszünetet kötöttek.

A király közkegyelmet hirdetett: akik nyolc napon belül megadják magukat, megtarthatják birtokaikat, akik csak később, azoknak kegyelmet kapnak ugyan, de tisztségüket, vagyonukat elveszítik.

Novemberre László király is elhagyta Dalmáciát a kalocsai érsekkel együtt, 1404-re Perényiék az erdélyi lázadást is leverték. Az országban helyreállt a béke.

Ezután következett a bűnösök megbüntetése. Halálra senki nem ítélték. Akik októberben nyolc napon belül megadták magukat, megtarthaták vagyonukat is. A többiek vagy a vagyonukkal fizettek, vagy pénzzel válthatták meg magukat és nem kaphattak tisztségeket. Voltak, akik száműzetésbe menekültek, mint a kalocsai érsek vagy az egri püspök.

A lázadásban vétkes egyházi vezetőket különösen szigorúan büntették. Lefoglalták az esztergomi érsekség és a győri püspökség javait. Minden egyházi jövedelem felét elvették és megerősítették a nemesség azon jogát, hogy ne fizessék a tizedet.

Zsigmond azt is megtorolta, hogy a pápa, IX. Bonifác, a pártütőket támogatta. A pápai körleveleket, rendeleteket csak a király engedelmével olvashatták fel, leállították a pápai kamarának járó adókat, az üresen maradt püspöki székeket pedig nem töltötték be.

A büntetések mellett a jutalmazás sem maradt el: Zsigmond király megjutalmazta, akik hűségesek voltak hozzá és kiváltságokat adott az őt támogató városoknak. Emellett sok új város jött létre, főleg a mezővárosok.

1405 után Zsigmond királysága szilárd és erős lett. A király, miután az elérte nagykorúságát, feleségül vette Cillei Borbálát. Új idők következtek.

26. Az utak szétválnak

– Nagyjából befejeződött a pártütők megbüntetése – mondta Zsigmond király, miután magához hívatta Gergelyt. – Derekas munkát végeztél, Bálvándi Gergely. Ha nem lettél volna résen, a püspökségek fele annyit sem szolgáltattak volna be.

– Én csak híven követtem felséged utasítását – szerénykedett Gergely. – Nemcsak gyarapítottam a királyság vagyonát, de néha csökkentettem is. Volt, amikor túlzottnak tartottam a pénzbeli válság összegét és felséged el is fogadta a javaslatomat.

– Mert helyesen mérted fel a vétkes bűnét, máskor pedig a vagyont, amelynek megtartását megváltani akarták. Tudtam, hogy jól fogod csinálni, azért bíztam rád ezt a feladatot,

– Köszönöm, felség, hogy megbízott bennem.

– Rossz uralkodó lennék, ha nem tudnám, kiben mennyire bízhatok – mosolyodott el Zsigmond. – És rossz uralkodó lennék, ha csak büntetnék és nem jutalmaznék is. Téged is meg kellene jutalmaznom, azért is hívattalak.

– Engem már megjutalmazott felséged – kapta fel fejét büszkén Gergely. – Kiemelt a köznemesek sorából, előbb várnaggyá, azután várúrrá, birtokossá tett.

– Még időben tettem, most már nem volna mit adnom. Elfogytak a birtokok. Egyébként azért hívattalak, mert az eddigi tisztséged, mint itthoni személyem körüli ispáné, feleslegessé vált. Mostantól jó darabig alig leszek Magyarországon.

– Mik a tervei külföldön, felséges uram? – kérdezte Gergely meglepve.

– Biztosítva magamnak a Cseh Királyságot, el akarom nyerni a Német Királyságot is és végül, mint apám volt, Német-Római császár akarok lenni.

– Ezért volt szükséges megint annyi idegent helyezni a különböző tisztségekbe?

– Nem, az idegenekre azért volt szükség, mert ezek megbízható híveim, a felkelés után inkább őrájuk támaszkodom. Hogy bízhatnék meg a magyar urakban, hiszen azok árultak el, akiket én emeltem magas tisztségekbe, mint Kanizsai János, vagy Bebek. Majd néhány év múlva újra magyar urakat fogok ezekbe a tisztségekbe helyezni.

Ismét elkezdett fel és alá járkálni, ahogy szokta, majd hirtelen Gergelyhez fordult.

– Talán te is azt hiszed, – kérdezte összeráncolt homlokkal – hogy én az idegenek királya vagyok, nem a magyaroké, mint Szécsényi Simon mondta?

– Ilyet én sohasem gondoltam! – tiltakozott a másik. – Én mindig magyar-nak tartottam felségedet.

– Helyesen gondoltad, én mindig is magyarnak tartottam magam. Kilenc éves voltam, amikor Lajos király udvarába kerültem és eljegyeztek Máriával. Akkor azt mondták nekem, én a magyar királyné férje leszek, tehát a magyarok királya. És attól kezdve úgy éreztem, én is magyar vagyok, hiszen a magyarok királya nem lehet más, csak magyar. És azóta, bár több más nyelven is beszélek, magyarul gondolkodom, magyarul álmodom, magyarul imádkozom és magyarul káromkodom.

– Akkor miért akar más országok királya is lenni, felséges uram?

– Ha német-római császár leszek, én leszek a leghatalmasabb birodalom ura Európában. De hát ki ne akarna a leghatalmasabb birodalom ura lenni, ha lehet. De nemcsak a becsvágy vezérel. Mint császár, sok hasznos dolgot tehetek. Helyrehozhatom a kereszténység tekintélyét, amit az egymással vetélkedő pápák leromboltak, azaz megszüntethetem az egyházszakadást. Leszámolhatok az eretnekségekkel. És igyekszem megvédeni hatalmas birodalmamat a török terjeszkedéstől.

– És ebben a birodalomban hol lesz helye a Magyar Királyságnak? – kérdezte aggódva Gergely.

– Európa leghatalmasabb birodalmának központja Buda lesz. Amit tenni fogok, az Magyarország dicsőségét is fogja szolgálni. Budán és más magyar városokban Európa legpompásabb palotáit, várait fogom felépíttetni és a magyarok, akik eddig állandóan ellenem lázongtak, be fogják látni, hogy az ország javát akarom.

Megint elhallgatott, azután leült és Gergely felé fordult.

– Bálvándi Gergely! Eddig is hűségesen szolgáltál. Te voltál a leghűségesebb szolgám, mert te nem a jutalomért voltál hű. Most, hogy megszűnik az eddigi tiszted, meg akarlak jutalmazni. Mint mondtam, újabb birtokot nem adhatok, de tisztséget igen. Válassz, akarsz-e közvetlen környezetemben maradva, ugyanúgy, mint eddig, velem jönni más országokba, vagy akarsz-e egyik vármegye ispánjaként itthon maradni?

Gergely lehajtotta a fejét és sokáig hallgatott, végül felnézett egyenesen a király szemébe.

– Köszönöm az újabb kegyet, felséges királyom, de nem szeretnék egy vármegye ispánja lenni. Ha valamelyik vármegye ispánságát megkapnám, nem telne el hosszú idő, amíg ezek a főurak nem irigyelnék el tőlem és a király távollétében előbb-utóbb el is veszteném. Nem felejtettem el Szécsényi Simon szavait: „távolítsa el a környezetéből az alulról jött köznemeseket, mint ez is”. Nem bocsátanak meg nekem, hogy köznemesből lettem a megye ispánja.

– És ha jelenlegi tisztedben, vagy annál magasabb tisztségben maradva követnél engem külföldi útjaimon? – kérdezte Zsigmond.

– Ha felséged környezetében maradok és felségeddel hosszabb időre elhagynám Magyarországot, nem vihetném magammal a családomat országról országra. Talán évekig nem találkozhatnék velük. És végül ne feledje felséged,

lehet, hogy megint arra vetemednék, hogy bírálnám felséged cselekedeteit. Nem szeretném ismét magamra haragítani a királyt.

– Lehet, hogy igazad van – mondta elgondolkozva Zsigmond. – Akkor tehát mit szeretnél?

– Azt mondta felséged, hogy hű alattvalója voltam. Ha ez így volt, engedjen el a szolgálatából. Már nincs szüksége a hűségemre, korlátlan úr, bárkinek a hűségét meg tudja fizetni. Engedje meg királyom, hogy visszavonuljak a váramba, birtokomra, a családomhoz.

– Ha ezt akarod, legyen így – mondta mosolyogva Zsigmond király. – Lehet, hogy így a legjobb. Ma már valóban biztosítani tudom bárkinek a hűségét, de egyik sem lesz olyan hűséges, mint te, akinek sohasem kellett a hűségért fizetnem. Te voltál eddig a leghűségesebb alattvalóm. Mostantól ahhoz legyél hű, aki hozzád volt a leghűségesebb: Zsuzsannához.

– Így lesz, felséges uram! – hajolt meg könnyes szemmel Gergely. – De ha valaha mégis szüksége lenne felségednek egy kis hűségre, csak üzenjen és én jövök!

V É G E

A történelmi háttérhez felhasznált források:

Thuróczy János: A magyarok krónikája, 1978. Magyar Helikon. (Horváth János fordításában, Horváth János és Boronkai Iván jegyzeteivel)

Mályusz Elemér: Zsigmond király uralma Magyarországon, Gondolat, 1984

C. Tóth Norbert: Magyarország története 6. Luxemburgi Zsigmond uralkodása, Kossuth Kiadó, 2009

Nagy Gábor: Magyar Középkor, Az államalapítástól Mohácsig (forrásgyűjtemény), Könyves Kálmán Kiadó – Nodus Kiadó, 1995

Fülszöveg

A történet Zsigmond magyar király trónra kerülése és uralkodásának első évei idején játszódik. Főhőse egy fiatal köznemes, akit rátermettsége és hűsége miatt a király bizalmasává tesz és megjutalmaz. Hűségének nagy szerepe van, mert a király trónra jutása és uralmának zavaros első éveiben játszódó események is mutatják a főurak megosztottságát és az ország érdekeinek önző elhanyagolását, a pártütések, cselszövések és hitszegések sorát, ami a későbbi tragikus történelmi eseményeknél is jellemző volt.

Zsigmond király szerepéről Magyarország és Európa történetében méltánytalanul keveset hallhatunk a történelem órákon. A király személyének megítélése sem egyértelműen pozitív, pedig életműve mind hazánk, mind Európa vonatkozásában igen jelentős. Hosszú, ötven éves uralkodása végefelé ő lett Európa legnagyobb birodalmának uralkodója és ennek a birodalomnak fővárosa a maga korában megcsodált pompájú építészeti remekmű, Buda volt.